

Κ. ΟΡΑΤΙΟΥ ΦΛΑΚΚΟΥ

Ε211

ΕΙΚΟΣΙΝ ΕΚΛΕΚΤΑΙ ΩΔΑΙ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΓΡΑΤΣΙΑΤΟΥ

Nil parvum aut humili modo
Nil mortale loquar.

(Όρατ. φ. ΙΙΙ, 25, 17).

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ 3488

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(ἀντίτυπα 2.000)

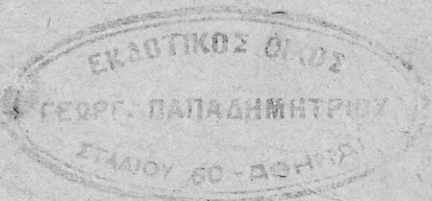
Τιμάται μετὰ τοῦ βιβλιοσήμευ καὶ φόρου δρ. 5.30

Βιβλιοσημον καὶ Φόρος Ἀναγκ. Δανείου ἀξίας δραχ. 1.90

Ἀριθμὸς ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως 37434

Ἀριθμὸς ἀδείας κυκλοφορίας 41799

11 / 8 / 33

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΠΙΑΣ»

46α — Όδος Σταδίου — 46α
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1933

Ε211

25-1965

Κ. ΟΡΑΤΙΟΥ ΦΛΑΚΚΟΥ

ΕΙΚΟΣΙΝ ΕΚΛΕΚΤΑΙ ΩΔΑΙ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΓΡΑΤΣΙΑΤΟΥ

Nil parvum aut humili modo
Nil mortale loquar.

(Όρατ. φδ. ΙΙΙ, 25, 17).

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ 3438

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ
(άντίτυπα 2.000)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^{ΙΑ}
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

46α—Όδος Σταδίου—46α

1933

8-1/4

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουν τὴν σφραγίδα τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «Ἐστίας».

Τυπογραφείον Παρασκευᾶ Λεώνη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Q. HORATI FLACCI

CARMINA SELECTA

~~1.~~
(I, 1)

Maecenas atavis edite regibus,
O et praesidium et dulce decus meum,
Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegisse iuvat metaque fervidis

Evitata rotis, palmaque nobilis 5
Terrarum dominos evehit ad deos ;
Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus,

Illum, si proprio condidit horreo, 10
Quicquid de Libycis verritur areis.
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros Attalicis condicionibus

Numquam demoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare, 15
Luctantem Icaris fluctibus Africum
Mercator metuens otium et oppidi

Laudat rura sui ; mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.
Est qui nec veteris pocula Massici
Nec partem solido demere de die 20

2) 1 Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
Stratus nunc ad aquae lene caput sacrae.
Multos castra iuvant et lituo tubae
Permixtus sonitus bellaque matribus

25 Detestata, manet sub Jove frigido
Venator tenerae coniugis immemor,
2 Seu visa est catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marsus aper plagas.

30 Me doctarum hederæ præmia frontium
Dis miscent superis, me gelidum nemus.
3 Nympharumque leves cum Satyris chori
Secernunt populo, si neque tibus

Euterpe cohibet nec Polyhymnia
Lesboun refugit tendere barbiton.
35 4 Quodsi me lyricis vatibus inseres,
Sublimi feriam sidera vertice.

2.

(I, 3)

Sic te diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida sidera
Ventorumque regat pater
Obstrictis aliis præter Iapyga,
5 Navis, quæ tibi creditum
Debes Vergilium, finibus Atticis
Reddas incolumen, precor,
Et serves animæ dimidium meæ.
Illi robur et aes triplex
10 Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
Primus, nec timuit præcipitem Africum

Decertantem Aquilonibus Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti, Quo non arbiter Hadriae	15
Maiores tollere seu ponere volt freta. Quem mortis timuit gradum, Qui siccis oculis monstra natantia, Qui vidit mare turgidum et Infames scopulos, Acroceraunia?	20
Nequiquam deus abscidit Prudens Oceano dissociabili Terras, si tamen impiae Non tangenda rates transiliunt vada.	25
Audax omnia perpeti Gens humana ruit per vetitum (nefas!) Audax Iapeti genus Ignem fraude mala gentibus intulit. Post ignem aethera domo Subductum macies et nova febrium	30
Terris incubuit cohors, Semotique prius tarda necessitas Leti corripuit gradum Expertus vacuum Daedalus aera Pinnis non homini datis;	35
Perrupit Acheronta Hercules labor. Nil mortalibus ardui est: Caelum ipsum petimus stultitia, neque Per nostrum patimur scelus Iracunda Jovem ponere fulmina.	40

3.
(I, 6)

Scriberis Vario fortis et hostium
Victor, Maeonii carminis alite.
Quam rem cumque ferox navibus aut equis
Miles de duce gesserit.

5 Nos, Agrippa, neque haec dicere nec gravem
 Pelidae stomachum cedere nescii
 Nec cursus duplicis per mare Ulixei
 Nec saevam Pelopis domum.

10 Conamur, tenues grandia, dum pudor
 Imbellisque lyrae Musa potens vetat
 Laudes egregii Caesaris et tuas
 Culpa deterere ingeni.

15 Quis Martem tunica tectum adamantina
 Digne scripserit aut pulvere Troico
 Nigrum Merionen aut ope Palladis
 Tydiden superis parem ?

Nos convivium, nos proelia virginum
 Sectis in iuvenes unguibus acrium
 Cantamus, vacui sive quid urimur,
 20 Non praeter solitum leves.

4.

(I, 24)

Quis desiderio sit pudor aut modus
 Tam cari capitis! Praecepte lugubres
 Cantus, Melpomene, cui liquidam pater
 Vocem cum cithara dedit.

5 Ergo Quintilium perpetuus sopor
 Urget! Cui Pudor et Justitiae soror,
 Incorrupta Fides, nudaque Veritas
 Quando ullum inveniet parem ?

10 Multis ille bonis frebilis occidit,
 Nulli frebrior quam tibi, Vergili.
 Tu frustra pius, heu, non ita creditum
 Poscis Quintilium deos.

Quid ? si Threicio blandius Orpheo
 Auditam moderere arboribus fidem,
 Num vanae redeat sanguis imagini, 15
 Quam virga semel horrida,

Non lenis precibus fata recludere,
 Nigro compulerit Mercurius gregi ?
 Durum : sed levius fit patientia,
 Quicquid corrigere est nefas. 20

5.

(II, 7)

O saepe mecum tempus in ultimum
 Deducte Bruto militiae duce,
 Quis te redonavit Quiritem
 Dis patriis Italoque caelo,

Pompei, meorum prime sodalium, 5
 Cum quo morantem saepe diem mero
 Fregi, coronatus nitentes
 Malobathro Syrio capillos ?

Tecum Philippos et celerem fugam
 Sensi relicta non bene parmula, 10
 Cum fracta virtus et minaces
 Turpe solum tetigere mento.

Sed me per hostes Mercurius celer
 Denso paventem sustulit aere ;
 Te rursus in bellum resorbens 15
 Unda fretis tulit aestuosis.

Ergo obligatam redde Jovi dapem,
 Longaque fessum militia latus
 Depone sub lauru mea nec
 Parce cadis tibi destinatis. 20

Oblivioso levia Massico
 Ciboria exple, funde capacibus
 Unguenta de conchis. Quis udo
 Deproperare apio coronas

25 Curatve myrto? Quem Venus arbitrum
 Dicit bibendi? Non ego sanius
 Bacchabor Edonis: resepto
 Dulce mihi furere est amico.

6.

(III, 8)

Martiis caelebs quid agam kalendis,
 Quid velint flores et acerra turis
 Plena miraris positusque carbo in
 Caespite vivo,

5 Docte sermones utriusque linguae!
 Voveram dulces epulas et album
 Libero caprum prope funeratus
 Arboris ictu.

Hic dies anno redeunte festus
 10 Corticem adstrictum pice demovebit
 Amphorae fumum bibere institutae
 Consule Tullo.

Sume, Maecenas, cyathos amici
 Sospitis centum et vigiles lucernas
 15 Perfer in lucem; procul omnis esto
 Clamor et ira.

Mitte civiles super urbe curas:
 Occidit Daci Cotisonis agmen,
 Medus infestus sibi luctuosis
 20 Dissidet armis

Servit Hispanae vetus hostis orae
 Cantaber, sera domitus catena.
 Jam Scythae laxo meditandur arcu
 Cedere campis.

Neglegens, ne qua populus laboret, 25
 Parce privatus nimium cavere :
 Dona praesentis cape laetus horae et
 Linque severa.

7.
 (1, 14)²

nisi = τίς ἐδ
 debet = ἔσται ἡ ἀδελφότης
 ludibrium = σάριξ ἢ ἄλλο

5 O navis, referent in mare te novi
 Fluctus ! O quid agis ? fortiter occupa
 Portum. Nonne vides, ut
 Nudum remigio latus

(3) 7 Et malus celeri saucius Africo, 5
 Antemnaeque gemant, ac sine funibus
 Vix durare carinae
 Possint imperiosius

2 Aequor ? Non tibi sunt integra lintea 10
 Non di, quos iterum pressa voces malo.
 Quamvis Pontica pinus,
 Silvae filia nobilis,

3 Jactes et genus et nomen inutile : 15
 Nil pictis timidus navita puppibus
 Fidit. Tu, nisi ventis
 Debes ludibrium, cave.

4 Nuper sollicitum quae mihi taedium, 20
 Nunc desiderium curaque non levis.
 Interfusa nitentes
 Vites aequora Cycladas.

8.

(I, 37)³

- 5 Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus, nunc Saliaribus
Ornare pulvinar deorum
Tempus erat dapibus, sodales.
- 5 Antehac nefas depromere Caecubum
14 1 Cellis avitis, dum Capitolio
Regina dementes ruinas,
Funus et imperio parabat
- 10 2 Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quidlibet impotens
Sperare fortunaque dulci
Ebria. Sed minuit furorem
- 3 Vix una sospes navis ab ignibus,
Mentemque lymphatam Mareotico
15 Redegit in veros timores
Caesar, ab Italia volantem
- 4 Remis adurgens, accipiter velut
Molles columbas aut leporem citus
Venator in campis nivalis
20 Haemoniae, daret ut catenis
- 5 Fatale monstrum. Quae generosius
Perire quaerens nec muliebriter
Expavit ensem nec latentes
Classe cita reparavit oras.
- 10 1 25 Ausa et iacentem visere regiam
10 1 Voltu sereno, fortis et aspera
Tractare serpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum;

Deliberata morte ferocior ;
 2 Saevis Liburnis scilicet invidens 30
 Privata deduci superbo
 Non humilis mulier triumpho.

9. 4
 (III, 1)

Odi profanum volgus et arceo ;
 3 Favete linguis ! Carmina non prius
 Audita Musarum sacerdos
 Virginibus puerisque canto.

Regum timendorum in proprios greges, 5
 4 Reges in ipsos imperium est Jovis,
 Clari Giganteo triumpho,
 Cuncta supercilio moventis.

Est ut viro vir latius ordinet
 5 Arbusta sulcis, hic generosior 10
 Descendat in campum petitor,
 Moribus hic meliorque fama

Contendat, illi turba clientium
 10 1 Sit maior : aequa lege Necessitas 15
 Sortitur insignes et imos ?
 Omne capax movet urna nomen.

Destructus ensis cui super impia
 2 Cervice pendet, non Siculae dapes
 Dulcem elaborabunt saporem,
 Non avium citharaeque cantus. 20

Somnum reducent : somnus agrestium
 3 Lenis virorum non humiles domos
 Fastidit umbrosamque ripam,
 Non zephyris agitata Tempe.

- 25 Desiderantem quod satis est neque
 4 Tumultuosum sollicitat mare
 Nec saevus Arcturi cadentis
 Impetus aut orientis Haedi.
- Non verberatae grandine vineae.
 30 5 Fundusque mendax, arbore nunc aquas
 Culpante, nunc torrentia agros
 Sidera, nunc hiemes iniquas.
- Contracta pisces aequora sentiunt
 35 7 7 Jactis in altum molibus ; huc frequens
 Caementa demittit redemptor
 Cum famulis dominusque terrae
- Fastidiosus. Sed Timor et Minae
 2 Scandunt eodem, quo dominus, neque
 Decedit aerata triremi et
 40 Post equitem sedet atra Cura.
- Quodsi dolentem nec Phrygius lapis
 3 Nec purpurarum sidere clarior
 Delenit usus nec Falerna
 Vitis Achaemeniumque costum.
- 45 4 Cur invidendis postibus et novo
 Sublime ritu moliar atrium ?
 Cur valle permutem Sabina
 Divitias operosiores ?

10.

(III, 5)

Caelo tonantem credidimus Jovem
 Regnare : praesens divus habebitur
 Augustus adiectis Britannis
 Imperio gravibusque Persis.

- Milesne Crassi coniuge barbara 5
 Turpis maritus vivit et hostium
 (Pro curia inversique mores !)
 Consenuit socerorum in armis
- Sub rege Medo, Marsus et Apulus,
 Anciliorum et nominis et togae 10
 Oblitus aeternaeque Vestae,
 Incolumi Jove et urbe Roma ?
- Hoc caverat mens provida Reguli
 Dissidentis condicionibus
 Foedis et exemplo trahentis 15
 Perniciem veniens in aevom.
- Si non periret immiserabilis
 Captiva pubes. «Signa ego Punicis
 Adfixa delubris et arma
 Militibus sine caede», dixit. 20
- «Derepta vidi, vidi ego civium
 Retorta tergo bracchia libero
 Portasque non clausas et arva
 Marte coli populata nostro.
- Auro repensus scilicet acrior 25
 Miles redibit ! Flagitio additis
 Damnum : neque amissos colores
 Lana refert medicata fuco.
- Nec vera virtus, cum semel excidit,
 Curat reponi deterioribus. 30
 Si pugnat extricata densis
 Cervae plagis, erit ille fortis
- Qui perfidis se credidit hostibus,
 Et Marte Poenos proteret altero,
 Qui loro restrictis lacertis 35
 Sensit iners timuitque mortem.

Hic, unde vitam sumeret inscius,
Pacem duello miscuit. O pudor !

40 O magna Carthago, probrosis
Altior Italiae ruinis !»

Fertur pudicae coniugis osculum
Parvosque natos ut capitis minor
Ab se removisse et virilem
Torvus humi posuisse voltum,

45 Donec labantes consilio patres
Firmaret auctor numquam alias dato,
Interque maerentes amicos
Egregius properaret exsul.

Atqui sciebat, quae sibi barbarus
50 Tortor pararet. Non aliter tamen
Dimovit obstantes propinquos
Et populum reditus morantem,

Quam si clientum longa negotia
Diudicata lite relinqueret,
55 Tendens Venafranos in agros
Aut Lacedaemonium Tarentum.

11.

(III, 6)

Delicta maiorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris
Aedesque labentes deorum et
Foeda nigro simulacra fumo.

5 Dis te minorem quod geris, imperas.
Hinc omne principium, huc refer exitum.
Di multa neglecti dederunt
Hesperiae mala luctuosae.

Jam bis Monaeses et Pacori manus
 Non auspicatos contudit impetus
 Nostros et adiecisse praedam
 Torquibus exiguis renidet.

10

Paene occupatam seditionibus
 Delevit urbem Dacus et Aethiops,
 Hic classe formidatus, ille
 Missilibus melior sagittis,

15

Fecunda culpa saecula nuptias
 Primum inquinavere et genus et domos :
 Hoc fonte derivata clades
 In patriam populumque fluxit.

20

Motus doceri gaudet Ionicos
 Matura virgo et fingitur artibus
 Jam nunc et incestos amores
 De tenero meditatur ungui.

Mox iuniores quaerit adulteros
 Inter mariti vina, neque eligit
 Cui donet impermissa raptim
 Gaudia luminibus remotis,

25

Sed iussa coram non sine conscio
 Surgit marito, seu vocat institor
 Seu navis Hispaniae magister,
 Dedecorum pretiosus emptor.

30

Non his iuventus orta parentibus
 Infecit aequor sanguine Punico
 Pyrrhumque et ingentem cecidit
 Antiochum Hannibalemque dirum ;

35

Sed rusticorum mascula militum
 Proles, Sabellis docta ligonibus
 Versare glaebas et severae
 Martis ad arbitrium recisos

40

Portare fustes, sol ubi montium
 Mutaret umbras et iuga demeret
 Bobus fatigatis, amicum
 Tempus agens abeunte curru.

45 Damnosa quid non imminuit dies?
 Aetas parentum, peior avis, tulit
 Nos nequiores, mox daturos
 Progeniem vitiosiore.

12.

(I, 21)

Dianam tenerae dicite virgines,
 Intonsum, pueri, dicite Cynthium
 Latonamque supremo
 Dilectam penitus Jovi.

5 Vos laetam fluviis et nemorum coma,
 Quaecumque aut gelido prominet Algido,
 Nigris aut Erymanthi
 Silvis aut viridis Cragi,

Vos Tempe totidem tollite laudibus
 10 Natalemque, mares, Delon Apollinis,
 Insignemque pharetra
 Fraternaque umerum lyra.

Hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
 Pestemque a populo et principe Caesare in
 15 Persas atque Britannos
 Vestra motus aget prece.

13.

(I, 31)

Quid dedicatum poscit Apollinem
 Vates? Quid orat, de patera novum
 Fundens liquorem? Non opimae
 Sardiniae segetes feraces,
 Non aestuosae grata Calabriae 5
 Armenta, non aurum aut ebur Indicum,
 Non rura, quae Liris quieta
 Mordet aqua taciturnus annis.
 Premant Calena falce quibus dedit
 Fortuna vitem, dives et aureis 10
 Mercator exsiccet culillis
 Vina Syra reparata merce,
 Dis carus ipsis, quippe ter et quater
 Anno revisens aequor Atlanticum
 Impune. Me pascunt olivae, 15
 Me cichorea levesque malvae.
 Frui paratis et valido mihi,
 Latoe, dones at precor integra
 Cum mente, nec turpem senectam
 Degere nec cithara carentem. 20

14.

(III, 13) 5

O fons Bandusiae, splendidior vitro,
 Dulci digne mero non sine floribus,
 Cras donaberis haedo,
 Cui frons turgida cornibus
 Primis et venerem et proelia destinat. 5
 Frustra; nam gelidos inficiet tibi
 Rubro sanguine rivos
 Lascivi suboles gregis.

- Te flagrantis atrox hora Caniculae
 10 2 Nescit tangere, tu frigus amabile
 Fessis vomere tauris
 Praebes et pecori vago.
- Fies mobilium tu quoque fontium,
 3 Me dicente cavis impositam ilicem
 15 Saxis, unde loquaces
 Lymphae desiliunt tuae.

15.

(III, 25)

- Quo me, Bacche, rapis tui
 Plenum? Quae nemora aut quos agor in specus
 Velox mente nova? Quibus
 Antris egregii Caesaris audiar
- 5 Aeternum meditans decus
 Stellis inserere et consilio Iovis?
 Dicam insigne, recens, adhuc
 Indictum ore alio. Non secus in iugis
- 10 Exsomnia stupet Eulias,
 Hebrum prospiciens et nive candidam
 Thracen ac pede barbaro
 Lustratam Rhodopen, ut mihi devio
- Ripas et vacuum nemus
 Mirari libet. O Naiadum potens
 15 Baccharumque valentium
 Proceras manibus vertere fraxinos,
- Nil parvum aut humili modo,
 Nil mortale loquar. Dulce periculum est,
 O Lenaeae, sequi deum
 20 Cingentem viridi tempora pampino

16.
(1, 22)

Integer vitae scelerisque purus
Non eget Mauris i culis neque arcu
Nec venenatis gravida sagittis,

Fusce, pharetra.

Sive per Syrtes iter aestuosas

5

Sive facturus per inhospitalem

Caucasum vel quae loca fabulosus

Lambit Hydaspes

Namque me silva lupus in Sabina,

Dum meam canto Lalagen et ultra

10

Terminum curis vagor expeditis,

Fugit inermem ;

Quale portentum neque militaris

Daunias latis alit aesculetis

Nec Iubae tellus generat, leonum

15

Arida nutrix.

Pone me pigris ubi nulla campis

Arbor aestiva recreatur aura,

Quod latus mundi nebulae malusque

Iuppiter urget ;

20

Pone sub curru nimium propinqui

Solis in terra domibus negata :

Dulce ridentem Lalagen amabo,

Dulce loquentem.

17.
(11, 13)

Ille et nefasto te posuit die,

Quicumque primum, et sacrilega manu

Produxit, arbos, in nepotum

Perniciem opprobriumque pagi.

5

Illum et parentis crediderim sui
 Fregisse cervicem et penetralia
 Sparsisse nocturno cruore
 Hospitis ; ille venena Colcha

10

Et quicquid usquam concipitur nefas
 Tractavit, agro qui statuit meo
 Te triste lignum, te caducum
 In domini caput immerentis.

15

Quid quisque vitet, numquam homini satis
 Cautum est in horas : navita Bosphorum
 Poenus perhorrescit neque ultra
 Caeca timet aliunde fata.

20

Miles sagittas et celerem fugam
 Parthi, catenas Parthus et Italum
 Robur ; sed improvisa leti
 Vis rapuit rapietque gentes.

25

Quam paene furvae regna Proserpinae
 Et iudicatem vidimus Aeacum
 Sedesque discriptas piorum et
 Aeoliis fidibus querentem

30

Sappho puellis de popularibus
 Et te sonantem plenius aureo,
 Alcaee, plectro dura navis
 Dura fugae mala, dura belli.

35

Utrumque sacro digna silentio
 Mirantur umbrae dicere ; sed magis
 Pugnas et exactos tyrannos,
 Densum umeris bibit aure volgus.

Quid mirum, ubi illis carminibus stupens
 Demittit atras belua centiceps
 Aures et intorti capillis
 Eumenidum recreantur angues ?

Quin et Prometheus et Pelopis parens
 Dulci laborum decipitur sono,
 Nec curat Orion leones
 Aut timidos agitare lyncas. 40

18.

(III, 26)

Vixi puellis nuper idoneus
 Et militavi non sine gloria;
 Nunc arma defunctumque bello
 Barbiton hic paries habebit,
 Laevum marinae qui Veneris latus 5
 Custodit. Hic, hic ponite lucida
 Funalia et vectes et arcus
 Oppositis foribus minaces.
 O quae beatam diva tenes Cyprum et
 Memphin carentem Sithonia nive, 10
 Regina, sublimi flagello
 Tange Chloen semel arrogantem!

19.

(II, 20)

Non usitata nec tenui ferar
 Pinna biformis per liquidum aethera
 Vates, neque in terris morabor.
 Longius invidiaeque maior
 Urbes relinquam. Non ego, pauperum 5
 Sanguis parentum, non ego, quem vocas,
 Dilecte Maecenas, obibo
 Nec Stygia cohibebor unda,

- 10 5 Iam iam residunt cruribus asperae
 Pelles, et album mutor in alitem
 Superne, nascunturque leves
 Per digitos umerosque plumae.
- 15 (3) 1 X Iam Daedaleo tutior Icaro
 Visam gementis litora Bospori
 Syrtesque Gaetulas canorus
 Ales Hyperboreosque campos.
- 20 2 Me Colchus et, qui dissimulat metum
 Marsae cohortis, Dacus et ultimi
 Noscent Geloni, me peritus
 Discet Hiber Rhodanique poter.
- 3 Absint inani funere neniae
 Luctusque turpes et querimoniae ;
 Compesce clamorem ac sepulcri
 Mitte supervacuos honores. X

20.
 (III, 30)

- 5 4 Exegi monumentum aere perennius
 Regalique situ pyramidum altius,
 Quod non imber edax, non aquilo impotens
 Possit diruere aut innumerabilis
 Annorum series et fuga temporum.
- 10 5 Non omnis moriar multaue pars mei
 Vitabit Libitinam : usque ego postera
 Crescam laude recens, dum Capitolium
 Scandet cum tacita virgine pontifex.
- 15 Et qua pauper aquae Daunus agrestium
 Regnavit populorum, ex humili potens,
 Princeps Aeolium carmen ac Italos
 Deduxisse modos Sume superbiam
 Quaesitam meritis et mihi Delphica
 I lauro cinge volens. Melpomene, comam,

Κ. ΟΡΑΤΙΟΥ ΦΛΑΚΚΟΥ

ΕΙΚΟΣΙΝ ΕΚΛΕΚΤΑΙ ΩΔΑΙ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΡΑΤΣΙΑΤΟΥ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ : ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^{ΙΑ}

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

46α—'Οδός Σταδίου—46α

1933

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΟΡΑΤΙΟΥ

Ὁ Κόιντος Ὀράτιος Φλάκκος ἐγεννήθη ἐν Οὐενουσία, πόλι
χνη τῆς κάτω Ἰταλίας εἰς τὰ μεθόρια τῶν Σαυνιτῶν καὶ Λευκα-
νῶν, τῇ 8 Δεκεμβρίου τοῦ 65 π. Χ. Περὶ μὲν τῆς μητρός, ἣς ὁ
ποιητὴς οὐδόλως μνημονεύει, οὐδὲν γινώσκομεν οὐδὲ τὸ ὄνομα,
ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ ἦτο ἀπελεύθερος (libertinus), ποριζόμενος τὰ
τοῦ βίου ἐκ τῶν προσόδων μικροῦ κτήματος, ὅπερ εἶχεν ἀποκτή-
σει διὰ τῆς φιλοπονίας καὶ οἰκονομίας, ἐγγὺς τῆς Οὐενουσίας παρὰ
τὰς ὄχθας τοῦ Αὐφίδου ποταμοῦ. Ἐκεῖ δὲ παρὰ τοὺς πρόποδας
τοῦ Οὐολτούρου, μιᾶς τῶν κορυφῶν τῶν Ἀπεννίνων κειμένης
παρὰ τὰ ὄρια τῆς Σαυνιτίδος, ἐπέρασεν ὁ Ὀράτιος τὴν πρώτην
παιδικὴν ἡλικίαν, ἀπολαύων τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀγροτικοῦ βίου
καὶ ἀναπνέων τὸν καθαρὸν ἀέρα χώρας ὄρεινης καὶ δασώδους.
Ἄλλ' ὁ πατήρ, μεριμνῶν περὶ τῆς τελείας παιδεύσεως τοῦ
υἱοῦ, προίμως μετόφησεν ἐξ Οὐενουσίας εἰς Ρώμην, ἔνθα ἐπέ-
τρεψεν αὐτὸν εἰς διδασκάλους ἱκανούς, παρ' οὓς ἐφοίτων τῶν
ἐπιφανῶν Ρωμαίων τὰ τέκνα. Ὅπως ἐπαρκῆ εἰς τὰς νέας δαπά-
νας, ἠναγκάσθη ν' ἀναλάβῃ τὸ ἔργον τοῦ εἰσπράκτορος τῶν ἐκ
τῶν δημοπρασιῶν προερχομένων χρημάτων (coactor auctionum).
Γινώσκων δὲ κάλλιστα ὁ συντετὸς ἀνὴρ εἰς ὀπόσους ἐν τῇ μεγάλῃ
ἐκείνῃ πόλει ἐξέκειντο κινδύνους οἱ ἄπειροι ἔτι νέοι, εὐχαρίστως
κατηνάλισκε τὸν ἀπὸ τοῦ ἔργου ἐκείνου παρεχόμενον αὐτῷ χρόνον
εἰς τὴν ἐπιμελῆ ἐποπτεῖαν τοῦ παιδευομένου υἱοῦ. Αὐτὸς δ' ὁ
ποιητὴς περιγράφει μετὰ συγκινήσεως ἐν τινι χωρίῳ (Σατιρ. 1,6,
72), μοναδικῶ σχεδὸν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ λογοτεχνίᾳ, τὴν κατὰ τὴν
περίοδον ταύτην ἀφοσίωσιν καὶ αὐταπαρνησίαν τοῦ πατρός. Οὐδὲν
ἄλλο ἐπιζητῶν οὗτος ἐν τῇ φιλοστοργίᾳ του ἢ τὴν διανοητικὴν
καὶ ἠθικὴν τοῦ παιδὸς προκοπὴν, οὐ μόνον προθύμως κατέβαλλε
τάπαιτούμενα ἀναλώματα μοχθῶν καὶ στερωῶν ἑαυτὸν τῆς ἔστω

καὶ μικρᾶς ἐκείνης ἐν τῷ ἰδίῳ κτήματι εὐζωίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὗτος ἐπεμελεῖτο ἰσχυρῶς τῆς ἠθικῆς τοῦ υἱοῦ ἀγωγῆς, συμβουλευῶν δι' ἐπιτηδείων παραδειγμάτων καὶ ποιῶν τοῦτον ἱκανὸν νὰ διακρίνῃ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ τι εἶναι καλὸν καὶ τι κακόν, πρὸς δὲ καὶ παρακολουθῶν αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἐντεῦθεν ὑποστρέφοντα οἴκαδε.

Ἄγων τὸ 19ον ἔτος τῆς ἡλικίας (περὶ τὸ 46 π. X.) ὁ Ὅρατιος ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ὡς ἦτο ἔθος εἰς τοὺς εὐπόρους νέους Ρωμαίους, ὅπως συμπληρώσῃ τὴν παιδευσιν αὐτοῦ διὰ τῆς περὶ τὴν φιλοσοφίαν σπουδῆς. Ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς Ἕλληνας ποιητὰς κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐπέστησε σύντονον τὴν ἑαυτοῦ προσοχήν. Εἰς δὲ τοὺς φίλους αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις διατριβὴν δύνανται νὰ καταλεχθῶσιν ὁ νεαρὸς Μᾶρκος Κικέρων, υἱὸς τοῦ ρήτορος, καὶ ὁ Μ. Οὐαλέριος Μεσσάλας, οἵτινες μετ' ἄλλων πολλῶν Ρωμαίων διέτριβον ἐν Ἀθήναις πρὸς εὐρύτερας μελέτας.

Μετὰ δύο περίπου ἔτη τοῦ Ὅρατιοῦ τὰς σπουδὰς διακόπτουσιν ἕκτακτα πολιτικὰ γεγονότα. Ὁ Καῖσαρ ἐδολοφονήθη μηνὶ Μαρτίῳ (τοῦ 44 π. X.), οὗ ἔνεκα ἐξερράγη νέος ἐμφύλιος πόλεμος σφόδρα συνταραξίας τὸ ρωμαϊκὸν κράτος. Μηνὶ δὲ Σεπτεμβρίῳ τοῦ ἔτους ἐκείνου ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας ὁ τυραννοκτόνος Βρούτος κηρύττων μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὴν ἀπὸ τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ ἀπαλλαγὴν τῆς πατρίδος. Ὁ δὲ Ὅρατιος, ὅπως καὶ ἄλλοι συμφοιτηταὶ αὐτοῦ, προθύμως ἔσπευσε νὰ ταχθῇ ὑπὸ τὴν σημαίαν τούτου· καίπερ δ' οὐδέποτε πρότερον στρατεύσας ἔλαβεν ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Βρούτου τὸ ἀξίωμα τοῦ χιλιάρχου. Ἀλλ' ἢ ἐν Φιλίπποις μάχῃ (κατὰ Νοέμβριον τοῦ 42 π. X.) διέλυσε τὰ ὄνειρα καὶ ἠφάνισε τὰς ἐλπίδας τῶν δημοκρατικῶν, ὁ δὲ Ὅρατιος κατήντησεν εἰς δεινὴν στενοχωρίαν. Ὁ ἀξιόλογος αὐτοῦ πατὴρ ἦτο ἤδη τεθνεὺς, καὶ ἡ μικρὰ πατρικὴ περιουσία, ἣτις θὰ περιήρχετο εἰς τὸν υἱόν, ἐδημεύθη ὑπὸ τοῦ Ὀκταβιανοῦ μετ' ἄλλων πολλῶν κτηματικῶν περιουσιῶν ὑπὲρ τῶν ἀπομάχων στρατιωτῶν.

Ἐπωφελούμενος ὁ Ὅρατιος τὴν παρὰ τοῦ Ὀκταβιανοῦ δοθεῖσαν γενικὴν ἀμνηστίαν κατήλθεν εἰς Ρώμην (τῷ 41 π. X.), ἐνθα κατώρθωσεν, ὅπως πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ν' ἀναλάβῃ ἐπικερδὲς ἀξίωμα, τὸ τοῦ ταμιακοῦ γραμματέως· κατὰ δὲ τὸν χρόνον τῆς ἀπὸ τοῦ ἔργου τούτου σχολῆς, ὄντα οὐχὶ ὀλίγον, διέ-

τριβε περὶ τὴν ποιήσιν. Οὕτως ἐγένετο ταχέως φίλος τῶν ἤδη γνωστῶν ποιητῶν Βεργιλίου καὶ Οὐαρίου καὶ διὰ τῆς τούτων θερμῆς συστάσεως κατέστη (τῷ 39 π. Χ.) οἰκειὸς καὶ φίλτατος τοῦ Μαικήνου, πιστοῦ τοῦ Ὁκταβιανοῦ συμβούλου καὶ γενναίου τῶν γραμμάτων προστάτου. Μετὰ ἕξ δὲ περίπου ἔτη (πιθανῶς τῷ 33 π. Χ.) ἔδωρεῖτο εἰς αὐτὸν ὁ Μαικήνας τὴν Σαβινικὴν ἔπαυλιν, κειμένην εἰκοσιπέντε περίπου μίλια πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς τῆς Ρώμης ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Διγεντίας, μικροῦ ποταμίου χυνομένου εἰς τὸν Ἀνίωνα. Τὸ κτῆμα τοῦτο ἦτο οὐ μόνον ἱκανὸν πρὸς συντήρησιν τοῦ Ὁρατίου, δυναμένου νῦν ἀμερίμνως καὶ ἀπερισπάστως νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν ποιήσιν καὶ τὰς φιλολογικὰς μελέτας, ἀλλ' ἀπέβη καὶ πηγὴ ἀσφαλῆς καὶ ἀκένωτος χαρᾶς καὶ εὐδαιμονίας· συχνὰ ὁ ποιητὴς ἀσμενίζει νὰ ὑμῆ τὰ θέλητρα αὐτοῦ.

Διὰ τῆς πρὸς τὸν Μαικήναν φιλίας καὶ διὰ τῶν θαυμασίων κοινωνικῶν ἀρετῶν καὶ τῆς ποιητικῆς εὐφυΐας αὐτοῦ εὐχερῶς εἰσῆλθεν ὁ Ὁρατίος εἰς τὴν ἀρίστην ρωμαϊκὴν κοινωνίαν. Αἱ δὲ ᾠδαὶ αὐτοῦ περιτρώως μαρτυροῦσι τὴν πρὸς πάντας τοὺς συγχρόνους διαπρεπεῖς Ρωμαίους φιλίαν. Ἐκ τούτων ἦσαν ὁ Ἀγρίππας, τοῦ Ὁκταβιανοῦ ὁ πιστὸς στρατηγὸς καὶ ὕστερον γαμβρός, ὁ Μεσσάλας, ὁ ἐν Ἀθήναις συμφοιτητὴς τοῦ Ὁρατίου καὶ ὕστερον εἰς τῶν κρατίστων ρητόρων, ὁ Πωλίαν, διαπρέπας ἐν τε τοῖς γράμμασι καὶ τῇ ρητορικῇ καὶ ἐν τοῖς ὅπλοις. Πλὴν δὲ τῶν προμνημονευθέντων ποιητῶν, Βεργιλίου καὶ Οὐαρίου, οἰκεῖοι αὐτοῦ ἦσαν οἱ ἑξῆς, δόκιμοι κριτικοὶ καὶ λογοτέχναι, ὁ Κοϊντίλιος Οὐάρος, ὁ Οὐάλγιος, ὁ Πλώτιος, ὁ Ἀρίστιος Φύσκος καὶ ὁ ποιητὴς Τίββουλος.

Ἡ πρὸς τὸν ἠγεμόνα Αὐγουστον οἰκειότης τοῦ Ὁρατίου ἦτο εἰλικρινὴς καὶ ἐγκάρδιος. Ἄν καὶ μετὰ πεποιθήσεως ἐτάχθη ὑπὸ τὰς σημαίας τῶν δημοκρατικῶν Βρούτου καὶ Κασσίου καὶ ἐπολέμησεν ἐν Φιλίπποις, εἶχεν ὅμως πλειστην σύνεσιν καὶ φιλοπατρίαν, ὥστε μετὰ τὴν προσηγηθεῖσαν μακρὰν ἐκείνην περίοδον τῶν δεινῶν ταραχῶν καὶ ἐμφυλίων σπαραγμῶν νὰ μὴ τυφλώττη νῦν πρὸς τὴν θαυμασίαν τάξιν καὶ τὴν εἰρήνην τὴν ἐν τῷ ρωμαϊκῷ κράτει ἐπικρατήσασαν διὰ τῆς δεξιᾶς καὶ εὐκόσμου διοικήσεως τοῦ Αὐγούστου. Εἰλικρινῶς ἀφωσιωμένος πρὸς

τὸν ἡγεμόνα, δὲν ἔστερξεν ἀπλῶς τὸ νέον καθεστῶς, ἀλλὰ διὰ τῶν ἑαυτοῦ ποιημάτων ὕμνησε τοῦτο καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐμπέδωσιν αὐτοῦ.

Ἀπέθανε τῇ 27 Νοεμβρίου τοῦ 8ου ἔτους π. Χ. μικρὸν προ- τοῦ νὰ συμπληρώσῃ τὸ 57ον ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ ἀφ' οὗ ἐπεῖθε τὸν θάνατον τοῦ φίλου καὶ προστάτου Μαικίνου, ὅστις τελευτῶν συλίστα θεομῶς τῷ Αὐγούστῳ τὸν ἀγαπητὸν Ὀράτιον : Horatii Flacci ut mei esto memor. Ἐτάφη δ' ὁ ποιητὴς ἐπὶ τοῦ Ἡσκυλίνου λόφου παρὰ τοῦ Μαικίνου τὸ μῆμα.

Τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ὀρατίου ἐκδεθὲν ἔργον ἦτο τὸ I βιβλίον τῶν σατιρῶν τῷ 35 π. Χ. Μετὰ 5 δ' ἔτη ἐξεδόθη τὸ II. Τὰ ποιήματα ταῦτα προσαγορεύονται μὲν συνήθως *σάτιραι* (satirae) καὶ αὐτὸς ὁ Ὀράτιος ὑπαινίσσεται πού εἰς τὴν προσηγορίαν ταύτην, ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ ρητῶς ὀνομάζονται sermones, ἧτοι *διάλογοι* ἢ ὁμιλίας συντεταγμέναι κατὰ τὸν ἀνειμένον τρόπον τοῦ καθ' ἡμέραν λόγου. Παρ' Ὀρατίῳ αἱ σάτιραι εἶναι κομψαὶ διατριβαί, ὑποκείμενον ἔχουσαι τὰς κακίας καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν συγχρόνων παρενέρονται δ' ἐν αὐταῖς τερπνὰ περιστατικὰ ἐξ ἀτομικῆς ἐμπειρίας, ἀνακινουῦνται λογοτεχνικὰ ζητήματα, περὶ ἃ ἡσχολοῦντο οἱ σύγχρονοι, καὶ χαριέντως ἐπισκώπτονται αἱ ὑπερβολαὶ τῶν τότε ἀκμαζόντων φιλοσοφικῶν συστημάτων, τῶν Ἐπικουρείων καὶ Στωικῶν, περὶ ἃ ἐνδελεχῶς ἐσπούδαζεν ὁ Ὀράτιος, χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι οὐδενὸς τούτων ἀπόλυτος ὀπαδὸς (nullius addictus iurare in verba magistri).

Οἱ *ἐπωδοί*, δημοσιευθέντες περὶ τὸ 29 π. Χ., ἀποτελοῦσι μετάβασιν ἀπὸ τῶν σατιρῶν εἰς τὰς ᾠδὰς. Πρὸς μὲν τὰς σατίρας ὁμοιάζουσι κατὰ τὸν συχνὸν ψογερὸν χαρακτήρα, πρὸς δὲ τὰς ᾠδὰς κατὰ τὴν λυρικὴν μορφήν.

Τῶν *ᾠδῶν* (carmina) τὰ τρία πρῶτα βιβλία ἐδημοσιεύθησαν τῷ 23 π. Χ., ὅτε ὁ Ὀράτιος ἦγε τὸ 42ον ἔτος τῆς ἡλικίας. Πολλαὶ δὲ τούτων ἀναντιρρήτως ἐποιήθησαν ἔτη τινὰ πρότερον καὶ ἔναι προφανῶς περὶ τὸ 32 π. Χ. Διὰ τῶν ᾠδῶν κατελέχθη ὁ Ὀράτιος εἰς τοὺς δοκιμωτάτους Ρωμαίους ποιητὰς καὶ ἠσφάλισεν ἑαυτῷ διαρκῆ φήμην. Μετὰ ἕξ δ' ἔτη ἀνετέθη κατ' ἐκλογὴν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ἡ σύνθεσις τοῦ ἑκατονταετηρικοῦ ὕμνου (carmen saeculare), ὅστις ἐψάλη κατὰ τὴν

τῷ ἔτει ἐκείνῳ γενομένην δημοτελεστάτην ἑορτὴν τῶν Σαικουλαρίων. Τὸ τέταρτον βιβλίον ἐξεδόθη τῷ 13 π. Χ.

Ἔργον τέλος κάλλιστον τῆς ὥριμου τοῦ ποιητοῦ ἡλικίας εἶναι αἱ *ἐπιστολαὶ* ἐν δακτυλικῷ ἑξαμέτρῳ, ὅπως καὶ αἱ σάτιραι πεποημένοι, ὧν τὸ μὲν I βιβλίον ἐδημοσιεύθη περὶ τὸ 20 π.Χ., τὸ δὲ II περὶ τὸ 14 π. Χ. Εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου τοῦ ποιητοῦ ἀνήκει ἡ *Epistola ad Pisones*, συνήθως *Ars poetica* καλουμένη, ἐν ἧ οὗτος πραγματεύεται περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ποιητικῆς συνθέσεως καὶ ἰδίᾳ περὶ τοῦ δράματος.

Ὡς καλλιτέχνης τῆς λυρικῆς μορφῆς ὁ Ὀράτιος εἶναι ἐν τοῖς Ρωμαίοις ποιηταῖς ἀνυπέροβλος. Κατὰ δὲ τὸ περιεχόμενον πολλὰ τῶν ᾠδῶν αὐτοῦ εἶναι ποιητικὰ ἀριστουργήματα. Ἡ φιλοπατρία αὐτοῦ ἦτο ἄδολος καὶ γνησία, ἡ εἰς τὸν Αὐγουστον ἀφοσίωσις βαθεῖα, ἡ ἐπὶ τὴν ἀρετὴν πίστις ἀγνή καὶ ἀκράδαντος. Ὅσακις δ' ἐπιλαμβάνεται τῶν θεμάτων τούτων, ὁμιλεῖ εἰλικρινῶς καὶ ἐκ πεποιθήσεως, καὶ συχνάκις ἀποδεικνύεται ἔχων διάγραμμα καὶ ὕψος λυρικόν. Ἄλλὰ καὶ αἱ ᾠδαί, αἱ εἰς τὰ ἄλλα εἶδη τῆς ποιήσεως ἀναφερόμεναι, αἱ τε φαιδραὶ καὶ αἱ συμποτικαὶ καὶ ἔρωτικά, μετὰ πολλῆς τέχνης ἐπεξεργασμέναι θέλγουσιν ἰσχυρῶς τὸν ἀναγνώστην διὰ τῆς ἐπανθούσης χάριτος καὶ ἀβιάστου εὐτραπείας. Ἀκολουθεῖ μὲν ὁ Ὀράτιος, ὡς αὐτὸς σεμνυνόμενος ὁμολογεῖ, εἰς τοὺς Ἑλληνας λυρικούς, τὴν Σαπφώ, τὸν Ἄλκαϊον, τὸν Ἀρχίλοχον, ἀλλὰ διασώζει καὶ τὴν ἰδίαν ἀνεξαρτησίαν καὶ πρωτοτυπίαν, ὥστε νὰ ἐμφανίζηται ὡς γνήσιος Ρωμαῖος ποιητής, εἰς οὗ τὰ ποιήματα ἀποτυποῦνται καὶ ἀποκαταφαίνονται οἱ διαλογισμοί, τὰ συναισθήματα, τὰ πάθη καὶ οἱ πόθοι τῶν συγχρόνων Ρωμαίων.

ΕΞΗΓΗΤΙΚΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ

1.

Οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὁ ποιητής. «Οἱ μὲν πολλοὶ εὐχαριστοῦνται ἄλλοι εἰς ἄλλα καὶ ὑπ' ἄλλων ἐλαύνονται ἐπιθυμημάτων, ταπεινῶν καὶ ἀναξίων λόγου, εἰς ἐμὲ δὲ μεγίστη ἡδονὴ καὶ ὑψηλὸν ἰδεῶδες εἶναι ἢ περὶ τὴν ποιήσιν ἀσχολία καὶ εὐδοκίμῃσις. Ἐὰν λοιπὸν σύ, ὦ Μαικίνα, με καταλέξης εἰς τοὺς λυρικοὺς ποιητάς, θὰ λάβω κλέος οὐρανόμηχες καὶ ἀθάνατον».

Ἡ προκειμένη ᾠδή, δι' ἧς ὁ Ὅρατιος ἀφιεροῖ πρὸς τὸν Μαικίναν τὰ τρία πρῶτα βιβλία τῶν ἑαυτοῦ ᾠδῶν, χρησιμεύει ἅμα καὶ ὡς εἰσαγωγή, ἐν ἣ ὁ ποιητής προαγγέλλει ὅτι ἡ ποίησις, ἣν μέλλει νὰ ἀσκήσῃ, εἶναι ἡ *λυρική*.

(Μέτρον — πρῶτον Ἀσκληπιάδειον).

1. Atavis edite regibus] «ἐκ βασιλικῶν προγόνων καταγόμενε». Ἡ παρὰθεσις regibus ἀντὶ ἐπιθετικοῦ διορισμοῦ: regibus. Τὸ δὲ atavis κυρίως = *ἐπίπαππος*, ὁ εἰς πέμπτον βαθμὸν πρόγονος (pater avus, proavus, abavus, atavus). Οἱ Κίλινοι, οἱ τοῦ Μαικίνου πρόγονοι, ἀνῆκον εἰς ἀρχαῖον Τυρρητικὸν γένος τῶν Λουκουμάνων (οὕτω ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Τυρρητῶν οἱ βασιλεῖς), ὅπερ πάλαι ποτὲ κατόκει ἐν τῇ πόλει Ἀρρητίῳ, φθονοῦμενον δὲ διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμιν ἐξεδιώχθη ἐκεῖθεν καὶ καθιδρούθη ἐν Ρώμῃ. Ὁ Μαικίνας, καίπερ τοιαύτην ἔχων καταγωγὴν, ἤρκετο νὰ μένῃ *ἱππεὺς* καὶ μηδὲν δημόσιον ἀξίωμα ν' ἀναλαμβάνῃ. Οἱ δὲ περὶ αὐτὸν ποιηταὶ ἐξαίρουσι τὴν τοιαύτην τοῦ ἐπιφανοῦς ἀνδρὸς μετριοφροσύνην.

2. O et] χασμφδία ἀνεκτὴ ἐπὶ ἐπιφωνήσεως. Ὁ Ὅρατιος, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι σύγχρονοι Ρωμαῖοι ποιηταί, ἀξιοθβεῖς τῆς φιλίας καὶ ὑψηλῆς προστασίας τοῦ Μ., ἐσεμνύνετο ἐπὶ τούτῳ. Ὁ πρῶτος στίχος, ὅστις δὲν εἶναι ἀπλῆ φιλοφρονητικὴ προσφώνησις, ἐν συνδέσει μετὰ τοῦ δευτέρου στίχου σημαίνει: «καίπερ οὕτως ὑπεράνω ἡμῶν ἰστάμενε, ἀλλ' οὕτινος ἡ δύναμις εἶναι ἐμὴ προστασία καὶ ἡ δόξα ἐμὸν κόσμημα».

3. sunt quos. . . iuvat] = nonnullós iuvat (πρὸβλ. τὰ ἑλλην.

είσιν οἱ, ἔστιν οἷς, κτλ. κατοπτέρω στ. 19 est qui). Τὰς παντοίας τῶν ἀνθρώπων κλίσεις καὶ ἐπιθυμίας παρέστησαν ἢδη οἱ παλαιοὶ Ἑλληνες λυρικοί· πρβλ. Σόλωνος ἀπόσπ. 12, 43 κέ. : *Σπεύδει δ' ἄλλοθεν ἄλλος· ὁ μὲν κατὰ πόντιον ἀλάται ἐν νηυσὶν χρηζῶν οἴκαδε κέρδος ἄγειν ἰχθυόεντα, ἀνέμοισι φορεύμενος ἀργαλέοισιν, φειδωλὴν ψυχὴν οὐδεμίαν θέμενος· ἄλλος γῆν τέμνων πολυδένδρον εἰς ἐνιαυτὸν λατρεύει τοῖσιν καμπύλ' ἄροτρα μέλει κτλ.*—*curriculo*] διὰ τοῦ «ἄρματος», ὀνομαστικὴ *curriculus*, ὑποκορ. τοῦ *currus*.

4. *collegisse metaque... evitata*] ὑποκείμενα τοῦ *iuvat*. Παρατηρητέα ἡ ποικιλία τῆς συντάξεως· ὑποκείμενα ὡσαύτως τοῦ *iuvat* εἶναι καὶ αἱ κατοπτέρω ὑποθετ. προτάσεις (7—9 : *hunc, si... illum, si*). «Τινὲς ἠδονται ὅτι συνέλεξαν διὰ τοῦ ἄρματος Ὀλυμπιακὴν κόριν καὶ παρέκαμψαν τὴν στήλην». Ἡ μεγίστη τέχνη τοῦ ἄρματηλάτου ἦτο προλαβὼν νὰ παρακάμψῃ ὡς οἶόν τε ἐγγύτατα τὴν στήλην ἢ νύσσαν (*meta*), ὅπως μὴ ἄλλος τις τῶν διαμιλλωμένων προδράμῃ, ἀλλ' ἅμα καὶ νὰ μὴ προσκρούσῃ εἰς ταύτην μηδὲ ν' ἀνατραπῇ (πρβλ. τὴν παρὰ Σοφοκλεῖ ἐν Ἡλέκτρῳ (741 κέ.) περιγραφὴν. Τοὺς ἔνεκα τῆς ταχίστης περιστροφικῆς κινήσεως καταθερμαινόμενους τροχοὺς καλεῖ ὁ ποιητὴς *fervidos* (διαπύρους).

5. *palmaque nobilis... evehit*] «καὶ ὁ φοίνιξ τῆς δόξης... ἀνυψοῖ». Ἡ πρότασις αὕτη συνδέεται μετὰ τῆς προηγούμενης *sunt quos iuvat* κτλ. διὰ τοῦ *que* παρατακτικῶς (= *eosque*), ἐν ᾧ κατ' ἐννοιαν εἶναι ὑποτεταγμένη εἰς αὐτὴν (= *quos... evehit*). — *palma*] ἄθλον τῶν Ὀλυμπιακῶν ἦτο ὁ κότινος, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου οἱ νικηταὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἀγῶσιν ἐλάμβανον καὶ κλάδον φοίνικος. Ἡ χρῆσις τούτου προΐμως εἰσέληθη καὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους, παρ' οἷς ἐν τῷ ποιητικῷ λόγῳ ἢ λ. *palma* κατήντησε συνώνυμος τῇ *victoria*.—*ad deos*] τὴν ἀποθέωσιν τῶν ἐν ἀγῶσι νικητῶν ἐξαίρει καὶ ἀλλαχοῦ ὁ Ὅρατιος (IX, 2, 17 : *quos Elea domum reducit palma calestes*).—*Terrarum dominos*] ἀναφέρεται εἰς τὸ *quos* «καὶ ἀνυψοῖ αὐτοὺς ὡς δεσπότας τοῦ κόσμου πρὸς τοὺς θεοὺς». Πρὸς ταῦτα πρβλ. στιχ. 30.

7—9. *Hunc... illum*] δηλ. *iuvat*, οὗ ὑποκείμ. αἱ ἐπόμενα δύο ὑποθετ. προτάσεις.—*mobiliūm*] «τῶν ἀσταθῶν Κυριτῶν».

δηλ. τῶν Ρωμ. πολιτῶν ὅτε μὲν ὑπὲρ τοῦ δεῖνος, ὅτε δὲ ὑπὲρ τοῦ δεῖνος ψηφιζομένων. Τὸν ὄχλον ἀλλαχοῦ καλεῖ ὁ ποιητὴς *turbam ventosam*.—8. *tergeminis honoribus*] ἀφαιρετ. ὄργαν. «διὰ τῶν τριπλῶν ἀξιοματίων», τ. ἔ. διὰ τῆς μείζονος ἀγορανομίας (ἢ τῆς ταμείας), τῆς στρατηγίας καὶ τῆς ὑπατείας. Διὰ τοῦ ἐπιθέτου *tergeminus* παρίσταται ἡ διαδοχικὴ σειρὰ, καθ' ἣν οἱ Ρωμαῖοι καθίσταντο συνήθως εἰς τὰς ἀνωτέρας ταύτας ἀρχάς.—9. *proprio*] = *suo proprio*, ὅπως συνήθως παρὰ Κικέρωνι.—10. *verritur*] = *σαρῶνεται*, τ. ἔ. συνάγεται. «Ἐὰν ἐκρουσεν ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ σιτοβολῶνι ὅ,τι δῆποτε συναθροίζεται κτλ.» ποιητικὴ παράστασις τοῦ πάθους τῶν πλουσίων, ὅπως ἀποθησαυρίζωσιν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερα. Μὴ οὔσης τῆς Ἰταλίας ἀντάρκους, ἤρχετο σῖτος εἰς Ρώμην ἐκ τῆς Αἰγύπτου, Σικελίας καὶ Ἀφρικῆς (*Libycis areis*).

11. *gaudentem* κτλ.] «τὸν χαίροντα νὰ κτλ.» ποιητικὴ παράστασις τοῦ μικροῦ γεωργοῦ ὅστις μένων προσκεκολλημένος εἰς τὸ πατρικόν του χωράφιον εὐχαριστεῖται νὰ καλλιερῶν μετὰ κόπου πολλοῦ τὸ σκληρὸν αὐτοῦ ἔδαφος.—12. *Attalicis condicinibus*] «διὰ προσφορῶν Ἀττάλου», ἄς δηλ. Ἀτταλος μόνον ἠδύνατο νὰ κάμῃ. Ὑπαινιγμὸς εἰς τὸν παροικιῶδη πλοῦτον τοῦ βασιλέως τῆς Περγάμου, ὅστις ἀποθνήσκων ἐκληροδότησε τὸ ἑαυτοῦ βασίλειον εἰς τοὺς Ρωμαίους (τῷ 133 π. Χ.). Παρατηρητέα ἡ χρῆσις τοῦ ἀτομικοῦ ἐπιθέτου *Attalicus* ἀντὶ γενικοῦ τινος ἐπιθέτου, ὅπως καὶ κατωτέρω τῶν ἐπιθέτων *Cypria* (στ. 13), *Myrtoum* (14), *Icariis—Africum* (15), *Massici* (18), *Marsus* (28). Διὰ τῆς τοιαύτης χρήσεως ὀνομάτων συγκεκριμένων καὶ δηλωτικῶν γνωστῶν σχέσεων ἐν τῇ φύσει ἢ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ προσποιοῦσιν οἱ ποιηταὶ ἐνάργειαν καὶ ζωηρότητα εἰς τὸν λόγον.—13. *demoneas*] «δύναται τις ν' ἀπομακρύνῃ», δηλ. ἀπὸ τῶν πατρικῶν ἀγρῶν.—*ut*] συμπερασματικόν, οὐχὶ τελικόν· ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἐπίθ. *avidus* «περιδεῆς ναύτης», οἷος δηλ. πάντως θὰ εἶναι ὁ τέως ἀγρότης.—*trabe*] μετωνυμικῶς = *pavii*. Ἀλλὰ διὰ τῆς μετωνυμίας (κυρίως = *ἐπὶ δοκοῦ*) ἐμφανίζεται ὁ ἐπικείμενος κίνδυνος. Ἡ Κύπρος ἦτο περίφημος διὰ τὴν [ἐξαγωγὴν ἀφθένου ναυπηγησίμου ὕλης.

14. *Icariis fluctibus*] δοτ. πτώσις «πρὸς τὰ κύματα τοῦ Ἰκα-

ρίου πελάγους», τ. ἔ. τοῦ πρὸς δυσμὰς τοῦ Αἰγαίου πελάγους, οὕτω κληθέντος ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου νήσου.—16. *metuens laudat... reficit*] ὁ νοῦς : Καθ' ὃν χρόνον ὁ ἔμπορος πλέων κινδυνεύει ἔκ τῆς τρικυμίας, ἐπαινεῖ τὸν ἄνετον ἀγροτικὸν βίον, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον παρελθόντος τοῦ κινδύνου λησμονεῖ τὰ πάντα. Τὸ διερωγὸς πλοῖον, ὅπερ ἐπισκευάζει, οὐδὲν ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην τοῦ τοὺς προτέρους κινδύνους.—*otium et tura*] διὰ τοῦ *tura* ἐρμηνεύεται σαφέστερον τὸ *otium* : «τὸν ἄνετον ἀγροτικὸν βίον τῆς πόλεως του».—18. *indocilis... patii*] ἡ ἕξ ἐπιθέτων καὶ μετοχῶν ἐξάρτησις ἀπαρεμφάτου ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς ποιηταῖς, ἰδίᾳ τοῖς τῶν Αὔγουστειῶν χρόνων. Ἐπιθέτα συντασσόμενα ἀπαρεμφάτω παρ' Ὁρατίῳ εἶναι : *audax, dignus, doctus, indoctus, indocilis, blandus, fortis, lenis, sciens, nesciens, timidus* κτλ. Τὸ δὲ *pauperies* σημαίνει οὐχὶ παντελῆ ἔνδειαν (*egestas*), ἀλλὰ *πενίαν*, ἣν ὑποφέρει, ὅστις ἀρέσκειται *patrios findere sarculo agros*.

18—22. *est qui*] προβλ. στ. 3.—*nec pocula... nec demere spernit*] ποικιλία καὶ ἐνταῦθα συντάξεως ἔκ τοῦ *q. spernit* ἐξαρθᾶται ὄνομα καὶ ἀπαρέμφατον.—*Massici*] οἶνος περιφήμος τῶν λόφων τῆς Καμπανίας ἐγγὺς τῆς Σινουέσης.—*solido de die*] «ἔκ τῆς ἐργασίμου ἡμέρας». *Solidus dies* εἶναι ἡ ἡμέρα ἡ ἀφιερωμένη ἀκεραία καὶ χωρὶς διακοπὴν εἰς τὴν ἐργασίαν.—21. *stratus membra*] «ἔστρωμένος τὰ μέλη». Ἡ τοῦ παθητικοῦ ῥήματος καὶ ἰδίᾳ τῆς μετοχῆς τοῦ παρακειμένου σύνταξις μετ' αἰτιατικῆς, σπανιωτέρα οὖσα ἐν τῷ ἀρχαιοτέρῳ λατινισμῷ, ἀποβαίνει συχνῇ παρὰ τοῖς ποιηταῖς τῶν Αὔγουστειῶν χρόνων κατὰ ζῆλον ἑλληνικόν.—22. *ad lene carui*] «παρὰ τὴν ἡρέμα κελαρῶζουσαν πηγὴν», οὐχὶ δηλ. θορυβώδη, ὥστε νὰ διαταράττῃ τὸν ὕπνον τοῦ ἀναπαυομένου. Καλεῖται δὲ τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς ἱερὸν (*sacrae*), διότι πᾶσαι αἱ πηγαὶ ἦσαν ἱεραὶ, παρὰ τὰς ὁποίας ἐπιστεύετο ὅτι κατόκουν νύμφαι.

24—28. *lituo*] βραχυλογικῶς ἀντὶ *sonitu litui*. Ὁ *lituus* ἦτο σάλπιγξ τοῦ Ἰππικῆς κυρτῆ κατὰ τὸ ἄκρον καὶ δεξιῆς, ἡ τὴν σάλπιγξ τοῦ πεζικοῦ εὐθεία.—25. *detestata*] καίτοι ἀποθετικὸν τὸ ῥήμα, ἡ μετοχὴ τοῦ παρακειμένου ἔχει παθητικὴν σημασίαν· τὸ δὲ *matribus* εἶναι πτώσεως δοτικῆς, «οἱ ὑπὸ τῶν μητέρων

αὐτῶν μισητοὶ πόλεμοι».—sub Jove]=sub caelo, τὸ δὲ manet =διανυκτερεύει.—26. tenerae] «τῆς τροφειᾶς», «τῆς νεαρᾶς», ἣς ὅμως δέικνυται immemor ὁ περὶ τὴν θήραν ἐπτοημένος σύζυγος.—27—28. seu . . . seu] παρὰστάσις διὰ συγκεκριμένων παραδειγμάτων τῆς κρισιμωτάτης στιγμῆς, καθ' ἣν ὁ κυνηγὸς ἀμνημονεῖ τῆς φίλης σύζυγος· ἐὰν μὴ ἐφαίνετο ἔλαφος, ἐὰν ὁ κάπρος συνελαμβάνετο ἐν τοῖς δικτύοις, ὁ κυνηγὸς θ' ἀπήρχετο οἴκαδε, ἵνα διανυκτερεύσῃ. — teretes plagas] «εὐστρέπτους ἄρκους», teretes=ex contortis funiculis factas, ἅς ὅμως διαρκήσας ὁ κάπρος ἔφυγε.—Marsus]=Marsicus.

29—32. me] «ἐμὲ δέ», ἐν ἀντιθέσει πρὸς πάντας τοὺς ἐν ταῖς προηγουμέναις στροφαῖς καταλεχθέντας : sunt quos ; hunc illum ; gaudentem ; luctantem-mercator ; est qui ; multos castra ; venator.—29. doctarum frontium] «τῶν σοφῶν μετώπων», τ. ἔ. τῶν μετώπων τῶν ποιητῶν. Doctí καλοῦνται οἱ ποιηταὶ κατὰ μετάφρασιν τοῦ ἑλλην. ὀνόματος **σοφός**, οὗ ἐπιποιεῖντο χρῆσιν καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπὶ τῶν ἀοιδῶν καὶ ποιητῶν. Ὁ ποιητὴς κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἐδιδάσκετο παρὰ τῶν Μουσῶν καὶ ἀνεμιμνήσκετο μᾶλλον ἢ ἐδημιούργει (προβλ. Ὅμ. Ὀδ. 8, 481 *ὄν μουσ' ἐδίδαξε*). Μάλιστα δὲ εἰς Ρωμαῖον ποιητὴν ἴσημοζε τὸ ἐπίθετον doctus, διότι ὤφειλε νὰ εἶναι διδαγμένος καὶ νὰ μιμῆται τὰ ἑλληνικὰ πρότυπα.—hederae] ὁ κισσὸς ἦτο (εἶδος τοῦ Βάχχου, θεοῦ τῆς ποιητικῆς ἐμπνεύσεως.—30. dis miscent] ἀπάντησις εἰς τὸ ἀνωτέρω evehit ad deos, ὅπως τὸ heredae ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ palma. Ὁ νοῦς : οὐχὶ ἀπλῶς μὲ δοξάζουσι καὶ μὲ καθιστῶσι τόσον εὐτυχῆ, ὅσον εἶναι οἱ θεοί, ἀλλὰ μοὶ ἐπιτρέπουσι τὴν εἴσοδον εἰς τὴν χορείαν τῶν θεῶν, μὲ καθιστῶσι συνέδρον αὐτῶν. Φαντάζεται δ' ὁ ποιητὴς ὅτι ἀποκεχωρισμένος τοῦ ἀναισθήτου ὄχλου διατρίβει εἰς τὰ δροσερὰ ἄλση, ὅπου συνορχοῦνται αἱ Νύμφαι μετὰ τῶν Σατύρων.

32—36. si nequae . . . Euterpe . . . Polyhymnia] τ. ἔ. ἐὰν βεβαίως αἱ Μοῦσαι μοὶ εἶναι εὐμενεῖς· διὰ τῆς ὑποθέσεως ἐκφράζει ὁ ποιητὴς βεβαιότητα περὶ τῆς εὐμενείας. Διὰ τῶν δύο μουσικῶν ὀργάνων (tibia, barbitos) παρίστανται τὰ ποικίλα εἶδη τῆς λυρικῆς ποιήσεως. Lesboum . . . barbiton] ἐν σχέσει δηλ. πρὸς τοὺς Λεσβίους ποιητὰς Σαπφῶ καὶ Ἀλκαῖον. Μεταχειριζόμενος

ὁ ποιητὴς ἑλλην. τύπους ἐπιθέτου καὶ οὐσιαστικοῦ ἐμφανίζει τὸν μιμητικὸν χαρακτῆρα τῆς ποιήσεώς του.—25. quodsi] «ἐὰν λοιπόν», τ. ἔ. ἀφ' οὗ αἰσθάνομαι τοσαύτην ἠδονὴν εἰς τὴν ποίησιν καὶ εὐδοκιμῶ περὶ αὐτήν, ἐὰν σὺ μὲ καταλέξῃς κτλ.—lyricis vātibus] δηλ. οἱ ἐν τῷ ἀλεξανδρινῷ κανόνι περιεχόμενοι ἑννέα Ἑλληνες λυρικά ποιηταὶ (Πίνδαρος, Ἄλκαϊος, Σαπφώ, Στησίχορος, Ἴβυκος, Βακχυλίδης, Σιμωνίδης, Ἄλκμαν, Ἀνακρέων).—36. feriam sidera] «θὰ πλήξω τὰ ἄστρα», τ.ἔ. θ' ἀποκτήσω κλέος οὐρανόμηκες· πρβλ. Ὅδ. 9, 20 κλέος οὐρανὸν ἵκει. Σαπφ. ἀπ. 9 ψαύει δὲ πόλον δοκεῖ μοι οὐρανῷ δυσπάχεια. Εὐριπ. Βακχ. 672 ὥστ' οὐρανῷ στηριζόν εὐρήσεις κλέος. Σοφ. Οἶδ. Κολ. 381 πρὸς οὐρανὸν βιβῶν.

2. (I, 3)

Ῥδὴ προπεμπτικῇ εἰς τὴν ναῦν τὴν μέλλουσαν νὰ φέρῃ τὸν Βεργίλιον εἰς Ἑλλάδα. Δὲν πρόκειται βεβαίως ἐνταῦθα περὶ τοῦ γνωστοῦ πλοῦ τοῦ Ῥωμαίου ποιητοῦ, γενομένου μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ (τῷ 19 π.Χ.), ὅτε ἦσαν ἤδη ἐκδεδομένα τὰ τρία πρῶτα βιβλία τῶν ᾠδῶν τοῦ Ὀρατίου (ὄρα ἀνωτέρω σελ. 30), ἀλλὰ περὶ ἄλλου τινὸς πλοῦ, δν πρότερον ἐσκόπει νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐκεῖνος.—«Ὡ ναῦ, ἀπόδος μοι, θεριμῶς σὲ ἱκετεύω, εἰς τὴν Ἀττικὴν χώραν ἀσφαλῆ καὶ σῶον τὸν πολυτίμητον ἐπιβάτην, τὸ ἦμισυ τῆς ψυχῆς μου. Δεινότατον κακὸν ἢ θάλασσα. Σκληρὸς ἦτο καὶ ὑπέρολμος ὁ πρῶτος ἐπιχειρήσας νὰ πλεύσῃ αὐτήν. Ὁ μὲν θεὸς παρενέβαλε ταύτην ὡς φραγμὸν ἀνυπέρβλητον, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἀρέσκειται ν' ἀπειθῆ καὶ νὰ παραβαίῃ τὸς θεῖους νόμους ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ὀλέθρῳ. Ὁ Προμηθεὺς κλέψας ἐκόμισεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ πῦρ καὶ μετ' αὐτοῦ τὰς νόσους. Ὁ Δαίδαλος ἐπειράθη τοῦ ἀέρος καὶ ὁ Ἡρακλῆς διέρρηξε τὸν φραγμὸν τοῦ Ἀχέροντος. Οὐδὲν τοῖς θνητοῖς δυσχερές. Ποῦ λοιπὸν ἀσεβοῦντες θὰ σταθῶμεν; πότε ὁ Ζεὺς θὰ δυνηθῆ νὰ καταθέσῃ τοὺς ὀργίλους κερανοὺς του;»

Πρὸς τὰ περὶ τῆς ἀνθρωπίνης τόλμης λεγόμενα παραβλητέον τὸ παρὰ Σοφοκλεῖ (ἐν Ἀντιγ. στ. 332 κέ.) στάσιμον: *Πολλὰ τὰ δεινὰ κοῦδὲν ἀνθρώπων δεινότερον πέλει κτλ.*, τὰ δὲ περὶ τῶν ἀπὸ τῆς τόλμης ταύτης καὶ ἀπειθείας συμφορῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ περὶ τῆς ὀργῆς τῶν θεῶν διατυπούμενα εἶναι ποίητικῇ παράστασις φιλοσοφικῆς διδασκαλίας τῆς τῶν Κυνικῶν καὶ Στωικῶν, καθ' οὓς ὁ μὲν πολιτισμὸς εἶναι παρεκτροπὴ τις καὶ πηγὴ δυστυχίας, ἡ δὲ ἀληθὴς εὐδαιμονία ἔγκειται εἰς τὴν αὐτάρχειαν καὶ τὸν κατὰ φύσιν βίον· τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ἐπιμεξία τῶν λαῶν κατ' αὐτοὺς εἶναι τι παρὰ φύσιν καὶ πρόξενον κακοῦ, ἐὰν δέ ποτε ἐπανήρχετο ὁ πάλαι χρυσοῦς αἰὼν, ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια θὰ κατηργοῦντο.

(Μέτρον—πρώτη Ἀσκληπιάδειος στροφή)

1—4. Sic...sic... regat] παρατήρει τὴν ἐμφαντικὴν ἐπανάληψιν τοῦ sic καὶ τὴν ζωηρὰν προσωποποιίαν : «εἶθ' οὕτως... εἶθ' οὕτως νὰ σὲ κατευθύνῃ, ὦ ναῦ, ἀπόδος». Εἰς τὸ regat ὑπόκειται ἡ ἔννοια αὐτοῦ «πάντοτε ἐν τῷ μέλλοντι». Ἄλλως περιοριζομένη ἡ εὐχὴ εἰς τὴν προκειμένην μόνον περίπτωσιν, θὰ ἦτο παράλογος, διότι ἡ ποθητὴ σωτηρία τοῦ πλέοντος Βεργιλίου δὲν εἶναι δυνατὴ ἄνευ τῆς σωτηρίας τῆς νεώς. Διὰ τοῦ sic μεθ' ὑποτακτικῆς εὐχεται τις πρὸς τινα ἀγαθόν τι ἐπὶ τῷ ὄρω τῆς ἐκτελέσεως παρακλήσεώς τινος (reddas).—potens Cyprī] τὸ ἐπίθετον potens μετὰ γενικῆς. «Κύπρου μεδέουσα», τ. ἔ. ἡ Ἀφροδίτη, ἧς ὑπῆρχε περίφημος ναὸς ἐν Πάφῳ τῆς Κύπρου. Ὡς προστάτις τῶν πλεόντων ἐκαλεῖτο Venus Marina (**Θαλασσία, Ποντία, Πελαγία, Εὐπλοία**). — 2. fratres Helenae] οἱ Διόσκουροι, Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης, λατρουόμενοι ὡς θαλάσσιαι θεότητες, αἵτινες ἐνομιζόντο ὅτι παρίσταντο τοῖς ναυτιλλομένοις εὐμενεῖς διὰ τοῦ ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν ἰστίων κατόπιν θυελλῶδους καιροῦ ἀπαστρέπτοντος ἠλεκτρικοῦ φωτός.—3. ventorum pater] παρὰ Βεργιλίῳ ὁ Αἴολος καλεῖται rex (Αἰν. 1,52), παρ' Ὀμήρῳ (Ὀδ. κ, 21) **ταμίης ἀνέμων**.—4. obstrictis aliis] πρὸβλ. Ὀμ. Ὀδ. ε, 338 **ἦτοι τῶν ἄλλων ἀνέμων κατέδησε κέλευθα**, κ, 20 **βυκτιάων ἀνέμων κατέδησε κέλευθα**.—aliis]=ceteris.—Jaryga] ἄνεμος βορειοδυτικὸς, ἀλλαχοῦ ὑπὸ τοῦ Ὀρατίου albus καλούμενος (**αἰθρηγενέτης**), ὅστις πνέων ἐκ τοῦ Ἰαπυγίου ἀκρωτηρίου τῆς Ἀπουλίας ἦτο εὐνοϊκὸς πρὸς τοὺς εἰς Ἑλλάδα πλέοντας.

5. tibi creditum] «τὸν εἰς σὲ διαπεπιστευμένον Βεργίλιον». Ἐνταῦθα ὑπόκειται ἡ εἰκὼν τῆς παρακαταθήκης (depositum), ἐξ οὗ καὶ ἡ χοῆσις τῶν q. debes καὶ reddas. Ἡ ναῦς ἡ φέρουσα τὸν Βεργίλιον ὡς παρακαταθήκην εἶναι ὀφειλέτις (debes), ἣν παρακαλεῖ ὁ Ὀράτιος νὰ παραδώσῃ τὸν παρακατατεθειμένον ἐκεῖ, ἔνθα οὕτως πλέει.—6. finibus Atticis] ἐξαορτᾶται ἐκ τοῦ reddas, ὅπερ ἐνταῦθα κεῖται ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας, ἐφ' ἧς καὶ τὸ reddere epistulam = διδόναι τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸν πρὸς ὃν αὕτη πέμπεται.—8. animae dimidium] «τὸ ἡμισυ τῆς ἐμῆς ψυχῆς» κατὰ τὸν ὀρισμὸν **φιλία ἐστὶ μία ψυχὴ ἐν δυοῖν σώμασιν**.

10. circa pectus] μεταφορικῶς «περὶ τὴν καρδίαν» (πρβλ. *Ὀμηρ. *σιδήρεος θυμός, σιδήρεον ἦτορ*). Ἡ δρυς καὶ ὁ τριπλοῦς χαλκὸς περὶ τὴν καρδίαν εἶναι ποιητικὴ παράστασις τοῦ ἀδαμάστου θάρρους, δι' οὗ ὡς διὰ θώρακος ἀδιατρούτου ὠπλίσθη ἢ ψυχὴ τοῦ πρώτου θαλασσοπόρου.—fragilem truci] διὰ τῆς παραθέσεως τῶν δύο ἐπιθέτων ἐμφανίζεται ἔντονωτέρα ἢ ἀντίθεσις.

12. praecipitem] πρβλ. τὸ ὄμηρ. (β, 148) *λάβρον ἐπαιγίζοντα*.—13. decertantem] πρβλ. *Ὀμήρ. «Εὐρός τε καὶ Νότος ἐριδαίνετον ἀλλήλοισιν» (II, 765).

14. Hyadas] σύμπλεγμα ἐπὶ ἀστέρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ταύρου, ὅπερ ἐνομιζέτο ὅτι κατὰ τε τὴν ἐπιτολὴν καὶ τὴν δύσιν ἐπέφερον ὑετοὺς καὶ καταγίδας, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἐπίθετον *tristes*, διότι διὰ τῆς συναγωγῆς τῶν νεφῶν ὁ οὐρανὸς οἶονεὶ σκυθρωπάξει.

15. arbiter]=*dux*, «δεσπότης», «τύραννος». — 16. tollere seu ponere volt freta] «εἴτε θέλει νὰ ἐξεγείρῃ εἴτε νὰ καταπαύῃ». Τὸ seu ἐτέθη ἀπαξ ποιητικῶς ὅπως καὶ παρ' Ἑλλησι ποιηταῖς τὸ *εἴτε*, πρβλ. Σοφ. Οἶδ. Τύρ. 517 *λόγοισιν εἴτ' ἔροισιν*. Ὁ ἄνεμος παρίσταται ὡς καταπαύων τὰ κύματα ἐνῶ κυρίως αὐτὸς παύει νὰ πνέῃ, πρβλ. Σοφ. Αἴαντ. 670 «δεινῶν ἄημα πνευμάτων ἐκοίμησε στένοντα πόντον».

17. quem gradum] «ποῖον βῆμα», τ. ἔ. οὐδὲν βῆμα, ἦτοι οὐδεμίαν προσέγγισιν τοῦ θανάτου ἐφοβήθη. Προσωποποιούμενος ὁ θάνατος παρίσταται βαδίζων καὶ προσεγγίζων, πρβλ. στ. 33.—18. siccis oculis] «ξηροῦς ἀκλαύτοις ὄμμασι» (Αἰσχύλος) ὅπερ εἶναι σημεῖον ἀδιατροφείας.—*monstra natantia*] «τὰ νηχόμενα τέρατα».—*mare turgidum*] «τὴν οἰδαίνουσαν θάλασσαν», πρβλ. Σοφ. Ἀντιγ. 335 κἔ. *περιβρυχίοισιν περῶν ὑπ' οἴδμασιν*.—20. infames] «δυσωνύμους» ἐν σχέσει πιθανῶς πρὸς αὐτὸ τὸ φοβερὸν ὄνομα «*Ἀκροκεραύνια*», καὶ διὰ τὰ ναυάγια, ἅτινα συνέβαινον παρὰ τὰς ἐκεῖ ἀκτάς.

21. abscidit terras] «ἀπέσχισε», «ἀπεχώρισε» τὰς χώρας (ἀπ' ἀλλήλων).—22. prudens] κατηγορούμενον ἐν τῇ προνοίᾳ αὐτοῦ.—*Oceano dissociabili*] ἀφαιρ. ὀργανικὴ «διὰ τοῦ ἀμείκτου Ὠκεανοῦ», τ. ἔ. πρὸς ὃν οὐδεμίαν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἐπικοινωνία. Ἐχοντες ἐν νῶ οἱ ἀρχαῖοι τὴν περὶ χρυσοῦ αἰῶνος

μυθικὴν παράδοσιν, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἔζη τότε μακαρίως, ἀπέδιδον τὰς ὑστερον δυστυχίας εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ δραστηριότητα καὶ πλεονεξίαν, εἰς τὰς ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις. Τὸ **πρῶτον ξίφος** καὶ τὸ **πρῶτον πλοῖον** ὑπῆρξαν αἰτίαι συμφορῶν. Ἡ παράστασις δὲ αὕτη ἐγένετο καὶ ὑποκείμενον πραγματείας παρὰ τοῖς ποιηταῖς τῆς τε Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Ρώμης ἐπὶ Αὐγούστου. Οἱ θεοὶ ἔπλασαν τὸν ἄνθρωπον, ὅπως κατοικῆ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ἐφ' ἣς καὶ κατῴκει εὐδαίμων κατὰ τὸν χρυσοῦν αἰῶνα. Ἡ θαλασσοπλοία, ἄγνωστος οὕσα τότε, εἶναι παράβασις τῶν νόμων τῆς φύσεως καὶ τῆς θείας βουλήσεως, συνεπαγομένη βαρεῖαν τιμωρίαν. Διὸ καὶ αἱ **rates** καλοῦνται **impriae** καὶ τῆς θαλάσσης τὰ ὕδατα **non tangenda**. Τὴν τοιαύτην παράστασιν ἀνύψωσαν, ὡς προεορήθη, εἰς φιλοσοφικὴν διδασκαλίαν οἱ τοῦ ἱστορικοῦ πολιτισμοῦ πολέμιοι Κυνικοὶ καὶ Στωικοὶ φιλόσοφοι κατὰ τούτους ἐν τῇ τύχῃ τοῦ εἰσαγαγόντος εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ πῦρ καὶ τὴν ἔντεχνον σοφίαν Προμηθέως (προβλ. κατωτέρω στ. 27), ὅστις πρὸς τιμωρίαν διὰ τὴν ψευδῆ **ἐπιμέλειάν** του καὶ **προμήθειαν** προσεπαταλεύθη ἐπὶ τῶν βράχων τοῦ Καυκάσου, ἀετὸς δὲ κατέτρωγε τὸ ἥπαρ αὐτοῦ, σαφῶς εἰκονίζεται ὁ ὄλεθρος, ὃν αὐτοὶ εἰς ἑαυτοὺς οἱ ἄνθρωποι ἐπιφέρουσιν ἕνεκα τῶν πρὸς τὰ ἔξωτερικὰ ἀγαθὰ καὶ τὰς ἡδονὰς σπουδῆς καὶ ἐπιθυμίας των.

25—26. **audax omnia perpeti]** «τολμηρὸν ὥστε τὰ πάντα νὰ ὑπομένῃ». Περὶ τῆς συντάξεως προβλ. φδ. I, 18. Ἡ ἀνωτέρω (23—24) διὰ μιᾶς περιπτώσεως ὑποδηλωθεῖσα ἔννοια τῆς ἀνθρωπίνης τόλμης καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς κακῶν, διατυπῶνται ἐνταῦθα μὲν γενικώτερον, κατωτέρω δὲ (25—26) διασαφεῖται διὰ τριῶν μυθολογικῶν παραδειγμάτων.—26. **ruit per vetitum]** «φέρεται ὀρηκτικὸς διὰ τῆς ἀπηγορευμένης ὁδοῦ». Ὁ ἄνθρωπος δῆλον ὅτι ἀπειθῶν εἰς τοὺς θείους νόμους καὶ πράττων ὅ,τι ἐκεῖνοι ἀπαγορεύουσιν, ἀμαρτάνει καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ συμφορὰς. Μέλλον δ' ὁ ποιητὴς νὰ παραστήσῃ τὰ πρῶτα τοῦ ἀνθρώπου (τὰ οὕτως εἰπεῖν προπατορικὰ) ἀμαρτήματα ἀναφωνεῖ μετ' ὀδύνης : **nefas «φεῦ !»**

27. **Iapeti genus]** «Ἰαπετοῦ γένος» ἦτοι ὁ Προμηθεύς, ὅπως παρ' Εὐριπίδῃ (ἐν Κύκλωπι 104) ὁ Ὀδυσσεὺς καλεῖται

Σισύφου γένος.—28. fraude mala] «ὄλεθρίῳ δόλῳ». Ὁ Προμηθεὺς ἔκλεψε τὸ πῦρ ἐν κοίλῳ νάρθηκι.—intulit gentibus] «ἐπήνεγκε τῇ ἀνθρωπότητι». Διὰ τοῦ intulit σημαίνεται τὸ ἐχθρικὸν καὶ ἐπιβλαβὲς τῆς πράξεως, ὡς δηλοῦσι καὶ τὰ ἐφεξῆς.—29. post ignem subductum] οὐχὶ χρονικῶς (postquam ignis subductus est), ἀλλὰ τοπικῶς. Οὕτως ἡ παράστασις γίνεται εἰκονικωτέρᾳ: «μετὰ τὸ κλαπὲν πῦρ», τ. ἔ. ὀπισθεν τοῦ κλαπέντος πυρὸς ἐπληκολούθησε κτλ.—30 macies] «φθίσις» τ. ἔ. φθαρτικὰ νόσοι, οὐχὶ πολὺ διάφορον τοῦ ἐπομένου febres.—nova]=ἄγνωστος ἕως τότε.—incubuit] «ἐνέσκηψεν» ὡς τις καταγιγίς.—32. necessitas] μετὰ τοῦ leti: «καὶ ἡ βραδεῖα μοῖρα τοῦ πρότερον ἀφροστώτος θανάτου ἐπετάχυνε τὸ βῆμα», τ. ἔ. οἱ ἄλλοτε ποτε μακρόβιοι ἐγένοντο ταχυθάνατοι.

34. expertus] δηλ. est. Ἡ πρὸς τὰ προηγούμενα ἀσύνδετος ἀναφορὰ ὑπεμφαίνει ἰσχυρὰν ἀντίθεσιν· ἂν ἡ κλοπὴ τοῦ Προμηθέως ἐπήνεγκε τοιαύτας συμφοράς, ὅμως τὸ ἀνθρώπινον γένος δὲν ἔσωφρονίσθη, ἀλλ' ἐπιμένει εἰς τὰς παραβόλους καὶ ἀνοήτους πράξεις του.—36. non homini datis]=homini negatis.

36. Herculeus labor] πρβλ. Ὁμ. βίη Ἑρακλείη, «Ἑράκλειος ἄθλος», τ. ἔ. ἀπητέιτο ἄθλος Ἑρακλέους, ὅπως διαρραγῆ ὁ φραγμὸς τοῦ Ἀχέροντος.

37. nil ardui] «οὐδὲν ἄναντες», οὐδὲν δυσχερές. Τὸ ardui γενικὴ τοῦ ὄλου.—38. caelum κτλ.] «εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν πειρώμεθα ν' ἀναβῶμεν». Παροιμιώδης φράσις ἀδυνάτου πράξεως. Ὁ χάλκειος οὐρανὸς οὐποτ' ἀμβατὸς αὐτῷ (Πίνδαρος). Τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν τολμημάτων τοῦ ἀνθρώπου περαίνει ὁ ποιητὴς μνημονεύων πράξεως ἀδυνάτου, ἧς πειραθέντες οἱ Γίγαντες ἠτήθησαν.

39. neque per nostrum patimur scelus] «καὶ δὲν ἐπιτρέπει ἡ ἡμετέρα ἁμαρτία». Τὸ patior συντάσσεται μετὰ τῆς προθέσεως per, ὅπως καὶ τὸ licet.—40. iracunda] «τοὺς κερανοὺς τῆς ὀργῆς αὐτοῦ». Τὸ ἐπίθετον καθ' ὑπαλλαγὴν ἐπὶ τῶν κεραυνῶν τοῦ Διὸς ἀντὶ ν' ἀποδοθῆ εἰς αὐτὸν τοῦτον.—ponere]=deponere «ν' ἀποθέσῃ».

3. (I, 6)

Ἡ ᾠδὴ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Μ. Ἀγρίππαν. Παρακληθεῖς, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τούτου ὁ Ὅρατιος, ὅπως ὑμνήσῃ τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ κατορθώματα, ἀρνεῖται· ἀλλ' ἡ ἄρνησις εἶναι ἄμα καὶ ὕμνος. «Τὰ μεγάλα ἥρωικά κατορθώματα, λέγει, χρήζουσιν Ὅμηρου, ὅπως ψαλῶσιν ἐπαξίως· ἀλλ' ἐγὼ ὁ τὸν ἰσχνὸν τοῦ ποιητικοῦ λόγου χαρακτηρὰ ἐπιτηδεύων καὶ περὶ τὰ ἑλαφρὰ καὶ εὐτράπελα ἀσχολούμενος δὲν εἶμαι ἱκανὸς πρὸς οὕτω μέγα ἐγχείρημα. Ἄλλος εἶναι ὁ πρὸς τοῦτο ἐνδεδειγμένος, ὁ ἐπικὸς ποιητὴς Οὐάριος, ὃ διαπρέπων ἐπὶ διάρματι καὶ μεγαλοπρεπεῖα ὀμηρικῇ».

Ὁ Μ. Οὐϊπάνιος Ἀγρίππας ἦτο ἐκ τῶν ἀρίστων στρατηγῶν καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν τοῦ Αὐγούστου. Τοσοῦτον δ' ἠγάπα καὶ ἐθαύμαζεν αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ, ὥστε ἀποθανόντος προώρως τοῦ γαμβροῦ του Μαρκέλλου (23 π. Χ.) ἔδωκεν αὐτῷ εἰς γάμον τὴν νεαρὰν χήραν Ἰουλίαν, ἑαυτοῦ θυγατέρα. Διέπρεπεν ἰδίᾳ ὁ Ἀγρίππας ὡς σύμβουλος τοῦ νεαροῦ καὶ ἀπέριου ἔτι Ὀκταβιανοῦ κατὰ τὰς ἐν Φιλίπποις καὶ ἐν Περουσίᾳ μάχας. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ἐγράφη ἡ ᾠδὴ (μετὰ τὸ 29 π. Χ.), εἶχεν ἤδη καταστῆ ἐνδοξὸς διὰ τὰς ἐν Ναυλόχῳ κατὰ τοῦ Σέξτου Πομπηίου (36 π. Χ.) καὶ ἐν Ἀκτίῳ κατὰ τοῦ Ἀντωνίου (31 π. Χ.) νίκας αὐτοῦ.—Ὁ δὲ Δ. Οὐάριος Ροῦφος ἦτο οἰκειότατος τοῦ τε Βεργιλίου καὶ τοῦ Ὅρατίου (δρα ἄνωτ. σ. 29). Ὡς ἐπικὸς ἐγένετο ὀνομαστὸς διὰ τοῦ ποιήματος αὐτοῦ de morte Caesaris, ἐποίησε δὲ καὶ τραγωδίαν Thyestes, ὡς ὑποδηλοῦται ἐν τῇδε τῇ ᾠδῇ (στ. 8), ἣν ὁ ἐμπειρότατος περὶ τὰ τοιαῦτα Κοϊντιλιανὸς θεωρεῖ ὡς τὴν τελειοτάτην τῶν ρωμαϊκῶν τραγωδιῶν, δυναμένην νὰ παραβληθῇ πρὸς οἰανδήποτε ἐλληνικὴν.

(Μέτρον—δευτέρα Ἀσκληπιάδειος στροφή)

1. Scriberis... fortis] ὁ μέλλων ἐπὶ ἐννοίᾳ δυνητικῆς ἢ παρρησιαστικῆς (=scribaris licet) «δύνασαι νὰ ὑμνηθῆς ὑπὸ τοῦ Οὐαρίου ὡς ἦρωας», «ἄς ὑμνήσῃ τὰ ἥρωικά σου κατορθώματα ὁ Οὐάριος», τ.ἔ. θ' ἀφήσω τὸν Οὐάριον νὰ σὲ ὑμνήσῃ κτλ. Περὶ τῆς σημασίας τοῦ scribere πρβλ. καὶ στ. 14.—Vario... Maenii carminis alite] ἀφαιρετικὴ τοῦ ποιητ. αἰτίου ἀντὶ τοῦ κανονικοῦ a Vario. Ales καλεῖται ὁ ποιητὴς Οὐάριος, ὅπως ἀλλαχοῦ (IV, 2, 23) ὁ Πίνδαρος Dircaeus cypnus, καὶ ἐν ᾠδῇ II, 20, 10 αὐτὸς ὁ Ὅρατιος μεταμορφοῦται εἰς albuni alitem. Τὸ δὲ Maenii carminis εἶναι γενικὴ τῆς ιδιότητος, ὥστε ales M. carminis=ποιητὴς ἄδων καθ' Ὅμηρικὸν τρόπον, ποιητὴς ἔχων οἴστρον Ὅμηρικόν. Ἐν τῇ Μαιονίᾳ, ἣτοι ἐν τῇ Λυδίᾳ, ἐλέγετο κατὰ τινα παραδόσιν ὅτι ἐγεννήθη ὁ Ὅμηρος.

3—4. *quam rem cumque... gesserit*] τμησεις καὶ ἐν τῷ τεξῶ λόγῳ ἀπαντῶσα=*quamcumque rem*. Τὸ δὲ *gesserit* εἶναι μέλλον Π ἢ τετελεσμένος, οὗ ποιεῖται χρῆσιν ὁ ποιητῆς ἐν σχέσει πρὸς τὸν μέλλοντα *scriberis*, οὐχὶ δ' ὡς μὴ λαμβάνων πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ πρότερον ὑπὸ τοῦ Ἄγχιππα κατορθωμένα μηδ' ὡς ἀπλῶς ἀναφερόμενος εἰς τὰ μέλλοντα.—*navibus... equis*]= «κατὰ θάλασσαν... κατὰ ξηράν».

4—9. *Nos conamur*] πληθυντικὸς τῆς *μετριότητος*, (προβλ. στ. 17) «ἡμεῖς», τ. ἔ. ἐγὼ καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι, οἷος ἐγώ, ἦτοι ἄνθρωποι ἔχοντες τὴν ἐμὴν ποιητικὴν ἀξίαν.—*dicere*]=*canere* «ᾄδειν». Ὁ νοῦς: Ἐγὼ οὔτε ταῦτα τὰ κατορθώματα ἐπιχειρῶ νὰ ὑμνήσω οὔτε εἶμαι ἱκανὸς νὰ ποιήσω Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσειαν. Λέγει δὲ ταῦτα, διότι ἀνωτέρω διέστειλε τὰ κατορθώματα τοῦ Ἀγχιππα, εἰς κατορθώματα κατὰ γῆν, ἅτινα ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὴν Ἰλιάδα, καὶ εἰς κατορθώματα κατὰ θάλασσαν, ἅτινα ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὴν Ὀδύσειαν. Τὴν μὲν Ἰλιάδα ὑποδηλοῖ ὁ ποιητῆς διὰ τοῦ *gravem Pelidae stomachum*=*μῆνιν Πηληιάδεω οὐλομένην* τὴν δὲ Ὀδύσειαν διὰ τοῦ *nec cursus duplicis per mare Ulixei* (στ. 7)=*Ἄνδρα... πολύτροπον ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη*.—6. *cedre nescii*]=τοῦ ἀγνοοῦντος νὰ ὑποχωρῆ, τ. ἔ. τοῦ *ἀμηχάνου*, ἀκάμπτου.—7. *duplicis*] μετάφρασις τῶν ὀμηρ. ἐπιθέτων *πολύτροπος*, *πολύμητις*, προβλ. Εὐριπ. ἐν Ρήσῳ 193 *διπλοῦς ἀνήρ*. Ὁ τύπος *Ulixei* ἐξ ὀνομ. *Ulixeus*, ὅπως *Achilei*, *Pentheï* κτλ.—8. *saenam domum*] «τὸν σκληρὸν οἶκον τοῦ Πέλοπος», τ. ἔ. τὸν οἶκον ὅστις ἐγένετο ὑποκείμενον πραγματείας κυρίως τῶν τραγικῶν ποιητῶν διὰ τε τὰ διαπραχθέντα ἐν αὐτῷ κακουργήματα καὶ τὴν ἐπισκήψασαν κακοδαίμονίαν εἰς τὰ μέλη αὐτοῦ, Πέλοπα, Ἀτρεά, Θυέστην, Ἀγαμέμνονα κτλ. Διὰ τοῦ προκειμένου στίχου ὑπαινίσσεται ὁ Ὅρατιος καὶ τὴν δραματικὴν τέχνην τοῦ Οὐαρίου.

9. *tenues grandia*] «ταπεινοὶ τὰ ὑψηλά», τ. ἔ. ταπεινοί, ὥστε νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ ἐπιληφθῶμεν οὕτως ὑψηλῶν θεμάτων. Διὰ τῶν δύο τούτων ἐπιθέτων χαρακτηρίζονται καὶ τὰ δύο γένη τοῦ λεκτικῆς χαρακτηρισμοῦ, τὸ *ισχνόν* (*tenue*), ὅπερ ἦτο ἴδιον τῶν ἀττικιζόντων Ρωμαίων συγγραφέων καὶ τοῦ ὀλοίου ποιεῖται χρῆσιν καὶ ὁ Ὅρατιος ἐν τῇ ἐλαφρῇ λυρικῇ αὐτοῦ ποιήσει, καὶ

τὸ *ἀδρὸν* ἢ μεγαλοπρεπὲς (*grande*), ὅπερ ἤρμοζε μᾶλλον εἰς τὸ ἥρωικὸν ἔπος. — *rudor*] αἰδεῖται ὁ Ὅρατιος νὰ ἐπιληφθῇ τοιαύτης ποιήσεως, πρὸς ἣν δὲν αἰσθάνεται ἱκανὰς τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις. — 10. *imbellis lyrae Musa potens*] περὶ τῆς συντάξεως πρβλ. ᾠδ. 2, 1 *Poten Cypri*, «καὶ ἡ Μοῦσα ἡ δέσποινα τῆς ἀπολέμου λύρας» τ. ἔ. τῆς εἰρηνικῆς ποιήσεως. — 11—12. *laudes*] «τὰ κλέα», τὰ ἔνδοξα κατορθώματα. — *deterere*] κυρίως σημαίνει ἐπιτρίβειν τὴν ὀξεῖαν ἄκρον, ἀμβλύνειν, ἐλαττοῦν (*tenuare*). — *culpa ingeni*] διὰ τὴν ἐμὴν ἀφύϊαν.

13—14. *Quis... scripserit*] «τίς δύναται νὰ ὑμνήσῃ», τ. ἔ. πόσον ὀλίγοι δύνανται ἐπαξίως νὰ παραστήσωσι τὰς μεγαλοπρεπεῖς ἐκεῖνας σκηνὰς τῆς Ἰλιάδος! Δὲν εἴμεθα πάντες Ὅμηροι, ὅπως ὁ Οὐάριος ὁ μόνος ἐπιτήδειος νὰ ψάλλῃ τὰ σὰ καὶ τὰ τοῦ Καίσαρος κατορθώματα. — *tunica tectum adamantina*] «ἀδαμαντοχίτων», πρβλ. ὁμηρ. *χαλκοχίτων, χαλκεοθώρηξ*. Ἄδαμας ἐνταῦθα δὲν εἶναι τὸ πολῦτιμον μέταλλον, ὅπερ ἐγένετο γνωστὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῆς εἰς τὰς Ἰνδίας στρατείας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' ὁ σκληρὸς ἐκεῖνος χαλκός, ἐξ οὗ ἐπιστεύετο ὅτι κατεσκευάζοντο αἱ οἰκίαι καὶ τὰ ὄπλα τῶν θεῶν. — 15. Ὁ Μηριόνης ἦτο ἐταῖρος τοῦ Ἰδομενέως, καλούμενος ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου *θοῶ ἀτάλαντος Ἄρηι*. — 16. Ὁ Τυδείδης Διομήδης τῇ βοήθειᾳ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπληξε τὸν Ἄρηνα καὶ τὴν Ἀφροδίτην κατὰ τὴν μάχην (Ἰλ. Ε, 330, 846), δι' ὃ καὶ καλεῖ ὁ Ὅρατιος *superis parem* = ἰσόθεον.

17. Ἀπὸ τῆς δευτέρας στροφῆς (στ. 5), εἰσαγομένης διὰ τοῦ *pos*, εἶπεν ὁ ποιητὴς τίνα ποιήσιν δὲν δύναται νὰ ἀσκήσῃ διὰ τῆς τελευταίας στροφῆς ἀρχομένης πάλιν ἀπὸ τοῦ *pos*, λέγει περὶ τίνα ποιήσιν ἀσχολεῖται: συμπόσια καὶ ἔρωτες εἶναι ὑποκείμενον τῶν ποιημάτων μου.

18. *sectis unguibus*] εἰρωνικῶς, «μετὰ κεκομμένων τῶν δυνύχων», ὥστε δηλ. ἡ μάχη νὰ εἶναι ἀναίμακτος. — *in iuvenes acrium*] = *acriter pugnantium cum iuvenibus*. — 19. *vacui*] δηλ. *amore*, ἐκ δὲ τοῦ ἐπομένου *sive urimur* ὑπονοητέον τὸν *sive* (*sumus*) καὶ πρὸ τοῦ *vacui* (πρβλ. ᾠδ. 2, 16): «εἴτε καιόμεθα ὑπ' ἔρωτος εἴτε μή». Περὶ τῆς σημασίας τοῦ *urimur* πρβλ. Βεργ. Αἰν. 4, 68 *uritur infelix Dido*. — 20. *non praeter solitum*] =

secundum solitum=κατὰ τὸ σὺνηθες.—leves]=non graves, ἐλαφροί, εὐθυμοί : εἴτε δηλ. ἐρῶντες εἴτε μῆ, ἐπιλαμβανόμεθα σὺνηθως θεμάτων ἐλαφρῶν καὶ εὐτραπέλων.

4. (I, 24)

Ἡ ᾠδὴ ἐποιήθη ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Κοϊντίλιου Οὐάρου, φιλιτάτου τοῦ Ὁρατίου καὶ τοῦ Βεργιλίου. Περὶ τοῦ Κοϊντίλιου οὐδὲν ἄλλο γινώσκουμεν ἐξ ἀρχαίων μαρτυριῶν ἢ ὅτι κατήγετο ἐκ τῆς Κρεμώνης, πόλεως γειτονικῆς τῆς Μαντούης, πατρίδος τοῦ Βεργιλίου, καὶ ὅτι εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ἄλλαχού παρὰ τοῦ Ὁρατίου (de arte poet. 438 κέ.) μνημονευόμενον Κοϊντίλιον, οὗ ἐξαίρεται ἡ εἰλικρίνεια ὡς κριτικῆς (ᾄσα ἄνωτ. σελ. 29).

Τὸν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ κοινοῦ φίλου βαρέως πενθοῦντα Βεργίλιον πειράται ἐν τῇ προκειμένῃ ᾠδῇ ὁ Ὁράτιος νὰ παρηγορήσῃ. Δικαιολογεῖ ἐν ἀρχῇ τὸ μέγα πένθος τοῦ Βεργιλίου καὶ συμπενθεῖ καὶ αὐτὸς μετὰ τούτου καὶ συνθρηνεῖ. Ἐγκωμιάζων δὲ τὰς ἀρετὰς τοῦ τεθνεώτος, δι' ὃν πολλοὶ μὲν ἀγαθοὶ ὀδύρονται, μάλιστα δὲ ὁ Βεργίλιος, μεταβαίνει ἐν τέλει ἀπὸ τοῦ θρήνου εἰς τὴν παρηγορίαν. «Ἄλλ' οἱ θρήνοι, Βεργίλιε, οὐδὲν ὀφελουσί· καὶ ἐὰν κρούων τὴν λύραν σου ἐκχέρῃ τόνους γοητευτικωτέρους τῶν τοῦ Ὁραφέως, δὲν θ' ἀναστήσῃς τὸν τεθνεῶτα. Σκληρὸς ὁ κληρὸς οὗτος! ἄλλ' ὑπόμεινε· διὰ τῆς ὑπομονῆς ἐπικουφίζεται πᾶν ὅ,τι εἶναι φύσει ἀδύνατον νὰ ἐπανορθωθῇ».

(Μέτρον—δευτέρα Ἀσκληπιάδειος στροφῆ)

1. quis...sit]=ὑποτακτ. δυνητική, *τίς ἂν εἴη*; τ. ἔ. οὐδεὶς δύναται νὰ εἶναι. — desiderio] κυρίως «πόθος», ἐνταῦθα δὲ «ἰσχυρὰ λύπη», «πένθος» ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ προσφιλεστάτου προσώπου.—pudor] ἐνταῦθα οὐχὶ κυρίως «αἰδώς», ἀλλὰ «περιορισμός», «ὄριον», συνώνυμον πρὸς τὸ ἐπόμενον modus=μέτρον.—
2. tam cari capitis] οὕτω προσφιλοῦς προσώπου. Τῆς λ. caput ποιοῦνται χοῦσιν οἱ Ρωμαῖοι ὅπως οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τῶν λ. κεφαλῆ (φίλη, ἠθεῖη κεφαλῆ, Ὀμηρος) καὶ κάρα (τραγικοί).—praescipe] κατὰρχου ἄδουσα, τ. ἔ. δίδασκέ με. Ἡ Μοῦσα θὰ ἄδῃ καὶ ὁ ποιητὴς ἀκούων καὶ διδασκόμενος (πρβλ. ᾠδ. I, 29) θὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὴν ᾠδὴν.—Melpomene] Μοῦσα τῆς τραγωδίας. Αἱ δὲ Μοῦσαι ἦσαν θυγατέρες τοῦ Διὸς καὶ τῆς Μνημοσύνης.—liquidam] «διαυγῆ», «λαμπράν», κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τοῦ ρέοντος ὕδατος.—4. vocem cum cithara] «φωνὴν καὶ τὸ κιθαρίζειν».

5. Ergo] «λοιπὸν πράγματι καλύπτει αἰώνιος ὕπνος τὸν Κ.!» Διὰ τοῦ ergo (ἔλλ. ἄρα) εἰσάγεται ἐπιφώνησις λύπης ἅμα καὶ

ἐκπλήξεως τοῦ λέγοντος ὡς ἀναγκαζομένου νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν ἀπρόοπτον πραγματικότητα.—*regretuus*] διηνεκῆς, ὑπ' οὐδὲ μᾶς διακοπτόμενος ἐγρηγόρσεως, πρὸβλ. Μόσχ. 3,110 *ἀτέρομονο νήγγετον ὕπνον*.—6. *urget*] «ἐπίκειται βαρὺς», «πιέζει» (*premit*).—*cui*] σὺνάπτε μετὰ τοῦ *parem*. Ἐν τῇ ἀναφορικῇ ἀντωνυμίᾳ περιέχεται ἔνταῦθα ἔννοιᾶ τις ἐπιφωνήσεως : «ἄχ! πρὸ τοῦτον πότε θὰ εὔρη τινὰ ἴσον κτλ.»—*Pudor*] διὰ τῆς προσωποποιίας τῆς *αἰδοῦς* καὶ ἄλλων μνημονευομένων ἀρετῶν ὁ λόγος ἀποβαίνει σεμνότερος καὶ ὑψηλότερος. — 7. *incorrupta fides*] «ἡ ἄδολος, ἡ εἰλικρινὴς πίστις». Ἡ Πίστις λέγεται ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος (*de off.* 1,7) *iustitiae fundamentum*. Καλῶν δὲ ὁ Ὁράτιος τὴν Πίστιν ἀδελφὴν τῆς Δικαιοσύνης ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ ὅτι αἱ ἀρεταὶ αὐταὶ δὲν δύνανται νὰ χωρισθῶσιν ἀλλήλων, δι' ὃ καὶ ἀμφοτέρας εἶχεν ὁ Κοϊντίλιος.—*nuda Veritas*] «ἡ γυμνὴ Ἀλήθεια». Περὶ τῆς εἰλικρινείας τοῦ Κοϊντίλιου ὄρα τὰ ἐν ἀρχῇ εἰρημένα.

11. «Φεῦ! μάτην ἀπαιτεῖς, καίπερ εὐσεβῆς ὢν, παρὰ τῶν θεῶν τὸν Κ.».—*non ita creditum*] δηλ. *tibi*, τὸ δὲ *ita*=*hac condicione*, «τὸν οὐχὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ ὄρω διαπιστευθέντα σοι», τ. ἔ. ὃν οἱ θεοὶ δὲν σοι διεπίστευσαν ἐπὶ τῷ ὄρω ν' ἀπαιτήσῃ παρ' αὐτῶν παραλαβόντων τοῦτον. Ἄξιον δὲ σημειώσεως ὅτι τὴν λ. *creditum* μεταχειρίζεται ὁ Ὁράτιος καὶ ἐν τῇ ἐτέρᾳ πρὸς τὸν Βεργίλιον ἀπευθυνομένῃ ᾠδῇ (2, στ. 5). Πιθανῶς αὐτὸς ὁ Βεργίλιος μετεχειρίσθη ἄγνωστον ποῦ καὶ πῶς τὴν λ. ταύτην, προφανῶς δὲ ὁ Ὁράτιος παρενείρει, ἵνα παρηγορήσῃ αὐτόν.

12—14. *Quid?*] «τί δέ?». Εἰσάγεται ἐκτενεστέρα ἐξήγησις τοῦ *frustra poscis*.—*si . . . moderere*] (β' πρόσωπον ἔνεστ. ὑποτακτ.) «ἐὰν γοητευτικώτερον τοῦ Θρακικοῦ Ὁρφέως ἤθελες κρούσει τὰς χορδὰς τῆς λύρας σου».—*auditam arboribus*] «τὴν ὑπὸ τῶν δένδρων ἀκουσθεῖσαν», τ. ἔ. κατὰ τὸν γνωστὸν περὶ τοῦ Ὁρφέως μῦθον.

15. *Num.* . . [*redeat*] ἀπόδοσις τῆς προηγηθείσης ὑποθέσεως «ἄρά γε ἠθέλεν ἐπανέλθει».—*vanae imaginis*] «εἰς τὸ κενὸν εἶδωλον». — *sanguis*] ἐπανερχόμενον τὸ αἷμα ἐπιστεύετο ὅτι ἀπέδιδε τὴν ζωὴν εἰς τὸ ἀσώματον εἶδωλον. Ἐν τῇ *Νεκυία* τῆς Ὀδυσσεΐας τὰ *νεκῶν εἶδωλα* διαλέγονται πρὸς τὸν Ὀδυσσεά,

ἀφ' οὗ ἔπιον αἶμα. — 16. *virga horrida*] «διὰ τῆς φοικαλέας ράβδου». Τὴν ράβδον τοῦ ψυχοπομποῦ Ἑρμοῦ ἐν ἄλλῃ σειρᾷ λόγου (1, 10, 17—18) καλεῖ ὁ Ὅρατιος *auream*.—17. *non lenis precibus*] = *inexorabilis*, ὄμηρ. ἀμείλιχος. Δυνατὸν τὸ *precibus* νὰ συνταχθῇ ὡς δοτ. πτώσις μετὰ τοῦ *recludere*. Τὸ δὲ *fata recludere* = *ianuas fatorum recludere* «ἀνοίγειν τὰς πύλας τῆς μοίρας, τ. ἔ. τὰς πύλας τοῦ Ἄδου». Ὁ νοῦς: εἰς τὸν κατελθόντα εἰς Ἄδου δὲν ἀνοίγονται πλέον αἱ πύλαι, ὅπως ἐπανακάμψῃ εἰς τὴν ζωὴν. Περὶ τῆς συντάξεως *lenis recludere* προβλ. ῥδ. I, στ. 18.—18. *nigro gregi*] δοτ. πτώσις ἐκ τοῦ *compu-lerit*, «εἰς τὴν σκοτεινὴν ἀγέλην», δηλ. τῶν ἐν Ἄδου σκιῶν.—19. *durum*] ἀναφέρεται εἰς τὴν διατυπωθεῖσαν ἔννοιαν τῆς μὴ ἐπανόδου τῶν νεκρῶν εἰς τὴν ζωὴν. Κοπτόμενος ἀποτόμος ὁ λόγος καὶ περιοριζόμενος μόνον εἰς τὴν λέξιν *durum* καταδηλοῖ τοῦ ποιητοῦ τὴν βαρυνθυμίαν.—*patientia*] προβλ. τὸ τοῦ Ἀρχιλόχου «*θεοὶ ἀνηκέστοισι κακοῖσιν ἐπὶ κρατερῇν τλημοσύνην ἔθεσαν φάρμακον*». — 20. *nefas*] = *vetitum est*, «οὐ θέμις», εἶναι ἀπηγορευμένον ὑπὸ τῶν θείων νόμων.

5. (II, 7)

Ὁ Πομπήιος Οὐάρος, περὶ οὗ οὐδὲν ἄλλο εἶναι γνωστὸν ἢ ὅ,τι μανθάνομεν ἐκ τῆς ῥδῆς ταύτης, ἦτο φίλος παλαιὸς καὶ συστρατιώτης τοῦ Ὅρατιου κατὰ τὴν ἐν Φιλίπποις μάχην (τῷ 42 π. Χ.). Μετὰ τὴν μάχην ταύτην φαίνεται ὅτι ἐτάχθη ὑπὸ τὸν Σέξτον Πομπήιον, ὅστις διετέλεσε καὶ ἕστερον κατὰ θάλασσαν μαχόμενος κατὰ τῶν τριῶν ἀνδρῶν μέχρι τοῦ 35 π.Χ. Ἀποθανόντος τοῦ Σέξτου Πομπήιου πιθανὸν εἶναι, ὅτι μετέβη ὁ Οὐάρος πρὸς τὸν ἐν Αἰγύπτῳ Ἀντώνιον καὶ μετὰ τὴν ἐν Ἀκτίῳ μάχην, δοθείσης ὑπὸ τοῦ Ὀκταβιανοῦ ἀμνηστίας εἰς πάντας τοὺς ἐπιξήσαντας, κατήλθεν εἰς Ἰταλίαν.

Ἐν τῇ προκειμένῃ ῥδῇ ἐκδηλοῖ ὁ ποιητὴς τὴν ὑπέρημετρον αὐτοῦ χαρὰν, διότι ἀπεδόθη εἰς τὴν πατρίδα σῶος καὶ ἔχων τὰ πολιτικά αὐτοῦ δίκαια παλαιὸς φίλος καὶ συστρατιώτης, οὗ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἠγνοεῖτο ἡ τύχη. Βλέπων νῦν αὐτὸν ἄναμνηθῆσκαί, ὡς ἦτο φυσικόν, ὁ Ὅρατιος καὶ τῶν κινδύνων, οὓς ὁμοῦ ὑπέστησαν, καὶ τῶν τέρψεων, ὧν συναπέλαυσαν κατὰ τὴν ὑπὸ τὸν Βρούτον στρατείαν. «Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Φιλίπποις δεινὴν ἐκείνην ἦτταν, λέγει, ἀπεχωρίσθημεν ἀλλήλων. Ἐμὲ μὲν ἐξαρπάσας ἔσωσε διὰ τῶν πολεμιῶν ὁ Ἑρμῆς, σὲ δὲ παρέσυρε πάλιν ἡ δίνη τοῦ πολέμου. Ἀλλὰ νῦν εὐχαριστῶν τῷ Διὶ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ, ὀφείλεις νὰ προσφέρῃς εὐωχίαν. Ἐλθὲ παρ' ἐμοί, ἴνα ὑπὸ τὴν σκιὰν πυκνοφύλλου δάφνης ἀνέτως εὐωχηθῶμεν καὶ πίωμεν κατὰ κόρον. Δεχόμενος σῶον τὸν φίλον μου θέλω μέχρι μανίας νὰ μεθυσθῶ».

(Μέτρον—Ἀλκαϊκὴ στροφὴ)

1. saepe] δηλ. κατὰ τὰς πολεμικὰς περιπετείας τὰς πρὸ τῆς ἐν Φιλίπποις ἡττης.—tempus in ultimum] «εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον»· tempus=καιρὸς, κρίσιμος περίστασις (πρὸβλ. τὴν παρὰ Κικέρωνι φράσιν tempora amicorum). Παίζει δέ πως ὁ ποιητὴς πρὸς τὰς λέξεις deducte—duce, ὡς ἐὰν ἐκεῖνο ἦτο τὸ τέμα, εἰς ὃ ἤγαγεν αὐτοὺς ἡ ἡγεμονία τοῦ Βρούτου.—militiae duce] «στρατηγοῦντος τοῦ Βρούτου».—3. Quis te redonavit?] μετ' ἐκπλήξεως ἐρωτᾷ ὁ ποιητὴς οὐδαμῶς ἀναμένων ν' ἀκούσῃ ἂν ὁ ἀποκαταστήσας αὐτὸν ἦτο ὁ Αὐγουστος ἢ ὁ Μαικίνας, πρὸβλ. τὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου «πῶς εὐρέθης ἐδῶ;». Quiritem] ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ ἀπαντᾷ κανονικῶς κατὰ πληθυντικόν, ἀλλὰ παρὰ ποιηταῖς οὐχὶ σπανίως καὶ καθ' ἐνικόν. Διὰ τοῦ Quiritem δηλοῦται ὅτι ὁ Πομπήιος ἐπανῆλθε κεκτημένος τὰ πολιτικὰ αὐτοῦ δικαιώματα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς capite deminutos, εἰς οὓς πρὸ τῆς ἀμνηστίας ἀνῆκεν οὗτος. Κατ' ἄλλους τὸ Quiritem δηλοῖ ἀπλῶς τὸν «πολίτην» κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν μέχρι τοῦδε militem.

5. Pompei] κλητ. πτώσις, δισύλλαβος κατὰ συνίζησιν.—prime] «πρῶτε τῶν ἐμῶν ἐταίρων», τ. ἔ. «παλαιὴ φίλε». Λέγων τοῦτο ὁ Ὅρατιος ὑπονοεῖ τὰς παλαιὰς ἡμέρας ἐκεῖνας τῆς ἐν τῷ στρατοπέδῳ γνωριμίας των, ὅτε ὁ Πομπήιος ἦτο ὁ κυριώτατος τῶν συντρόφων αὐτοῦ.—6. morantem diem] «τὴν βραδύνουσαν ἡμέραν», τ. ἔ. τὴν λίαν μακρὰν.—7. fregi mero] =comminui, «συνέτεμον, ἐβράχυνα διὰ τοῦ οἴνου», τ. ἔ. εἰς τοὺς συνευωχουμένους φίλους ἡ μακρὰ ἡμέρα ἐφαίνεται βραχεῖα. — coronatus capillos] «ἐστεφανωμένους τὴν κόμην», ὅπως δηλ. ἦτο ἔθος εἰς τοὺς ἀρχαίους κατὰ τὰ συμπόσια. Περὶ τῆς συνιάξεως πρὸβλ. ᾠδ. 1, 21—22 stratus membra.—8. Malobathro] ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς λέξεως tamālapathram, μύρον ἐν Συρίᾳ (Syrium) παρασκευαζόμενον ἐκ τῶν φύλλων δένδρου συγγενοῦς πρὸς τὴν δάφνην.

9. Philippos et celerem fugam] «τὴν ταχεῖαν φυγὴν (πάντων) κατὰ τὴν ἐν Φιλίπποις μάχην».—10. sensi] «ἔδοκίμασα». Μετὰ ψυχικῆς ὀδύνης λέγει τοῦτο ὁ ποιητής.—relicta . . . parvula] κατὰ μίμησιν τῶν Ἑλλήνων λυρικῶν λέγονται ταῦτα πρὸς ζωηρὰν παράστασιν τῆς ταχείας φυγῆς, διότι κυρίως ὁ Ὅρατιος χιλίαρχος ὢν δὲν ἔφερον ἀσπίδα. Πρὸβλ. Ἀρχίλοχον (ἀπ. 6)

τὰ αὐτὰ που διηγούμενον μετ' ἀγανακτήσεως περὶ τῆς φυγῆς αὐτοῦ ἐκ τινος μάχης τῶν Θασίων πρὸς τὸν Θρακικὸν λαὸν τῶν Σαίων : Ἀσπίδι μὲν Σαίων τις ἀγάλλεται, ἦν παρὰ θάμνω ἔντος ἀμώμητον κάλλιπον οὐκ ἐθέλων· αὐτὸς δ' ἐξέφυγον θανάτου τέλος· ἀσπίς ἐκείνη ἐρρέτω· ἐξαυτίς κησόμαι οὐ καίω. Καὶ ὁ Ἀνακρέων λέγει περὶ ἑαυτοῦ (ἀπ. 28, 29) : ἀσπίδα ρίψας ποταμοῦ καλλιρροῦ παρ' ὄχθας, ἐγὼ δ' ἀπ' αὐτίς φύγον ὥστε κόκκυξ. Καὶ ὁ Ἀλκαῖος μνημονεύει τοιαύτης φυγῆς αὐτοῦ ἐν τινι παρὰ τὸ Σίγειον μάχῃ τῶν Μυτιληναίων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους (ἀπ. 32) : κάρυξ ἄγγελιον μὲν ἔμοις ἐτάροισιν ἐν οἴκῳ σῶς Ἀλκαῖος Ἄρη, ἔντεα δ' οὐκ ἀνένεικεν, ἀ δὴ κτέρας ἐς Γλαυκώπῳ Ἴρον ὀνεκρέμασαν Ἄττικοι. — 11. cum fracta virtus] δηλ. est. Ὁ νοῦς : «τί ἡδυνάμην νὰ πράξω ἀφ' οὗ αὐτοὶ οἱ περὶ τὰ πολεμικὰ ἡσχημένοι καὶ ἀνδρεῖοι ἐθραύσθησαν καὶ οἱ τέως ἀπειλητικοὶ ἔπεσον νεκροὶ κατὰ γῆς». Πρὸς τὴν χοῆσιν τῆς λ. virtus προβλ. τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ Βρούτου : Ὡς τλήμων ἀρετῆ, λόγος ἄρ' ἦσθα, ἐγὼ δέ σε ὡς ἔργον ἡσκουν, σὺ δ' ἄρ' ἐδούλευες τύχη.—minaces] προβλ. τὸ ὄμ. ἀπειλητήρες. Λέγει δὲ τοῦτο ὁ Ὀράτιος οὐχὶ σαρκαστικῶς, διότι ἀληθῶς ἐπίστευεν ὅτι οἱ μεθ' ὧν συνεμάχετο δημοκρατικοὶ ἦσαν ἀνδρεῖοι, ἀλλ' οἱ ἀνδρεῖοι οὗτοι καὶ ἀπειλητικοὶ συνέβη κατὰ τύχην νὰ ἡττηθῶσιν ὑπὸ τῶν ἐπτοημένων.— 12. solum tetigere mento] =ἦψαντο τοῦ ἐδάφους διὰ τοῦ γενείου, τ. ἔ. ἔπεσον κατὰ γῆς προανείς, προβλ. Ὀμ. Ἰλ. Β, 418 : προηγνέες ἐν κονίῃσιν ὀδᾶς λαζοίατο γαῖαν. Τὸ turpe solum ἀντιτίθεται πρὸς τὰ προηγούμενα virtus καὶ minaces· καλεῖται δὲ τὸ ἔδαφος turpe ὡς ἀτιμασθὲν διὰ τοῦ θανάτου γενναιοτάτων ἀνδρῶν.— 13. per hostes] «διὰ τῶν τάξεων τῶν πολεμίων». Ὑποδηλοῖ ὁ ποιητὴς ὅτι ἐν ᾧ ἐγένετο φυγὴ τοῦ στρατοῦ, αὐτὸς ἠνοιξεν ὁδὸν διὰ τῶν πολεμίων καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν ἐφάνη ἀνανδρὸς· ὀφείλει δὲ τοῦτο εἰς τὸν Ἐρμῆν τὸν λόγιον, τὸν προστάτην τῶν ποιητῶν.— 14. denso... aere] προβλ. τὸ ὄμηρ. ἐκάλυψε δ' ἄρ' ἠέρι πολλῆ.— sustulit] ὄμηρ. ἐξήρπαξεν (Ἰλ. Γ, 381). Ὁ Ὀράτιος εὐτραπέλως εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ προσδίδει χαρακτηριστὰ ἐπικόν, ἀναμιμνησκόμενος τῆς σωτηρίας τῶν ἡρώων τῆς Ἰλιάδος, οἷον τοῦ Πάριδος (Ἰλ. Γ, 380), τοῦ Αἰνεῖου (Ἰλ. Ε, 312 κέ.).

15. te...resorbens unda] «σὲ δὲ ἀναρροιβδοῦν τὸ κύμα πάλιν εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ πολέμου». Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τοῦ ναυαγοῦ, ὅστις ἔτοιμος ὢν νὰ πατήσῃ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἀναρπάζεται πάλιν εἰς τὸ πέλαγος ὑπὸ τῶν ἀγρίων κυμάτων.—16. fretis aestuosus] ἀφαιρετικὴ δηλοῦσα τὸ δι' οὗ γίνεται τι = per freta aestuosa «διὰ τοῦ κλυδωνιζομένου πελάγους». Ὑπαινίσσεται ὁ ποιητὴς τὸ Σικελικὸν πέλαγος, ἔνθα εἰς νέους ἀπεδύθη ἀγῶνας ὑπὸ τὸν Σέξτον Πομπήιον ὁ συστρατιώτης αὐτοῦ.

17. Ergo] συμπερασματικὸν ὑποδηλουμένης ἐννοίας : παρασυρθεῖς ἐκ νέου εἰς τὸν πολεμικὸν κλύδωνα ἐκινδύνευες νὰ καταποντισθῆς, ἀλλ' ἤδη ἐσώθης· ἄποδος λοιπὸν κλπ.—[Jovi] τῷ Διὶ *σωτήρι*.—obligatam]=debitam, κυρίως τὸ obligari λέγεται περὶ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ δεδεσμευμένου ὑπ' εὐχῆς τινος.—[In sub lauru mea] κατὰ τὴν τετάρτην κλίσιν, ἀλλαχοῦ κατὰ τὴν δευτέραν. «Ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς ἐμῆς δάφνης». Ἡ δάφνη ἦτο πεφυτευμένη ἐν τῇ ἐπαύλει τοῦ ποιητοῦ, ἔνθα οὗτος προσκαλεῖ τὸν Πομπήιον. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ δάφνη ἀνῆκεν εἰς τε τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς πολεμιστὰς, δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι ὁ ποιητὴς κομψότατα χαριεντιζόμενος ὑπονοεῖ τόδε : Εὐρὲς ἤδη, Πομπήιε, τὴν δάφνην ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἐλθὲ τώρα νὰ ἀπολαύσῃς αὐτῆς ἐν τῇ εἰρηρικῇ ἐπαύλει τοῦ ποιητοῦ», τ. ἔ. ἔχω καὶ ἐγὼ τὰς δάφνας μου ὡς ποιητῆς, διαφόρων τῶν ἰδικῶν σου ἐκείνων τῶν αἵματηρῶν.

21. obliuio Massico]=obliuio vino, ἵνα δηλ. λησμονήσης τὰς ταλαιπωρίας τῆς μακροῦς στρατείας. Ὁ Ἄλκαϊος λέγει τὸν οἶνον *λαθημιδέα*. Περὶ τῆς χρήσεως ἀτομικῶν ἐπιθέτων (Massico=vino) πρβλ. ῥδ. I στ. 12. —levia ciboria] «τὰ λεῖα κιβώρια»· εἶδος πλατέων ποτηρίων. Κιβώρια λέγονται κυρίως τὰ φύλλα τοῦ κολοκασίου (Αἰγυπτιακοῦ κυάμου), πρὸς τὰ ὁποῖα ὅμοια τὸ σχῆμα κατεσκευάζοντο καὶ τὰ ὁμώνυμα ποτήρια.

22. ciboria exple, funde unguenda] «κιβώρια γέμιζε, χέε μύρα», χιαστὸν ἀσύνδετον δηλωτικὸν τῆς κατεχούσης τὴν ψυχὴν τοῦ ποιητοῦ χαρᾶς καὶ τῆς σπουδῆς, ἔξ οὗ καὶ τὸ κατωτέρω deproperare. Ὁ Ὀράτιος φαντάζεται τὸ συμπόσιον παρασκευαζόμενον, δι' ὃ καὶ δίδει διαταγὰς εἰς τοὺς δούλους : exple, funde, quis . . . curat? — 24. deproperare coronas] ἄλλο τι

οἴημα ἔπρεπε κυρίως νὰ μεταχειρισθῆ ὁ ποιητής, οἷον τὸ *pe-ctere* (=νὰ πλέξῃ), ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἐπικρατεῖ ἡ ἔννοια τῆς σπουδῆς, παραστατικώτατα μεταχειρίζεται τὸ *depro-perare* : «τάχιστα νὰ πλέξῃ».—*curatve*] τὸ ἐγκλιτικὸν *ve*, ὅπερ ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ θὰ προσετίθειτο εἰς τὸ *myrto*, προστίθεται ἐνταῦθα εἰς τὸ *curat*, ὅπερ νοητέον δις : *quis deproperare apio coronas (curat) curatve (deproperare) myrto*. Ἡ ἀταξία τοῦ λόγου δηλωτικὴ τῆς *insaniae*, ὑφ' ἧς κατέχεται ὁ ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ τοῦ φίλου περιχαρῆς ποιητής.—*Venus*] = *iactus Veneris* «ὁ βόλος τῆς Ἀφροδίτης»· οὕτως ἔκαλεῖτο ἐν τῇ παιδιᾷ τῶν ἀστραγάλων ἡ καλλίστη βολή, καθ' ἣν οἱ τέσσαρες ἀναρριπτόμενοι ἀστράγαλοι ἐδείκνυον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τέσσαρας διαφόρους ἀριθμοὺς (1, 2, 4 καὶ 6, διότι ὁ 3 καὶ ὁ 5 ἔλειπον), ἡ δὲ κακίστη βολή, καθ' ἣν αἱ ἐπιφάνειαι τῶν ἀστραγάλων ἐδείκνυον τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν, τὸν 1, ἔκαλεῖτο *βόλος τοῦ κυνὸς* (*iactus caninus*).—25—26. *arbitrum dicet bibendi*] = θ' ἀναγορεύσῃ συμποσίαρχον.—27. *Edonis*] οἱ Ἑδωνοὶ ἦσαν λαὸς θορακικὸς διαβεβοημένος ἐπὶ ἀμέτρῳ οἴνοποσίᾳ.—28. *furere*] πρβλ. τοῦ Ψευδοανακρέοντος 3 : *θέλω, θέλω μανῆναι*.

6. (III, 8)

Κατὰ τὴν πρώτην Μαρτίου, ἣτις καὶ *Kalendae femineae* ἔκαλεῖτο, ἦγετο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων δεσποινῶν ἐπὶ τοῦ Ἡσκυλίνου λόφου ἡ ἑορτὴ τὰ *Matronalia* εἰς τιμὴν τῆς *Junonis Lucinae* (Εἰλειθυίας). Κατὰ ταύτην ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν περιστάνεται ἐν τῇδε τῇ ᾠδῇ ὁ Μαικίνας ἐπισκεπτόμενος τὸν Ὀράτιον, ὃν καταλαβὼν προπαρασκευάζοντα θυσίαν ἐκπλήσσει, διότι ἡ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀγομένη ἑορτὴ οὐδεμίαν εἶχε σχέσιν πρὸς τοὺς ἀγάμους, οἷος ὁ Ὀράτιος. Ἀπαλλάττων λοιπὸν τῆς ἐκπλήξεως τὸν Μαικίναν ὁ ποιητής λέγει, ὅτι ἄγει τὴν πρώτην ἐπέτειον τῆς σωτηρίας του ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ ἐπαύλει καταπεσόντος δένδρου (δρα ᾠδὴν 17), ὅπερ μικροῦ δεῖν κατήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον. «Ἐμπρὸς λοιπόν, Μαικίνα, πῆς καὶ εὐθύμῃσον ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τοῦ φίλου σου. Τὰ πράγματα τοῦ Κράτους, ἔσο ἡσυχος, βαίνουσι καλῶς· πάντες οἱ ἐξωτερικοὶ πολέμιοι κατεβλήθησαν. Γενόμενος λοιπὸν πρὸς στιγμὴν τώρα ἰδιώτης ἀπόλαυσον φαιδρῶς τοῦ παρόντος καὶ ἄφες τὰς σοβαρὰς πολιτικὰς σκέψεις καὶ τὰς στυγνὰς μερίμνας».

(*Μέτρον—Σαπφικὴ στροφὴ*)

1. *quid agam . . . quid velint*] πλάγαι ἐρωτήσεις ἐξαρωτάμεναι ἐκ τοῦ *miraris* (στ. 3).—2. *quid velint*] «τί θέλουσι».

«τί σημαίνουσι», ἢ πλήρης φράσις εἶναι *quid velint sibi*.—4. *in caespite vino*] «ἐπὶ τοῦ νωποῦ χοροτπλίνθου», ἐξ οὗ δηλ. κατεσκευάζετο πρόχειρος βωμός.

5. *docte sermones utriusque linguae*] «δεδιδαγμένε τοὺς λόγους ἀμφοτέρων τῶν γλωσσῶν», τ. ἔ. ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς. Διὰ τοῦ *sermones* (=λόγοι) νοοῦνται ἡ φιλολογία, μυθολογία καὶ καθόλου ἡ ἀρχαιολογία. Ὁ ἔμπειρος περὶ τὴν ἑλληνικὴν καὶ ρωμαϊκὴν ἀρχαιολογίαν, ὅπως εἶσαι σύ, Μαικίηνα, δὲν ὀφείλει νὰ θαυμάζη, λέγει εὐτραπέλως ὁ ποιητής, πῶς ὁ ἄγαμος δύναται νὰ εορτάζη κατὰ τὰς *Kalendas femineas*.

6. *noveram*] ἐπακολουθεῖ ἀσυνδέτως ἡ ἐξήγησις τῆς παρασκευῆς τοῦ βωμοῦ, τῶν ἀνθέων, τοῦ λιβανωτοῦ : «εἶχον εὐχηθῆ νὰ προσφέρω», εἶχον τάξει, ὅτε δηλ. μικροῦ δεῖν κατήλθον εἰς τὸν τάφον (*prope funeratus*) ἐκ τῆς πτώσεως τοῦ δένδρου (ῥδ. 17).—*Libero*] «εἰς τὸν Βάκχον», εἰς ὃν ὡς θεὸν τῆς ποιήσεως ὀφείλει τὴν σωτηρίαν του.—*album caprum*] προσεφέρετο θυσία τῷ Διονύσῳ ὁ *κάπρος* ὡς βλάπτων τὰς ἀμπέλους· *λευκὸς* δέ, διότι ὁ Διόνυσος ἀνῆκεν εἰς τοὺς ἄνω θεοὺς (*di superi*).

9. *hic dies anno redeunte festus*] «ἡ ἡμέρα αὕτη τοῦ ἐνιαυτοῦ περιτελλομένου εορτάσιμος», «ἡ ἐπέτειος αὕτη εορτή».—

10. *demonvebit*] «θ' ἀποκινήση», «θ' ἀποσπάση» τὸν φελλόν. Ἡ προᾶξις αὕτη ἀποδίδεται ποιητικῶς εἰς τὴν ἐπέτειον.—11. *amphorae institutae*] δοτ. πτώσις «ἀπὸ τοῦ ἀμφορέως τοῦ διδαχθέντος (=quae didicit, κατ' ἄλλους δέ : τοῦ ἀρξαμένου, quae coepit) νὰ πίνῃ τὸν καπνόν». Ὅπως ὁ νέος οἶνος ταχύτερον ἀποκτήσῃ τὰς ιδιότητας τοῦ παλαιοῦ, συνήθιζον οἱ Ῥωμαῖοι νὰ κατασκευάζωσι τὴν ἀποθήκην (*arotheca*) ἐν θέσει τοιαύτῃ τῆς οἰκίας, ὥστε νὰ εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τὸν καπνὸν τὸν ἀνερχόμενον ἐκ τῆς ἐστίας καὶ τοῦ βαλανείου. Ἴνα δὲ μὴ εἰσχωρῇ ὁ καπνὸς εἰς τὸν οἶνον, ἐπληείφετο διὰ πίσεως (*abstrictum pice*) τὸ ἐκ φελλοῦ πῶμα τοῦ ἀμφορέως. — 12. *consule Tullo*] ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Λ. Οὐολκατίου Τύλλου, τῷ 33 π. X., ὅτε δηλ. ὁ Μαικίηνας ἐδωρεῖτο τῷ Ὀρατίῳ τὴν Σαβινικὴν ἔπαυλιν. — 13 — 14. *amici sospitis*] ἡ γενικὴ ἐκ τοῦ *cyathos*, «εἰς ὑγείαν τοῦ σωθέντος φίλου». Ἡ γενικὴ δηλοῖ κυρίως εἰς τίνα ἀνήκουσι τὰ προσφερόμενα ποτήρια. Ἡ σύνταξις κατὰ ζῆλον ἑλλη-

νικόν. Θεοκρ. 14, 18 : ἔδοξ' ἐπιχεῖσθαι ἄκρατον ὄτινος ἤθειλ' ἕκαστος, ἔδει μόνον ὄτινος εἰπεῖν. Ἀντιφάνης παρ' Ἀθηναίω 10, 21 : *κνάθους θεῶν τε καὶ θεαινῶν μυρίους*.—vigiles lucernas perfer] «διατήρησον τοὺς λύχνους ἀγρούπνους (φέγγοντας) μέχρι πρωίας», τ. ἔ. διατήρησον τὴν εὐωχίαν καθ' ὅλην τὴν νύκτα. Λέγει τοῦτο ὁ Ὅρατιος, ἅτε γινώσκων ὅτι ὁ Μαικίνας δὲν ἠρέσκετο εἰς τὰ νυκτερινὰ συμπόσια.—procul . . . clamor] *μηδὲ βοητὺς ἔστω* (Ὁμ. Ὀδυσ. I, 369). Ἡ εὐωχία μας, λέγει ὁ ποιητής, θὰ εἶναι ἤρεμος καὶ ἀθόρυβος, ἐν ἀντιθέσει δηλ. πρὸς τὴν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ταραχὴν τῆς πόλεως καὶ τὸν θόρυβον, ὅστις δὲν εὐηρέσκει τὸν Μαικίναν. Ἴσως δὲ λέγει ταῦτα ὁ ποιητής ὅπως δώση καὶ θρησκευτικὸν χαρακτῆρα εἰς τὸ εὐχαριστήριο συμπόσιον.

17. mitte] ἀπόβαλε, ἄφες.—civiles]=domesticas, τ. ἔ. τὰς φροντίδας περὶ τῶν *ἐσωτερικῶν* τῆς πόλεως πραγμάτων, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἐξωτερικὰ ζητήματα, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν τοῖς ἐφεξῆς στίχοις. Ἀπελθὼν ὁ Ὀκταβιανὸς εἰς Ἀνατολὴν κατέλιπε τοποτηρητὴν αὐτοῦ καὶ τῆς πόλεως φύλακα τὸν Μαικίναν.—super urbe]=de urbe.—18. occidit] κατεκόπη, ἀπόλετο. Τῷ 29 π.Χ. ἠττήθησαν οἱ μὲν Λακοί, ὧν βασιλεὺς ἦτο ὁ Κοτίσων, καὶ οἱ Σκύθαι ὑπὸ τοῦ Μ. Κράσσου, οἱ δὲ Κανταβροὶ ὑπὸ τοῦ Στατιλίου Ταύρου· ἀλλ' ἡ παντελὴς αὐτῶν ὑποταγὴ ἐπῆλθε μετὰ δέκα ἔτη. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐξεοράγησαν καὶ αἱ διχόνοιαί τῶν Μήδων, ἧτοι τῶν Πάρθων, ἕνεκα τῶν ἀντιζηλιῶν τοῦ Φραάτου καὶ Τιριδάτου.—19. infestus] ὁ πολέμιος (δηλ. τοῖς Ρωμαίοις) Μῆδος, ἧτοι ὁ Πάρθος.—sibi] ἐξαορτάται ἐκ τοῦ luctuosis καὶ ὑπονοεῖται καὶ εἰς τὸ dissidet.

21. servit] δουλεύει, εἶναι ὑποχείριος.—23. laxo arcu] χαλαρώσαντες τὰ τόξα, τ. ἔ. μὴ τανύοντες πλέον αὐτὰ πρὸς μάχην.—24. campis] ἀφαιρετική, «ἀπὸ τῶν πεδιάδων αὐτῶν», ἔνθα δηλ. κατανοοῦσιν ὅτι ἀπειλοῦνται ὑπὸ τῆς δυνάμεως τῶν Ρωμαίων.

25. neglegens ne . . . laboret] ἀφροντιστῶν, ἀδιαφορῶν (securus, non timens) μή τι πάσχει ὁ δῆμος.—parce nimium cavere]=noli nimium cavere== μὴ στενοχωρῆσαι παρὰ πολὺ. Ἐντεῦθεν ἐξαορτάται πάλιν ἡ προηγουμένη πρότασις ne . . . laboret (σχῆμα *ἀπὸ κοινοῦ*).—privatus] γενόμενος πρὸς στιγμὴν

ιδιώτης. Ὁ Μαικίνας οὐδέποτε ἀνέλαβε δημόσια ἀξιώματα, καὶ νῦν ἀπόντος τοῦ Ὀκταβιανοῦ ἔχων τὴν ὅλην διοίκησιν τῆς πόλεως κατὰ τύπους μὲν δὲν εἶχε δημόσιόν τι ἀξίωμα, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν ἦτο δημόσιος ἄρχων ἔχων, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω, *civiles super urba curas*.—27. *donā . . . capere*] μετὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς τελευταίας στροφῆς, ἀρνητικῶς ἐξενεχθέν, ἐπιφέρεται ἐν τῷ ἑτέρῳ ἢ καταφατικῇ ἀντίθεσις ἀσυνδέτως.—*et linque severa*] καὶ ἄφες τὰ σοβαρά, τὰς σοβαρὰς σκέψεις.

7. (I, 14)

Μετὰ τὸ αἶσιον πέρασ τοῦ Σικελικοῦ πολέμου (36 π. Χ.) ἡττηθέντος κατὰ κράτος τοῦ Σέξτου Πομπηίου παρὰ τὰς Μυλάς καὶ Ναύλοχον, πάντες ἤλπιζον, ὅτι ἢ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος ὑπὸ ἀδελφίων ἐμφυλίων πολέμων σπασατομένη Ἰταλία θ' ἀπολαύσει τοῦ λοιποῦ διαρκοῦς εἰρήνης καὶ θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ κακῶς ἔχοντα. Ἄλλὰ νέοι κίνδυνοι μετ' ὀλίγον χρόνον ἐτεκρεμίσθησαν ἢ ῥῆξαιτο νὰ γίνεταί καταφανεστέρα ἢ πρὸς ἀλλήλους ἔχθρα Ὀκταβιανοῦ καὶ Ἀντωνίου. Ὁ ἐντεῦθεν ἐπικείμενος ἀγὼν δὲν εἶχαν εἰσέτι λάβει τὸν χαρακτῆρα ἀμύνης τῆς Ρώμης κατ' ἐξῶθεν πολεμίου, ἡτοι τῆς Κλεοπάτρας (προβλ. 8ην ᾠδὴν), ὃν ἔλαβεν ὕστερον διὰ τῆς κατὰ τῆς βασιλείου ταύτης τῆς Αἰγύπτου κηρῦξεως πολέμου, ἀλλ' ἐφαίνεται ὡς στάσις ἐσωτερικῇ, ἣτις ἀπὸ τῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας, εἰς ἣν, ὡς εἰς λιμένα, προσήγγιζον ἡδὴ οἱ Ρωμαῖοι, ἔμελλε πάλιν ν' ἀναρριψῇ αὐτοὺς εἰς τὸν κλύδωνα τῶν ἐμφυλίων σμαγμῶν. Κατὰ τὸν κρίσιμον τοῦτον καιρὸν (περὶ τὸ 32 π.Χ.), καθ' ὃν ὑπῆρχε ἔτι ἐλπίς ἀποτροπῆς τοῦ κινδύνου, ἐποίησεν ὁ φιλόπατρις Ὀράτιος τὴν προκειμένην ᾠδὴν.

Ἡ ναῦς ἐν κινδύνῳ!, ἀναφωνεῖ ὁ ποιητής. Ἡ ᾠδὴ ἔχει προφανῶς ἀλληγορικὸν χαρακτῆρα: ναῦς μὲν εἶναι ἢ πόλις, κύματα δὲ καὶ ἄνεμοι οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι, λιμὴν δὲ ἢ εἰρήνην καὶ ὁμόνοια. Ἡ ναῦς πολλὰ παθοῦσα μόλις πρὸ ὀλίγου ἐπανῆλθεν ἐξ ἐπικινδύνου πλοῦ. Τοῦ πλοῦ δὲ τούτου καὶ τῶν κινδύνων ἔλαβεν ὀδυνηρὰν πείραν αὐτὸς ὁ ποιητὴς κατὰ τὴν ἐν Φιλίπποις μάχην. Ἐν τῷ δὲ ἢ ναῦς νῦν εἶναι ἐτοιμὴ νὰ καταπλεύσῃ εἰς τὸν λιμένα, φοβεῖται ὁ Ὀράτιος μήπως νέα κύματα καὶ νέοι ἄνεμοι αὐτὴν παρασύρῳσιν, ὅτε πλέον αὐτῆ, σφόδρα ἤδη βεβλαμμένη, θὰ καταποντισθῇ. Τὰ καθ' ἕκαστα γνωοίσματα τῆς εἰκόνης ταύτης συμφωνοῦσι πρὸς τι διασῶθὲν ἀπόσπασμα τοῦ Ἑλληνος λυρικοῦ Ἀλκαίου.

(Μέτρον—*τριτῆ Ἀσκληπιάδειος στροφῆ*)

1. *navis*] συχνὴ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ ἑλλήν. γλώσσῃ ἢ μεταφορικῇ χρῆσις τῆς νεῶς ἐπὶ τῆς πόλεως.—*referent . . . novi fluctus*] «νέα κύματα ἐξεγειρόμενα θὰ σὲ παρασύρῳσι πάλιν». Ἡ ἐπιφώνησις καὶ ἡ κατόπιν ἐρώτησις καὶ προτροπὴ δηλωτικαὶ

τῆς ὀδύνης καὶ ἀγωνίας τοῦ ποιητοῦ. Τὴν ναῦν, ἣτις ἤδη εἶχε παλαίσει πρὸς τὰ ἀγρία κύματα, βλέπει νῦν οὗτος ἐπανεληθοῦσαν καὶ προσεγγίζουσαν εἰς τὸν λιμένα, ἀλλὰ νέα κύματα ἐπαπειλοῦσιν αὐτήν.—2—3. fortiter occura portum] «πρόλαβε ἐρρωμένως νὰ προσορμισθῆς», τ.ἔ. προτοῦ νὰ σὲ ἐμποδίσωσι τὰ νέα κύματα. Τὸ occurare περιέχει τὴν ἔννοιαν τοῦ φθάνειν, προλαμβάνειν.

3—4. ut nudum] δηλ. sit, «πῶς εἶναι γυμνὸν κοπῶν». Καὶ κατωτέρω ἐπὶ τοῦ malus... saucius νοητέον τὸ sit.—5. Africo] ὄρισμένος ἄνεμος ἀντὶ παντός ἐν γένει ἀνέμου (πρβλ. ᾠδ. 1 στ. 12).—6. antemnae gemant] «πῶς αἱ κεραταὶ στένουσιν», ἥτοι τρίζουσιν· ἐξαρτᾶται, ὅπως καὶ αἱ προηγούμεναι πλάγαι ἐρωτήσεις, ἐκ τοῦ vides κατὰ ζεῦγμα, διότι ὄφειλε μᾶλλον νὰ ἐξαρτᾶται ἐξ ἄλλου τινὸς ρ., οἷον τοῦ audis.—sine funibus] «χωρὶς ὑποζωμάτων», κάλων δηλ. ὑποζωννόντων τὴν ναῦν, ἵνα συνέχωσιν αὐτήν καὶ προφυλάττωσι τὴν τρόπιν.—7. durare] «νὰ ὑπομείνωσι» μεταβατικῶς, πρβλ. Βεργ. Αἰν. 8, 77 durate laborem.—carinae] κεῖται πληθυντικὸς, διότι νοεῖται ἡ τρόπις μετὰ πάντων τῶν εἰς αὐτὴν ἀνηκόντων, οἷον φαλάγγων, σανιδωμάτων κτλ. Ἔνεκα δὲ τοῦ πληθυντ. carinae ἀποφεύγει ὁ ποιητὴς τὸν τύπον possit, μὴ εὐαρμοστοῦντα εἰς τὸ μέτρον.—8. imperiosius aequor] ἀντικείμενον τοῦ durare, «τὴν ὑπερσχύουσαν τυραννίαν τῆς θαλάσσης», πρβλ. ᾠδ. 2, 14—15 Notus arbiter Hadriae.

10. non di] δηλ. sunt integri, κυρίως αἱ εἰκόνες τῶν θεῶν αἱ τῆς πρόφρας προκείμεναι πρὸς προστασίαν τῆς νεῶς. Παρατήρει τὸν πληθυντικὸν di, ἂν καὶ ἡ ναῦς ἔχει τὴν εἰκόνα ἐνὸς θεοῦ. Ἄλλὰ διὰ τοῦ πληθυντικοῦ ἐν τῇ παρομοιώσει διαφαίνεται ἡ ἔννοια: ἐὰν ἐμπέσης πάλιν εἰς νέας συμφορὰς (iterum pressa malo), δὲν θὰ δυνηθῆς νὰ αἰτήσης τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν, ἐκ νέου ἀμαρτάνουσα.—quos... voces] =ut eos voces.—11. quamvis κτλ.] «καὶ ἂν εἶσαι ἐκ Ποντικῆς πίτυος κατεσκευασμένη, κόρη ὀνομαστοῦ δάσους». Ἡ κυρία πρότασις ἐν τῇ ἐφεξῆς στροφῇ. Περιθρόλυτος ἦτο ὁ Πόντος διὰ τὰ δάση, ἐξ ὧν ἀφθονος ἐξήγετο ξυλεία πρὸς ναυπηγίαν.

13. iactes... inutile] «μάτην ἠθέλες καυχηθῆ ἐπὶ τῷ γένει (silvae nobilis) καὶ τῷ ὀνόματι (Pontica pinus)». Ταῦτα δὲ

πάντα ὑπαινιγμὸς εἰς τὴν ἔνδοξον ἱστορίαν καὶ καταγωγὴν τῶν Ρωμαίων. Τὸ inutile αἰτιατικὴ διορίζουσα τὸ iactes, πρβλ. dulce ridentem (ᾠδ. 16, 24).

14—15. Nil... fidit] ἀσυνδέτως ἐπιφέρεται ἡ αἰτιολογία τῆς προηγουμένης ἐννοίας : «οὐδὲν ὠφελεῖ ἢ ἐπὶ ἔξωτεροῖς προτε-
ρήμασι (ἐπὶ γένει καὶ ὀνόματι) καύχησις σου, διότι εἰς τὰς πε-
ποικιλμένας ναῦς οὐδεμίαν ἔχει πεποίθησιν ὁ ναύτης ἐν ὄρα
κινδύνου». Πρὸς τὸ rictis πρβλ. τὸ Ὅμηρ. *μιλτοπάροχος*.

15—16. nisi ventis debes ludibrium] «ἐὰν μὴ εἶσαι κατα-
δεδικασμένη νὰ γίνῃς παίγνιον τῶν ἀνέμων». Πρὸς τὸ debere
ludibrium πρβλ. τὸ τῆς ἑλληνικῆς *γέλωτα ὀφλισκάνειν*.—cave] ^ἔ
κεῖται ἀπολύτως : «φυλάττου».

17—18. nuper... quae... taedium] δηλ. fuisti, ἐν δὲ τῷ ἔπο-
μένῳ : nunc desiderium ἐννοεῖται es. Ἐν τοῖς δυοῖ στίχοις δια-
στέλλει ὁ ποιητὴς δύο κρίσιμους στιγμὰς. Κατὰ μὲν τὴν πρῶ-
την (nuper), ὅτε καὶ ἐκρίθησαν τὰ τῆς πόλεως πράγματα διὰ
τῆς ἐν Φιλίπποις μάχης, ἠσθάνθη σφοδρὰν ἀθυμίαν καὶ ἀηδίαν,
διότι καὶ αὐτὸς μετέσχε τῶν τότε κινδύνων, κατὰ δὲ τὴν δευτέ-
ραν, ὅτε ἡ ναῦς εἶναι ἐγγὺς τοῦ λιμένος, κατέχει αὐτὸν ἐνδόμυ-
χὸς τις στοργὴ καὶ ἀγωνιώδης μέριμνα.

19—20. nitentes Cycladas] «τὰς λαμπούσας Κυκλάδας»,
ἐνεκα δηλ. τῶν μαρμαρωδῶν βράχων αὐτῶν ἢ αἰτιατικὴ ἕξαρτᾶ-
ται ἐκ τοῦ interfusa. Προτρέπων ὁ ποιητὴς τὴν ναῦν ν' ἀποφύγῃ
τοὺς ἐπικροεμαμένους κινδύνους, εἰδικεύων τούτους ταυτίζει
πρὸς τοὺς κινδύνους, εἰς οὓς ὑπόκεινται αἱ νῆες αἱ διαπλέουσαι
τὸ ταραχῶδες καὶ διὰ τῶν Κυκλάδων νήσων κατεσπαρμένον
Αἰναῖον πέλαγος.

8. (I, 37)

Μετὰ τὴν ἐν Ἀκτίῳ ναυμαχίαν, καταλαβόντος τοῦ Ὁκταβιανοῦ κατ' Ἀὔγουστον τοῦ 30 π. χ. τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἤλθε μετὰ τινα χρόνον εἰς Ρώμην ἡ ἀγγελία τοῦ θανάτου τῆς φοβερᾶς βασιλίσσης τῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ Ἀντωνίου. Ἐπὶ τῷ εὐφροσύνῳ τούτῳ ἀγγέλματι ἐποίησεν ὁ Ὁράτιος τὴν προκειμένην ἐπινίκιον ᾠδήν, ἐν ἣ παρατηρητέον ὅτι ἐπιμελῶς ἀποφεύγει νὰ μνημονεύσῃ τοῦ Ἀντωνίου. Ὅπως δὲ ὁ Ἀλκαῖος ἔμπλεως ἐνθουσιασμοῦ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ τυράννου Μυρτίλου, ἀρχεται τοῦ στα-
σιωτικοῦ αὐτοῦ ἔσματος : *νῦν χρὴ μεθύσθην καὶ τινα πρὸς βίαν πά-
ρην, ἐπειδὴ κάτθανε Μύρσιλος*, οὕτω καὶ ὁ Ὁράτιος, ὑπερχαίρων καὶ

ἀγαλλόμενος ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς βασιλίσης Κλεοπάτρας, καλεῖ ἐν ἀρχῇ τοὺς φίλους αὐτοῦ εἰς μέθην καὶ χορόν. «Νῦν πρέπει νὰ εὐωχηθῶμεν, νῦν εἶναι καιρὸς νὰ τελέσωμεν τοῖς θεοῖς χαριστηρίους τελετάς· νῦν, οὐχὶ πρότερον, ἐφ' ὅσον ἡ δεινὴ βασιλίσα ἐν τῇ μέθῃ αὐτῆς ἐβουλεύετο παρατόλμως νὰ στήσῃ τὸν θρόνον τῆς ἐπὶ τοῦ ἀκινήτου βράχου τοῦ Καπετωλίου. Ἄλλ' ἡ μανία αὐτῆς κατεστάλη, ὅτε εἶδε τὸν ἑαυτῆς στόλον κασιόμενον· τὴν δὲ μέθην αὐτῆς μετέτρεψεν εἰς πραγματικὸν φόβον ὁ Καῖσαρ διώκων αὐτήν, ὡς περιστερὰν ἰέραξ, ὡς λαγὼν κυνηγός. Ἄλλὰ δὲν εἶναι ταπεινὴ τις γυνή. Ἐπιδοῦσα γαληνῶ τῷ προσώπῳ τὴν πτώσιν τοῦ ἑαυτῆς βασιλείου προετίμησεν ἐνδόξως ν' ἀποθάνῃ μᾶλλον ἢ ἀδόξως ἰὰ κοσμήσῃ ρωμαϊκὸν θρίαμβον».

(*Μέτρον—Ἄλκαϊκὴ στροφὴ*)

1. Παρατήρει τὴν ἐπανάληψιν τοῦ *nunc* πρὸ ἐκάστης τῶν τριῶν προτάσεων ἀσυνδέτως ἐκφερομένων, ὧν ἡ ἐκάστοτε ἐπομένη περιέχει ἔννοιάν τινα ἐντονωτέραν τῆς προηγουμένης (ἢ πρώτη περιέχει τρεῖς λέξεις, ἡ δευτέρα πέντε κτλ.). Δηλωτικὰ ταῦτα πάντα τῆς ὑπεμέτρου χαρᾶς καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ ποιητοῦ. —*pede libero*] «ἐλευθέρῳ ποδί», τ.ἔ. ποδί, ὅστις ἐφ' ὅσον μὲν ἔζη ἡ Κλεοπάτρα, ἦτο δεδευμευμένος, νῦν δὲ ἐκ τῆς ὑπεμέτρου χαρᾶς ἐπὶ τῷ θανάτῳ ταύτης ἀπελύθη τῶν δεσμῶν, ὥστε νὰ ὀρχηται ἐλευθέρως. —2. *Salaribus dapibus*] «διὰ Σαλιακῶν θοινῶν». Οἱ Σάλιοι ἱερεῖς, οἵτινες εἶχον κατασταθῆ ὑπὸ τοῦ Νουμᾶ πρὸς φυλακὴν τοῦ ἐξ οὐρανοῦ καταπεσόντος *ancilis*, ἦγον καθ' ἔτος ἀρχομένου τοῦ μηνὸς Μαρτίου μεγαλοπρεπῆ ἑορτήν, καθ' ἣν ὀρχοῦμενοι περιήρχοντο τὴν πόλιν. Ἦτο δὲ παροιμιώδης ἡ πολυτελής εὐωχία τῶν ἱερέων τούτων, καὶ πᾶσα τοιαύτη εὐωχία ἐκαλεῖτο *Salaris*.

3. *ornare pulvimar*] ὑπαινιγμὸς εἰς τὴν ἑορτὴν *lectisternium*, καθ' ἣν τὰ *pulvinaria* καὶ οἱ *lecti* τῶν θεῶν μετὰ τῶν εἰκόνων ἐστρωγνύοντο ἐπὶ τῶν ὁδῶν καὶ παρετίθετο αὐτοῖς εὐωχία. Ὁ ἑορτασμὸς τοῦ *lectisternii* ἦτο σημεῖον δημοσίας χαρᾶς. —*nunc tempus erat*] παρατήρει τὸ *nunc* μετὰ παρατατικοῦ, «νῦν θὰ ἦτο καιρὸς». Ἡ φράσις *tempus erat ornare* εἶναι παρεμφερὴς πρὸς τὰς *aequum erat, debebat* κτλ. μετ' ἀπαρεμφάτου πρὸς δήλωσιν τοῦ ὅτι ἔδει νὰ γίνῃ τι, ἀλλὰ δὲν *γίνεται νῦν* (πρβλ. τὰ τῆς ἑλληνικῆς, *ἐχρῆν, προσῆκεν, ἔδει* κτλ. μετ' ἀπαρεμφάτου).

5. *antehac*] δισύλλαβον ἐκ συνιζήσεως τῶν δύο τελευταίων *Γ. Γραταιάτου, Ὁρατίου Ὁδαί.* Ἔκδ. δευτέρα 1933. 5

συλλαβῶν : «προτοῦ» κατ'ἀντίθεσιν πρὸς τὸ *punc.* — *Caecubum* δηλ. *vinum*, πρβλ. ῥδ. 1, 12, καὶ κατωτέρω στ. 14 *Mareotico.* Ὁ Καίκουβος ἦτο χώρα εὔοινος τῆς Λατίνης, κειμένη μεταξὺ τῆς Ταρρακίνης καὶ τῶν Φορμιῶν. — *cellis avitis*] «ἀπὸ τῶν ἀποθηκῶν, ἃς ἐπλήρωσαν οἱ πάπποι ἡμῶν»· ὁ ἐν αὐταῖς φυλαττόμενος παλαιότατος καὶ ἄριστος οἶνος ἐχρησιμοποιοεῖτο εἰς τοιαύτας περιστάσεις. — 6—7. *Capitolio regina*] παρατήρει τὴν ἐκ τῆς παραθέσεως ζωηρὰν ἀντίθεσιν. Τὸ Καπετώλιον (*Capitoli immobile saxum*) ἦτο τὸ σύμβολον τῆς αἰωνίας ἀρχῆς τῶν Ρωμαίων. Ἐκεῖ δὲ ἡ *regina* (ὄνομα τοῖς Ρωμαίοις ἀπεχθές) ὠνειρευέτο νὰ στήσῃ τὸν ἑαυτῆς θρόνον, ὅπως αὐτὴ κυριαρχήσῃ τοῦ κόσμου, πρβλ. Δ. Κάσσιον 50, 5, 4: *ὥστε... εὐχὴν τὴν μεγίστην, ὁπότε τι δμνύοι, ποιεῖσθαι τὸ ἐν τῷ Καπετωλίῳ δικάσαι.* — *dementes*] καθ' ὑπαλλαγὴν εἰς τὸ *ruinas* ἀντὶ ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸ *regina.* — 8. *funus et*] = *et funus* «καὶ ὄλεθρον».

7—10. *morbo*] ἀφαιρετ. δυναμένη ν' ἀποδοθῇ ἢ εἰς τὸ *contaminato* (= μετ' ἀγέλης, τ. ἔ. ἀκολουθίας, νόσῳ μεμολυσμένης) ἢ εἰς τὸ *turpium* «ὑπὸ τῆς νόσου αἰσχροῶν, δυσειδῶν». Ἡ λ. *morbus* καὶ τὸ εἰρωνικὸν *virorum* ἀναφέρονται εἰς τοὺς εὐνοῦχους τῆς βασιλείσης. — *impotens*] *qui non compos sui est* «ἀκροατής», ἐντεῦθεν ἐξαρτᾶται τὸ *sperare*.

11. *fortuna dulci ebria*] «μεθύουσα διὰ τῆς γλυκείας πόσεως τῆς εὐτυχίας», πρβλ. Δημοσθ. Φιλ. 1, 54 *οἶμαι ἐκεῖνον μεθύειν τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων.* — 13. *vix una sospes navis*] «τὸ ὅτι μόλις μία ναῦς ἐσώθη». Λέγει ταῦτα ὁ Ὅρατιος καταχαριζόμενος εἰς τὴν ἑαυτοῦ φαντασίαν· ἀποφεύγων εὐλαβῶς νὰ ὀνομάσῃ τὸν Ἀντώνιον, οὐδὲ ὁλως διακρίνει τὸν τούτου στόλον, ὅστις κατεστράφη, ἀπὸ τοῦ τῆς Κλεοπάτρας, ὅστις εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐτρόπη εἰς φυγὴν.

14. *lymphatam*] *νυμφόληπτον*, περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν νυμφῶν καταλαμβάνομένου καὶ εἰς μανίαν καθισταμένου, «ἐξεστηκυῖαν τὰς φρένας», «μαινομένην». Τὸ *lymphatam* συνών. τοῦ *aqua*, ἐτατίσθη ὑπὸ τῶν ποιητῶν πρὸς τὸ ἑλληνικὸν *νύμφη*. — *Mareotico vino*] οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ παρὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐγγὺς τῶν ὀχθῶν τὴν Μαρεώτιδος λίμνης παραγόμενος οἶνος, ὅστις ἐφημίζετο ὡς οἶνος κάλλιστος· *λευκός τε γὰρ καὶ ἡδύς, εὐπνους, εὐανάδο-*

τος, λεπτός, κεφαλῆς οὐ καθικνούμενος (Ἀθήναιος 33 d).
 Ἄλλὰ τοῦ οἴνου τούτου ἡ Κλεοπάτρα ἔπιε πάρα πολύν.—*redegit in veros timores*] «μετέστησεν εἰς ἀληθινούς φόβους», εἰς τὴν σκληρὰν πραγματικότητα τοῦ φόβου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς τολμηρὰς ἐλπίδας καὶ τὰ μεθυστικὰ ὄνειρα.—16. *volantem*] «πετομένην», δηλ. τὴν βασίλισσαν, Τὸ ρ. *volare*, ὅπερ εἶναι παραστατικὸν τῆς ταχείας φυγῆς, ἐτέθη ἅμα καὶ χάριν τῆς ἐπομένης παρομοιώσεως.—*ab Italia*] ἡ Κλεοπάτρα ἠττηθεῖσα ἔφυγεν οὐχὶ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, ἀλλ' ἐκ τοῦ Ἀκτίου· ἐὰν δ' ὅμως ἐνίκα, θὰ ἐγίνετο κυρία τῆς Ἰταλίας. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ὁ Ὅρατιος ἐπεξέοχεται τὰ ἱστορικὰ γεγονότα μετὰ ποιητικῆς τινος ἐλευθερίας. Ὁ στόλος τοῦ Ὀκταβιανοῦ μετὰ τὴν μάχην κατεδίωξεν ἐπὶ τι διάστημα τοὺς φεύγοντας πολεμίους, ἀλλ' ἡ Κλεοπάτρα ἔφθασε σωθεῖσα εἰς Ἀλεξάνδρειαν· αὐτὸς δ' ὁ Ὀκταβιανὸς μόλις κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ ἐπομένου ἔτους (30 π. Χ.) κατέπλευσεν εἰς Αἴγυπτον.

17. *accipiter velut*] δηλ. *adurget*, προβλ. Ὅμ. Ἰλ. XXII 139 *ἦντε κίρκος... οὔμησε μετὰ τρήρωνα πέλειαν*.—20. *Haemoniaie*] τῆς Θεσσαλίας, οὕτω καλουμένης ἀπὸ τοῦ Αἴμονος, πατρὸς τοῦ Θεσσαλοῦ. Διὰ τοῦ ἐπιθέτου *nivalis* δηλοῦται ὁ χειμερινὸς χρόνος, καθ' ὃν γίνεται ἡ θήρα.—20. *catenis*] ἐπεθύμει ὁ Ὀκταβιανὸς ζῶσαν νὰ συλλάβῃ τὴν Κλεοπάτραν, ὅπως δι' αὐτῆς κοσμήσῃ τὸν ἑαυτοῦ θρόνον.—21. *fatale monstrum*] «μοιραῖον τέρας», τ. ἔ. τέρας, ὅπερ ἡ Μοῖρα ἐπήνεγκεν εἰς τὸν κόσμον. Ὡς τι δαιμόνιον ὃν ἐφάνη εἰς τοὺς Ρωμαίους ἡ Κλεοπάτρα, ἣτις γυνὴ οὔσα, ἐξήγει ν' ἄρξῃ τοῦ κόσμου.—*generosius perire*] ν' ἀποθάνῃ εὐγενέστερον θάνατον, τ. ἔ. μᾶλλον ἀντάξιον τοῦ εὐγενοῦς αὐτῆς αἵματος.

24. *ensem*] κατὰ τὸν Πλούταρχον (ἐν β. Ἀντωνίου 97) ἡ Κλεοπάτρα κινδυνεύουσα νὰ ζωοποιηθῇ ὑπὸ τοῦ Προκλήου ὤρμησεν ἑαυτὴν πατάξαι· *παρεξωσμένη γὰρ ἐτύγχανέ τι τῶν ληστικῶν ξιφιδίων*, ἀλλὰ συλληφθεῖσα ὑπὸ τούτου ἐκωλύθη.—23—24. *nec... reparavit oras*] «καὶ δὲν ἀντήλλαξε χώρας», ἀντὶ δηλ. τῆς Αἰγύπτου. Τὸ *reparare* ἐνταῦθα—*ἀλλάττειν, ἀμείβειν* ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ «μεταβαίνειν εἰς νέαν χώραν». Κατὰ τὸν Πλούταρχον (ἐν β. Ἀντων. 69) ἡ Κλεοπάτρα φεύγουσα τὴν

δουλείαν ἐπεχείρησε νὰ ὑπερνεολκίση τὸν στόλον αὐτῆς ὑπὲρ τὸν ἰσθμὸν τὸν χωρίζοντα τὴν Ἐρυθρὰν ἀπὸ τῆς κατ' Αἴγυπτον θαλάσσης (*Ἰσθμὸν τοῦ Σουέξ*), καὶ νὰ εὖρη ἀσφαλὲς καταφύγιον εἰς τὸν Ἀραβικὸν κόλπον (*latentes oras*), ἀλλ' ἐκολύθη ὑπὸ τῶν περὶ τὴν Πέτρον Ἀράβων. Παρατήρει ὅτι ὁ Ὀράτιος ἀδείξαι ποιητικῇ παριστᾷ τὴν ματαίωσιν τῆς ἐπιχειρήσεως ὡς ἐξ οἰκείας τῆς Κλεοπάτρας ἀποφάσεως προελθοῦσαν.

25. *ausa*] ἐντεῦθεν ἐξαορτῶνται τὰ ἀπαρέμφ. *visere* καὶ *tractare*. Ἡ δὲ μετοχὴ δηλοῦσα τὸ ὑστερόχρονον ὡς πρὸς τὰς προηγούμενας προτάσεις ἐξηγητέα διὰ κυρίας προτάσεως: «ἀλλ' ἐτόλμησε».—*iacentem*] «τὸν καταλεπτωκότα βασιλείον οἶκον».—26. *vultu sereno*] ἠτηθεῖσα ἐν Ἀκτίῳ ἡ Κλεοπάτρα ἐπανῆλθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐν ἕσμασι καὶ αὐλοῖς, πειρωμένη ν' ἀποκρύψη τὴν ἑαυτῆς ἦταν. Τὸ *vultu sereno* διορίζει τὸ *visere* ὅπως τὸ *fortis* (= *fortiter*) διορίζει τὸ *tractare*. «ἀλλ' ἐτόλμησε καὶ τὸν καταλεπτωκότα βασιλείον οἶκον ἰλαρῶ τῷ προσώπῳ νὰ ἴδῃ καὶ τοὺς ἀγρίους ὄφεις εἰς χεῖρας γενναίως νὰ λάβῃ». Ὁ διὰ δῆγματος ὄφους θάνατος τῆς Κλεοπάτρας εἶναι ὁ συνήθως παραδιδόμενος. Κατὰ δὲ τὸν θρίαμβον τοῦ Ὀκταβιανοῦ παριστάνετο ἐν εἰκόνι ἡ Κλεοπάτρα περιεσφιγμένη ὑπὸ ὄφρων. Περὶ τοῦ θανάτου αὐτῆς ὁ Στράβων λέγει (XVII 10): *ἑαυτὴν ἐν τῇ φρουρᾷ διεχειρίσατο λάθρα δῆγματι ὄφους ἢ φαρμάκῳ ἐπιχρίστω, λέγεται γὰρ ἀμφοτέρως*. Κατὰ δὲ τὸν Πλούταρχον (ἐν β. Ἄντων. 76): *τὸ ἀληθὲς οὐδεὶς οἶδεν*.

29. *deliberata morte ferocior*] τολμηροτέρα ἢ πρότερον γενομένη νῦν, ὅτε ἀπεφάσισε ν' ἀποθάνῃ.

30. *Liburnis*] ἀφαιρετικὴ ὀργανικὴ διορίζουσα τὸ *deduci*, ὅπερ ἐξαορτᾶται ἐκ τοῦ *invindens* (= ἀρνούμενη, ἀπαξιούσα). Αἱ Λιβυρινίδες, ὀνομασθεῖσαι οὕτως ἀπὸ τῶν Λιβυρῶν, λαοῦ Ἰλλυρικοῦ, ἦσαν ταχεῖαι νῆες.

31. *privata*] ἰδιώτις, τ. ἔ. ἐκθρονισθεῖσα.—*superbo non humilis*] παρατήρει τὰ ἐπίθετα παρ' ἀλλήλα χάριν ἐμφάσεως παρακείμενα.—*triumpho*] δοτικῇ τοῦ σκοποῦ «ὅπως κοσμήσῃ τὸν λαμπρὸν θρίαμβον».

9. (III, 1)

Στερεώσας ὁ Αὐγουστος τὴν ἑαυτοῦ ἀρχὴν ἐνόμισεν ἐπάναρχες πρῶτα πάντα νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ ἠθικῆς καθάρσεως καὶ

ἀναμορφώσεως τῶν Ρωμαίων, ὧν τὰς ψυχὰς ἐμόλυναν καὶ διέφθειραν οἱ μακροὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι. Πρόθυμοι ἐν τούτῳ συνεγάρται τοῦ συνετοῦ αὐτοκράτορος προσῆλθον ἄλλοι τε τῶν συγχρόνων ποιητῶν καὶ ὁ Ὅρατιος, ὅστις διὰ τῶν ἕξ πρώτων ᾠδῶν τοῦ III βιβλίου ὑμνεῖ τὰς ἀρετὰς ἐκείνας, ἅς ἔχοντες οἱ παλαιοὶ Ρωμαῖοι παρέδωκαν τὴν πόλιν τοῖς ἐπιγινόμενοις μεγάλῃν καὶ κραταίαν.

Ἐν τῇ πρώτῃ ᾠδῇ, θέλων ὁ ποιητὴς ν' ἀποτρέψῃ τοὺς Ρωμαίους ἀπὸ τῆς φιλοχορηματίας καὶ ἀπὸ τῆς εἰς τὴν κακίαν ταύτην παρομοιοῦσης πολυτελείας καὶ φιλοδοξίας, ὑμνεῖ τὴν αὐτάρκειαν: desiderantem quod satis est. «Ἀκούσατε ἐν ἱερῷ σιγῇ ἐμοῦ τοῦ ἱερέως τῶν Μουσῶν τὰ κοινὰ διδάγματα ὑμεῖς οἱ νεώτεροι, οἱ μόνοι δυνάμενοι ν' ἀποδεχθῆτε ταῦτα. Πᾶν ἀνθρώπινον μεγαλεῖον εἶναι περιορισμένον. Οἱ φοβεροὶ βασιλεῖς εἶναι ὑπεράνω ἡμῶν, ἀλλ' ὑπεράνω τῶν βασιλέων εἶναι ὁ Ζεὺς. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι μὲν ἀληθῆς ὅτι διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ τὸν πλοῦτον, τὸ γένος, τὴν δύναμιν, τὰς τιμὰς, τὸν χαρακτῆρα· πάντες δ' ὅμως εἶναι ἴσοι πρὸ τοῦ παντοδυνάμου θεοῦ, τοῦ ποιούντος τὸν πλούσιον ταπεινὸν καὶ πτωχόν, ἀλλὰ καὶ τὸν πτωχὸν μέγαν καὶ πλούσιον· ἐπὶ πάντας ὁμοίως ἐκτείνεται ἴσος ὁ σιδηροῦς νόμος τῆς μοίρας καὶ τοῦ θανάτου. Ἄλλ' εἰς τὸν ἀσεβῶς πλοῦτον καὶ δύναμιν κτησάμενον, ὅστις κατατρυχόμενος ὑπὸ τοῦ ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως αἰσθάνεται ἐπαιωρούμενον ἐπὶ τοῦ τραχήλου τὸ ξίφος τοῦ Δαμοκλέους, οὔτε αἱ πολυτελεῖς εὐχαίαι δύνανται ν' ἀποδώσωσι τὴν ἐκ τῆς γούσεως ἡδονὴν οὔτε ἡ μουσικὴ νὰ ἐπαναγάγῃ τὸν ἀποπτάντα ὑπνον· βαθὺν ὑπνον κοιμᾶται ὁ ἡρεμικὸν ἔχων τὴν συνειδήσιν ἀγρότης ἐν τῇ πενιχρῷ καλύβῃ του ἢ παρὰ τὴν εὐσκιον ὄχθην ποταμοῦ. Ἐν τῇ αὐτάρκειᾳ κεῖται ἡ εὐδαιμονία. Ὁ αὐτάρκης δὲν κατέχεται ὑπὸ τῆς ἀδημονίας τῆς κατατρυχούσης τὸν ἄπληστον ἔμπορον, οὔτινος τὰ κατάφορτα πλοῖα εἶναι ἐκτεθειμένα εἰς τὰ ἄγρια κύματα τῆς κλυδωνιζομένης θαλάσσης, ἢ τὸν πλούσιον κτηματικόν, οὔτινος οἱ ἀμπελώνες καὶ οἱ ἐλαιῶνες εἶναι εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ καιροῦ. Ὁ πλούσιος ἰδιοκτήτης σικχαθεῖς τὴν ξηρὰν ἐκχερσοῖ τὴν θάλασσαν καὶ ἐπ' αὐτῆς κτίζει τὸ ἀνάκτορον αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ὁ φόβος καὶ ὁ ἐλεγχος τῆς συνειδήσεως καὶ ἡ μέριμνα ἐπακολουθοῦσιν. ἄφευκτοι· οὔτε τὰ μάρμαρα οὔτε ἡ πορφύρα οὔτε οἱ ἐξαίρετοι οἶνοι ἀπείργουσι τὴν ἀγωνίαν. Οὐδέποτε λοιπὸν θ' ἀνταλλάξω τὴν εὐδαίμονα Σαβινικὴν ἑπαυλίν μου πρὸς ἀνάκτορον, ὕπερ φθόνον μόνον θὰ ἐφελκύσῃ κατ' ἐμοῦ, οὐδὲ πρὸς πλοῦτον, ὅστις τραχὴν μόνον καὶ ὄχλον θὰ παράσχη».

(Μέτρον—Ἄλκαϊκὴ στροφὴ)

1. «Μισῶ τὸν βέβηλον ὄχλον καὶ ἀπείργω». Profanus (ἐκ τοῦ pro fanum, πρβλ. pro-festus, pro-fundus) εἶναι κυρίως «ὁ πρὸ τοῦ ἱεροῦ ὢν», ἤτοι ὁ μὴ δεκτὸς εἰς τὸ ἱερόν. Κατὰ τὰς τελετὰς

τῶν μυστηρίων οὐχὶ εἰς πάντα ἦτε ἐπιτετραμμένον νὰ εἶναι παρῶν, ὁ δὲ ἱερεὺς πρὸ τῆς ἀρχῆς τῆς τελετῆς ἐκάλει τοὺς ἀμνήτους νὰ ἐξέλθωσι τοῦ ἱεροῦ (πρὸβλ. Βεργ., Αἰν. 6, 258 *procul, o procul este profani*). Ἄλλ' ἐνταῦθα *profanum vulgus* καλεῖ ὁ ποιητῆς τὸν ὄχλον τῆς παλαιότερας γενεᾶς, ὅστις ἦτο ἀμαρτωλός, διότι διὰ τῶν ἐμφυλίων πολέμων καὶ δι' ἄλλων κακιῶν ἐμίανε τὴν πατρίδα. Τούτους ἀπειρῶν ὁ ποιητῆς στρέφεται πρὸς τὴν ὑπολειπομένην νέαν γενεάν, τὴν ἀμόλυντον καὶ ἐπιδεκτικὴν παιδείσεως (*virginibus puerisque*), λέγων: *favete linguis* «εὐνοεῖτε τῷ στόματι», τ. ἔ. εὐφημεῖτε, σιγάτε· *εὐφημος πᾶς ἔστω λεῶς, στόμα συγκλείσας* (Ἀριστοφ. Θεσμοφ. 39). Τὸ *linguis* ἀφαιρετ. ὀργανική.—2—3. *non prius audita*] οἱ μνούμενοι θ' ἀκούσωσι νέαν ἀποκάλυψιν, ἄσματα δηλονότι ὑψηλότερα τῶν μέχρι τοῦδε ἀκουσθέντων καὶ περιέχοντα σοφίαν ξένην πρὸς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν.—*Musarum sacerdos*] τ. ἔ. ὁ ποιητής, *Μουσάων ἱεροῦς ὑποφήτας* (Θεόχορ. 16, 26).

5. *regum... in proprios greges*] ἐννοεῖται τὸ ἐπόμενον *imperium est* (ἐκτείνεται ἡ ἀρχή). Οἱ ὑπήκοοι καλοῦνται *greges*, διότι οἱ βασιλεῖς εἶναι *ποιμένες λαῶν*. Ἀλλὰ πλὴν τούτου λέγοντες *greges* οἱ Ῥωμαῖοι ἐνόουν τοὺς δεσπότας τῆς Ἀνατολῆς, πρὸς οὓς οἱ λαοὶ ἦσαν *proprii greges*, δοῦλοι δηλονότι, οὓς διέθετον ὡς τι ἴδιον ἐαυτῶν προᾶγμα. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς φοβεροὺς βασιλεῖς, ὧν ἡ ἀρχὴ περιορίζεται εἰς τοὺς ἰδίους ὑπηκόους, ἐπιφέρεται ὁ Ζεὺς, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπεκτείνεται ἐπὶ αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς, τ. ἔ. εἶναι ἀπεριοριστος. Περὶ τῆς ὅλης ἐννοίας πρὸβλ. τὸ τοῦ Φιλήμονος: *Δοῦλοι βασιλέων εἰσίν, ὁ βασιλεὺς θεῶν, ὁ θεὸς Ἀνάγκης*.—7. *Giganteo*] «διὰ τὸν κατὰ τῶν γιγάντων θρίαμβον».—8. *cuncta*] «τὸ σύμπαν».—*supercilio*] κατὰ τὸ Ὅμηρ. Ἰλ. Α, 528 *ἦ καὶ κυανέησιν ἐπ' ὀφρῶσι νεῦσε Κρονίων... μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὀλυμπον*.

9. *est ut ordinet... descendat... contendat... sit*] αἰ διὰ τοῦ *est ut* εἰσαγόμενα προτάσεις ἔχουσιν ἐννοίαν παραχωρητικὴν ἐν σχέσει πρὸς τὴν κυρίαν πρότασιν (στ. 14) *aequa lege... sortitur*: «εἶναι μὲν βέβαιον ὅτι ἀνὴρ ἀνδρὸς ὑπερέχει κτλ., ἀλλ' ὅμως ἴσφ νόμφ κτλ.».—*vir viro*] ὅπως *alius alio*.—*latius ordinet sulcis*] «διατάσσει εὐρύτερον δι' ὄγμων», τ. ἔ. ὑπερέχει κατὰ

τὴν ἔκτασιν τῆς ἰδιοκτησίας· ποιητικὴ παράστασις τοῦ πλουσίου.
—10. Arbusta] τὰ δένδρα, ἐφ' ὧν ἀναρριχῶνται αἱ ἄμπελοι,
ἦτοι λεῦκαι καὶ πελέαι· arbusta ordinare λέγεται κυρίως περὶ
τῆς χιαστί (quinconx) διατάξεως τῶν δένδρων.

10. generosior] «καταγόμενος ἐκ λαμπροτέρου γένους», εὐγε-
νέστερος.—11. in campum] δηλ. Martium, ἔνθα ἐγίνοντο τὰ
ἀρχαιρέσια. Τὸ δὲ descendat ἢ κυριολεκτικῶς εἴρηται, διότι
ὄντως οἱ πλούσιοι ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῶν λόφων οἰκήσεων αὐτῶν κατέ-
βαινον εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως, ἢ κατ' ἀναλογίαν τῶν φρά-
σεων : descendere in proelium, in aciem, in dimicationem.

12. moribus his meliorque fama] οἷος δηλ. εἶναι ὁ homo
ponus, ὅστις ἀντιτίθεται ἐνταῦθα πρὸς τὸν ἐξ αἵματος εὐγενῆ.—

13. contendat] «διαγωνίζεται» ὡς ἀντιπαραγγέλλων ἀρχὴν τινα
(competitor).—illi] εἰς τοὺς ὑπερέχοντας κατὰ τὸν πλοῦτον, τὸ
γένος, τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν φήμην προστίθεται τέταρτος ὁ ἔχων
πλείστους πελάτας, ὅστις παραγγέλλων καὶ αὐτὸς ἀρχὴν τινα ἠδύ-
νατο ἀσφαλῶς νὰ ἐλπίζῃ ἐπὶ τὰς ψήφους τοσοῦτων πελατῶν.—14.

Necessitas] κατὰ προσωποποιίαν «ἡ Ἀνάγκη», «ἡ Μοῖρα».—

15. sortitur] «κληροῦται», τ.ἔ. κλήρω ἀποφασίζει περὶ αὐτῶν. Ἡ
Μοῖρα δηλ. δὲν ἐκλέγει, ὅπως ὁ δῆμος, ὅτε μὲν διὰ τοῦτον, ὅτε
δὲ δι' ἐκεῖνον τὸν λόγον, ἀλλὰ περὶ πάντων ἀποφασίζει ἀμερολή-
πτως (aequa lege) καὶ διὰ λόγους διαφεύγοντας τὴν ἡμετέ-
ραν ἀντίληψιν. — 16. omne capax movet urna nomen] ἀξιο-
σημειώτος ἢ τοῦ στίχου κατασκευή : χωριστὰ τὰ δύο ἐπίθετα,

χωριστὰ τὰ δύο οὐσιαστικά, χιαστὴ ἢ πρὸς ἄλληλα σχέσις καὶ ἐν
τῷ μέσῳ τὸ ρῆμα. Χαρακτηριστικὰ ταῦτα τῆς ἐν τῇ κάλπῃ κινή-
σεως καὶ ἀναμείξεως τῶν κλήρων.—monet]=versat (versatur
urna sors ᾠδ. II, 3, 26), «ἀναπάλλει».

17. dstrictus ensis κτλ.] ὁ Ὀράτιος ἔχει ἐν νῶ τὸ γνωστὸν
ἀνέκδοτον τοῦ Δαμοκλέους, τοῦ κόλακος Διονυσίου τοῦ τυράννου
τῶν Συρακουσῶν. Προσαρμόζων δ' ὁ ποιητὴς τὴν ὅλην φράσιν
εἰδικῶς πρὸς τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο, διατυπῶν τὴν γενικὴν ἔννοιαν :
παρὰ πάντα τὸν ὄλβον καὶ τὴν εὐμάρειαν οὐδόλως εἶναι εὐδαί-
μων ἐκεῖνος, καθ' οὗ διαρκῶς ἐπικρέματα τρομεροῦς τις κίνδυνος.
—cui]=ei, cuius.—impia] οὕτως ὁ τράχηλος καλεῖται ποιητι-
κῶς ἀντὶ νὰ κληθῇ ἐκεῖνος, ἐφ' οὗ τὸν τράχηλον ὡς ἀσεβήσαν-

τος ἐπικροέματα τὸ ξίφος, τ. ἔ. ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως.—18. Siculae] Σικελικαὶ δαῖτες, οἷα ἢ εἰς τὸν Δαμοκλέα ὑπὸ τοῦ Διονυσίου παρατεθεῖσα. Τὰ Σικελικὰ συμπόσια ἦσαν διαβόητα ἐν τῇ ἀρχαιότητι, πρβλ. Πλάτωνος Πολιτ. 3, 404 δ : *Συρακοσίαν τράπεζαν καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν ὄψων*.—19. non elaborabunt] «ὄσος δῆποτε κόπος καὶ ἂν καταβληθῆ, δὲν θὰ καταστήσωμεν εἰς αὐτὸν γλυκεῖαν τὴν γεῦσιν». Σπανίως τὸ elaborare εὔρηται ἐπὶ ἐνεργητικῆς μεταβατικῆς, ὡς ἐνταῦθα, σημασίας (ἀντικείμεν. saporem), συνήθης δ' εἶναι ἢ παθητικὴ μετοχὴ elaboratus (=μὲ κόπον παρασκευασθεῖς).

21. non reducent] «δὲν θὰ ἐπαναγάγωσι τὸν ὕπνον», ὥσει δηλ. ὁ ὕπνος ἀπέπτη ἀπὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ ἀσεβοῦς καὶ ἀρνεῖται νὰ ἐπανέλθῃ. Ἐν τοῖς πλουσίοις Ρωμαῖκοῖς οἴκοις ὑπῆρχον πτηνοτροφεῖα περιέχοντα ᾠδικὰ πτηνά. Παρατήρει τὴν ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ μετὰ πάθους ἐπανάληψιν τῆς λ. somnus.—somnia agrorum] ὕπνος δηλ. οἶον κοιμῶνται οἱ ἀγρόται.—22. humiles domos] τ. ἔ. τὰς καλύβας ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πλουσίουσ καὶ μεγαλοπρεπεῖς οἴκους, ἐνθα παρατίθενται Σικελικαὶ δαῖτες, καὶ ἀκούονται ἄσματα πτηνῶν καὶ μουσικαὶ συμφωνίαι.—23. umbrosam ripam] «τὸ παρὰ τὴν ὄχθην ποταμοῦ εὔσκιον ἄλσος», ἐν ἀντιθέσει δηλ. πρὸς τὰ τῶν πλουσίων τεχνητὰ δασύλλια, ἐν οἷς ἦδον τὰ πτηνά.

24. Zephyris] ὁ ὑπὸ τῆς πνοῆς τῶν ζεφύρων ὑπεγειρόμενος θροῦς τῶν ἐν τῷ δάσει δένδρων ἀντίκειται πρὸς τὸν πόρρωθεν ἀκουόμενον ἦχον τῶν μουσικῶν ὀργάνων, δι' οὗ οἱ πλούσιοι ἐφέλκονται τὸν ὕπνον. Ὁ δὲ Ὀράτιος ἔχει καὶ τὰ τρία ἐκεῖνα, εἰς ἃ ὁ ὕπνος ἀσμενίζει νὰ εἰσέρχεται, ἦτοι τὸν πενιχρὸν οἶκον (parvo sub lare pauperum, ᾠδ. III, 29, 14), τὰς εὔσκίους ὄχθας τοῦ μικροῦ ποταμοῦ Digentiae καὶ τὰ οἰκεία Τέμπη, τὴν Σαβινικὴν κοιλάδα. — Tempe] περὶ παντὸς δασώδους χώρου (Ἡσύχ. τέμπη : τὰ σύδενδρα χωρία).

26. desiderantem quod satis est] «τὸν ποθοῦντα μόνον ὅ,τι εἶναι εἰς αὐτὸν ἀρκετόν», τ. ἔ. τὸν αὐτάρκη· εἰσάγεται ἢ εὔρωτέρα ἐξήγησις τῶν ἐν τῇ προτέρᾳ στροφῇ εἰρημένων περὶ τοῦ ἠρέμου ὕπνου τῶν ἀγροτῶν.—solicitat]=solicitum redit «ἐμβάλλει εἰς ταραχὴν».—27—28. Arcturi... Haedi] οἱ

ἀρχαῖοι συνέδεον τὰς θυέλλας καὶ τοὺς ὑετοὺς πρὸς τὴν ἐπιτολήν καὶ τὴν δύσιν διαφόρων ἀστέρων. Τοῦ Ἄρκτουρου ἡ δύσις (4 Νοεμβρ.) καὶ τῶν Ἑρίφων ἡ ἐπιτολή (4 Ὀκτωβρ.) καθιστῶσιν εἰς ἀγωνίαν τὸν πλούσιον ἔμπορον, μὴ ἔνεκα τῶν ἐνσκηπτοῦσῶν καταγιγίδων ἀπολέσῃ τὸ πλοῖόν του καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἔμπορεύματα.

30—32. *fundus mendax, arbore... culpante*] προσωποποιία: Τὸ μὲν κτῆμα παρίσταται ὡς ἀθετοῦν τὴν περὶ εὐφορίας ὑπόσχεσίν του (*mendax*), τὰ δὲ καρποφόρα δένδρα ὡς πάντοτε (*nunc... nunc... nunc*) δικαιολογούμενα καὶ αἰτιώμενα τὰς βροχὰς (*aquas*), τὰ ἀστρα (ἰδίᾳ τὰ τοῦ Καρκίνου καὶ τοῦ Κυνός, ἅτινα ἐθεωροῦντο ὡς ἐπιφέροντα τὴν θερινὴν ξηρασίαν) καὶ τοὺς δοιμεῖς χειμῶνας.

34. *iactis molibus*] οἱ μεγάλοι ὀγκόλιθοι ἐρρίπτοντο εἰς τὴν θάλασσαν, ὥπως περιορίσωσι τὸ πρὸς ἐκχέρσωσιν μέρος. Τὸ δὲ μεταξὺ τῶν ὀγκολίθων κενὸν (*huc*) ἐπληροῦτο λατομημάτων (*caementa* παρὰ τὸ *caedo*). Διὰ τῆς τοιαύτης ἐκχερσώσεως λέγεται μετὰ τινος ὑπερβολῆς, ὅτι οἱ ἰχθύες αἰσθάνονται τὴν θάλασσαν στενουμένην (*contracta aequora*). Ἐπὶ δὲ τοῦ ἐκχερσωθέντος μέρους τῆς θαλάσσης κτίζει ἔπανυλιν ὁ τὴν ξηρὰν σφόδρα σικχαθεὶς δεσπότης. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἀναβαίνουσιν ὁ φόβος καὶ τὰ φάσματα τῆς συμφορᾶς.—35. *redemptor*] «ὁ ἐργολάβος». Παριστᾷ ὁ ποιητὴς τὸν ἐργολάβον ἀκαταπαύστως ἐργαζόμενον (*frequens*) καὶ τὸν δεσπότην αὐτὸν μετὰ τῶν ἰδίων δούλων (*cum famulis*) ἐπισπεύδοντα τὸ ἔργον.

37. *Timor... Minae... Cura*] προσωποποιία. *Minae* εἶναι τὰ κακὰ προαισθήματα, ἅτινα ἡ φαντασία γεννᾷ ἐν αὐτῷ.—38. *scandunt*] ἀναβαίνουσιν εἰς τὸ ἐπὶ τῆς θαλάσσης κτισθὲν μέγαρον διὰ τῆς αὐτῆς εἰσόδου, δι' ἧς καὶ ὁ δεσπότης.

39. *aerata triremi*] «ἀπὸ τῆς χαλκῆς (πολεμικῆς) νεῶς», τ. ἔ. ὁ ἐπιβαίνων τῆς χαλκῆς νεῶς θεωρεῖ συνήθως ἑαυτὸν ἀσφαλῆ.—40. *post equitem*] «ὀπισθεν τοῦ ἵππέως», τ. ἔ. ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἵππου του. Ὁ νοῦς τῆς ὅλης στροφῆς: καὶ τὸν τολμηρὸν μαχητὴν, ὅστις ἀναζητεῖ τύχην ἀπερχόμενος μακρὰν ἔφιππος ἢ ἐπὶ χαλκίρου νεῶς, καταδιώκει κατὰ πόδας τὸ φάσμα τῆς στυγνῆς φροντίδος.

41. dolentem] «τὸν ἀλγοῦντα», τ. ἔ. τὸν δυστυχή, τὸν ὑπὸ ψυχικῆς ταραχῆς κατεχόμενον. — Phrygius lapis] περίφημον μάρμαρον ἐξαγόμενον ἐκ τῆς Φρυγικῆς πόλεως, ἣτις ἐκαλεῖτο Σύνναδα (*Συνναδικὸς λίθος*), λευκὸν μετ' ἐρυθρῶν κηλίδων, χρήσιμον εἰς κατασκευὴν μονολίθων κίονων.—42. purpurarum usus clarior] τὸ clarior ὄφειλε μᾶλλον νὰ συμφωνήσῃ πρὸς τὸ purpurarum, ἀλλὰ συνεφώνησε πρὸς τὸ usus, διότι ἡ φράσις purpurarum usus ἀποτελεῖ μίαν ἔννοιαν: purpurae quibus utimur. Ὡς πρὸς τὴν παρομοίωσιν sidere clarior προβλ. Ὅμηρ. Ἰλ. VI, 295 *ἀστὴρ δ' ὡς ἀπέλαμπεν* (ὁ πέπλος).—44. Achæmenium] τ. ἔ. Περσικόν, ἀπὸ τοῦ Ἀχαιμένου, ἰδρυτοῦ τῆς τῶν Περσῶν βασιλικῆς δυναστείας.—costum] κυρίως τὸ ὄνομα φυτοῦ (*ὁ κόστος*), ἐξ οὗ παρασκευάζεται τὸ περίφημον μύρον *κόστος* ἐπίσης καλούμενον.

45. invidendis postibus] ἀφαιρετ. τῆς ιδιότητος εἰς τὸ atrium: «ἄτριον μετ' ἐπιφθόνων παραστάδων», τ. ἔ. οὕτω μεγαλοπρεπῶν, ὥστε νὰ κινῶσι τῶν θεωμένων τὸν φθόνον.—46. novo ritu] «κατὰ νέον ρυθμόν», ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν παρὰ τοῖς ἀρχαιότεροις Ῥωμαίοις ἐπικρατοῦσαν ἀπλότητα.—atrium] ἐνταῦθα κεῖται ἀντὶ τῆς ὅλης οἰκίας διὰ τὴν σπουδαιότητα, ἣν τὸ ἄτριον εἶχε πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν τῶν Ῥωμαίων βίον. Ἐν τούτῳ ὁ πάτριον ἐδέχετο τοὺς πελάτας καὶ ἡ δέσποινα τὰς ἐπισκέψεις αὐτῆς.—47. cur permutem ?] «διὰ τί ν' ἀνταλλάξω ἀντὶ τῆς Σαβινικῆς κοιλάδος»;—operosiores] «τὸν ὀκληρότερον πλοῦτον», τὸν πραγματωδέστερον ὡς δεύτερος ὄρος συγκρίσεως ὑπονοεῖται ἡ ἀφαιρετικὴ villa Sabina.

10. (III, 5)

Ἡ ᾠδὴ αὕτη ἐποιήθη καθ' ὃν χρόνον ὁ Αὔγουστος παρεσκευάζετο νὰ στρατεύσῃ ἐπὶ τοὺς Βρεταννοὺς καὶ τοὺς Πάρθους (ἦτοι Πέρσας), ἀναφέρεται δ' ἰδίᾳ εἰς τὸ ἔτος 27 π. X., ὅτε ἀκριβῶς ἀπενεμήθησαν αὐτῷ θεῖαι τιμαὶ (στ. 2). Ἄλλ' ἢ εἰς τοὺς Πάρθους στρατεία ἀναμνηνίσκει τὸν ποιητὴν δεινῆς συμφορᾶς τῶν Ῥωμαίων, τῆς ἥττης, ἣν οὗτοι ὑπέστησαν ἐν Κάρραις (νῦν Harran), πόλει τῆς Μεσοποταμίας, ἐνθα ὁ Κράσσοσ ἐφονεύθη καὶ δεκακισχίλιοι Ῥωμαῖοι ἐξωγρήθησαν (53 π. X.).

Διαβλέπων λοιπὸν ὁ ποιητὴς παράλυσιν ἠθῶν καὶ κατάπτωσιν τῆς πάλαι στρατιωτικῆς ἀρετῆς τῶν ἑαυτοῦ πολιτῶν κηρύττει πρὸς τὴν νέαν γενεάν τὴν *ἀταπαρρησίαν*. «ὦ! αἰσχρὸς νὰ γίνεταί λόγος περὶ τοῦ μήπω ἐκπλυθέντος ὀνείδους· στρατιῶται τοῦ Κράσσου ζῶσι φεῦ! ἐν αἰχμαλω-

σία ἀναμειγμένοι μετὰ βαρβάρων ὡς γαμβροὶ αὐτῶν καὶ μισθοφόροι, ἀμνήμονες τοῦ Ρωμαϊκοῦ ὀνόματος καὶ τῆς πατρίδος καὶ τῶν θεῶν τῆς πατρίδος. Ἄρᾳ γε ἀπολούμενοι τῆς αἰχμαλωσίας εἶναι δυνατὸν οὗτοι ν' ἀναλάβωσι τὴν προτέραν αὐτῶν ἀνδρείαν; Τοῦτον ἀκριβῶς τὸν κίνδυνον προεἶδεν ὁ Ρήγγλος ἐκεῖνος, ἐὰν τυχὸν ἐπετρέπετο εἰς αἰχμαλώτους νὰ ἐλπίσωσιν ὅτι θὰ ἐξαγορασθῶσι. Φεῦ! πῶς τὰ ἦθη μετεβλήθησαν; Ὁ αὐτοκράτωρ Αὐγουστος θ' ἀναδειχθῆ ἐπίγειος θεός, ἐὰν ὑποτάσσωσιν τοὺς Βρεταννοὺς καὶ Πάρθους ἀποπλύνῃ τὸ ὄνειδος τῆς ἐν Κάρραις ἥττης καὶ ἀποκαταστήσῃ τὴν πάλαι στρατιωτικὴν ἀρετὴν τῶν Ρωμαίων». Ἐν δὲ τῷ ἐπιφερομένῳ ἱστορήματι τοῦ Ρήγγλου παρέχεται τὸ μέτρον τῆς ἐκδικήσεως τῆς ἥττης ἐκείνης καὶ ὑποτυποῦται θαυμασία εἰκὼν μεγαλοφροσύνης καὶ αὐταπαρνησίας, ἐφ' ἣ διέπρεπον οἱ παλαιοὶ Ρωμαῖοι καὶ τῆς ὁποίας ὀφείλουσι νὰ ἐμφορηθῶσι καὶ οἱ νῶότεροι.

(Μέτρον—Ἄλκaiκῆ στροφῆ)

1. Caelo tonantem] «τὸν ἐν οὐρανῷ βροντῶντα», τὸν ὑψιβρεμέτην. Τὸ caelo ἀνήκει καὶ εἰς τὸ regnare κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐπόμενον praesens : ὁ Ζεὺς βασιλεὺς ἐν οὐρανῷ καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τῆς γῆς.—credidimus] *πεπιστεύκαμεν*, κυρίως παρακείμενος δηλῶν τὴν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος διήκουσαν μέχρι τοῦδε σταθερὰν πίστιν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἐπόμενον μέλλοντα *habebitur*.—2. praesens civus]=*conspiciuus deus* «παρὼν καὶ ἐναργῆς θεός», τ. ἔ. ἐπίγειος ὄρατὸς θεὸς θὰ θεωρῆται ὁ Αὐγουστος κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἐπουράνιον ἀόρατον Δία.—3. adiectis] ἀφαιρετ. ἀπόλυτος ὑποθετικὴ=*si adiecerit Britannos* κτλ. Οἱ Πέρσαι καλοῦνται *graves*, ἦτοι μισητοί.

ἔ. milesne κτλ.] ἐρώτησις δηλωτικὴ ἀγανακτικῆσεως: «ἄρᾳ γε ἠδυνήθη ὁ στρατιώτης τοῦ Κράσσου νὰ ζήσει», τ. ἔ. εὐρέθησαν Ρωμαῖοι προτιμήσαντες ἀντὶ τοῦ θανάτου νὰ ζήσωσι δούλοι καὶ νὰ γηράσωσι συνεξευγμένοι μετὰ βαρβάρων γυναικῶν; Λέγει δὲ τοῦτο ὁ ποιητὴς περὶ τῶν ὑπὸ τῶν Πάρθων αἰχμαλωτισθέντων Ρωμαίων, οὓς φαντάζεται ἐλθόντας ἤδη εἰς γάμον μετὰ Παρθίων γυναικῶν καὶ μισθοφοροῦντας.

7. pro curia inversique mores] τὸ *inversi* ἀπὸ *κοινοῦ* καὶ εἰς τὸ *curia* : «ὦ! καταπεσὸν βουλευτήριον, ὦ! μεταβληθέντα ἦθη». Ἡ *curia*, ἐν ἣ συνήρχετο τὸ *maximum concilium*, ἡ Σύγκλητος, ἐξεπροσώπει τὸ δίκαιον καὶ τὸν νόμον, καθάπερ τὸ Καπετώλιον τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς πόλεως (ῥδ. 8.

στ. 6) καταπεσούσης τῆς Συγκλήτου ἀνετρόπησαν καὶ τὰ ἦθη, ὧν ἐκείνη ἦτο ἄγρυπνος φύλαξ.—8. *consenuit*] ἠδυνήθη νὰ ἐγγηράσῃ μισθοφορῶν ἐν τῷ στρατῷ τῶν πολεμίων (*hostium in armis*), ὧν τὸς θυγατέρας ἔλαβεν εἰς γάμον (*socerorum*) ; λέγει δὲ *consenuit*, διότι ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας μέχρι τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἡ ᾠδὴ ἐποιήθη, παρῆλθον 26 ἔτη.

9. *sub rege*] «ὡς ὑπήκοος Μήδου (τ. ἔ. Πέρσου) βασιλέως». Τὸ ὄνομα *rex* ἦτο τοῖς Ῥωμαίοις μισητόν. Οἱ Μάρσοι καὶ οἱ Ἀπουλοὶ ἐθεωροῦντο ὡς οἱ ἀνδρειότεροι τοῦ ρωμ. στρατοῦ.—

10. *anciliorum*] γεν. πληθυντ. ἑτεροῶν. ἐξ ὀνομαστικῆς *ancile* (πρὸβλ *vectigaliorum*), ἱερὰ ἀσπίς (παρὰ τὸ **ambi - cit - le*, *q. caedere*)· *sic est appellatum, quia ex utraque parte erat recisum* (Φῆστος). Αἱ ἱερὰ ἀσπίδες ἐφυλάττοντο ὑπὸ τῶν Σαλίων ἱερέων. Μία δὲ τούτων κατὰ παράδοσιν ἔπεσεν ἐξ οὐρανοῦ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Νουμᾶ, καὶ τις προφητεία ἔλεγεν ὅτι τῆς ρωμαϊκῆς ἀρχῆς ἡ διάρκεια ἐξηροῦτο ἐκ τῆς σωτηρίας τῆς ἀσπίδος ταύτης. Διὸ καὶ ὁ Νουμᾶς κατεσκεύασεν ἑτέρας ἑνδεκα ὁμοίας ἀσπίδας, ἵνα καταστῇ ἀδύνατος ἡ ἀναγνώρισις καὶ ἀρπαγὴ τῆς μεταξὺ τῶν 12 μοιραίας καὶ οὐρανοπετοῦς ἀσπίδος.—*nominis*] δηλ. *Romani*.—*togae*] τοῦ ἐθνικοῦ δηλον ὅτι ἐνδύματος τῶν Ῥωμαίων (*gentem togatam*, Βεργιλ. Αἰν. I, 282), ὅπερ δὲν ἐφόρων πλέον οἱ παρὰ τοῖς Πάρθοις αἰχμάλωτοι Ῥωμαῖοι.

11. *aeternae Vestae*] βραχυλογικῶς : «τοῦ αἰωνίου πυρὸς τῆς Ἑστίας», ὅπερ ἦτο σύμβολον καὶ ἐχέγγυον τῆς ἀθανασίας τῆς πόλεως.—12. *incolumi Iove*] ἀφαιρετ. ἀπόλυτος χρονική, *Iove* δηλ. *Capitolino* : «ἐν ᾧ χρόνῳ ἴσταται ἀκέραιος ὁ ναὸς τοῦ Καπετωλίου Διὸς καὶ ἡ πόλις Ῥώμη».

13. *Hoc caverat*] «καὶ ὁμως ἀπὸ τοῦτον ἀκριβῶς τὸν κίνδυνον ἐφυλάχθη ὁ προνοητικὸς Ρῆγλος». Ὁ κίνδυνος δηλ... ὃν οὗτος προείδεν, ἦτο ὅτι, ἐὰν ὑπῆρχεν ἐλπίς ἐξαγορᾶς, οἱ Ῥωμαῖοι στρατιῶται θὰ κατήντων νὰ προτιμῶσι τὴν αἰχμαλωσίαν μᾶλλον ἢ τὸν γενναῖον θάνατον. Νῦν δὲ οἱ ἐν Κάρραις αἰχμάλωτοι κατήντησαν τοσοῦτον νὰ στέργωσι τὴν αἰχμαλωσίαν, ὥστε καὶ νὰ λησμονήσωσι τὴν ἑαυτῶν πατρίδα.—Τοῦ Ρήγλου ἡ αἰχμαλωσία ἐγένετο κατὰ τὸν πρῶτον Λιβυκὸν πόλεμον (225 π. X.). Ὁ δὲ Ὀράτιος φαίνεται πιστεύων εἰς τὸν περὶ Ρήγλου θροῦ-

λον, περὶ οὗ λόγον ποιεῖται ὁ ἱστορικός Λίβιος (ἐν τῇ περιοχῇ XVIII βιβλίου) καὶ ὁ Κικέρων (de off. III, 27, καὶ ἀλλαχῶ). ἀγνοεῖ δὲ αὐτὸν ὁ Πολύβιος.

14. *condicionibus*] πρὸς τοὺς παρὰ τῶν Καρχηδονίων προτεινομένους ὄρους περὶ ἐξαγορᾶς τῶν αἰχμαλώτων καὶ συνομολογήσεως εἰρήνης. Τοὺς ὄρους τούτους κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκόμισεν εἰς Ρώμην αὐτὸς ὁ αἰχμάλωτος Ρῆγλος, ὅστις ἐν τῇ Συγκλήτῳ συνεβούλευσε τᾶναντία καὶ προετίμησε νὰ ὑποστρέψῃ εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν, ὅπως ἀποτρέψῃ τὸ αἴσχος ἀπὸ τῆς πατρίδος του.—15. *exemplo trahentis*] «ὅστις ἐκ τοῦ παραδείγματος (ἢ ὡς λέγομεν σήμερον : *ἐκ τοῦ τοιοῦτου προηγουμένου*) συνήγεν». —16. *perniciem*] «ὄλεθρον, (ὅστις θὰ ἐπέσκηπτεν) εἰς τὴν ἐπερχομένην γενεάν (*veniens in aevum*)». —17. *immiserabilis*] «ἀνοίκτως», ἀσπλάγχχνως, ὅπως δηλ. ἀξίζει νὰ πάθῃ τοῦτο.—10. *pubes*] οἱ πεντακόσιοι Ρωμαῖοι οἱ μετὰ τοῦ Ρῆγλου ζωογηθέντες ἐν τῇ παρὰ τὴν Λιβυκὴν πόλιν Ἀσπίδα μάχῃ. Ἐφεξῆς δὲ εἰσάγεται αὐτὸς ὁ Ρῆγλος λέγων ἀπ' εὐθείας ἐν τῇ Συγκλήτῳ. Τὸ δὲ *signa* ὡς πρώτη λέξις τοῦ λόγου αὐτοῦ ἔχει ἰσχυρὰν ἔμφασιν : «τὰς ρωμαϊκὰς σημαίας», ἅτε ἀναμιμνήσκουσα τοὺς συγχρόνους τοῦ Ὁρατίου τὸ λυπηρὸν γεγονός τῆς ἐν Κάροαις μάχης, τὴν ἀπώλειαν τῶν σημαιῶν. Ἐμφαντικὴ ἐπίσης εἶναι ἡ ἐπανάληψις τοῦ *ego* (*ego...vidi, vidi ego*, στ. 21) : «Ἐμοῦ ἀκούσατε, λέγει ὁ Ρῆγλος, ἐγὼ δύναμαι νὰ διδάξω ὑμᾶς τὴν ἀληθῶς σημαίνει αἰχμαλωσία Ρωμαίων στρατιωτῶν· ἐγὼ ἐπεῖδον ταύτην».

19—21. *sine caede derepta*] «ἀναιμωτὶ ἀποσπασθέντα». Τὸ αἴσχος ἦτο ὅτι ἀνηρωτήθησαν εἰς Λιβυκοὺς ναοὺς σκῦλα συληθέντα οὐχὶ ἐκ νεκρῶν, ἀλλ' ἀφαιρεθέντα ἐκ τοῦ σώματος ζωογηθέντων. Τὸ ἐναντίον παρὰ Βεργιλίῳ (Αἰν. 11, 192) : *Spolia occisis derepta Latinis.—civium*] δηλ. *Romanorum*, ὅπερ δὲν ἔχει χρειαίαν νὰ εἴπῃ ὁ ποιητής, διότι οἱ πολέμοι δὲν ἦσαν *cives*, ἀλλὰ δούλοι τοῦ βασιλέως.

22. *tergo libero*] ἀφαιρετ. τοπικὴ, συνηθεστέρα ἢ ἐκφορὰ *post tergum* «ἐπὶ τῶν νώτων», ἅτινα ὀνομάζονται «ἐλευθέρω», ὡς νῶτα οὐχὶ δούλων, ἀλλ' ἐλευθέρων (πρβλ. ῥδ. 9, 17 *impria cervice*).—23. *portasque non clausas*] τὰς] πύλας τῆς πόλεως.

τῶν Καρχηδονίων. Τὸ νὰ μένωσιν ἀνοικταὶ αἱ πύλαι τῆς πόλεως ἦτο σημεῖον εἰρήνης καὶ ἀσφαλείας, ἀλλ' ἅμα προσῆπτεν ὄνειδος εἰς τοὺς πολεμίους τῶν Καρχηδονίων, τοὺς Ρωμαίους.— 24. *Marte nostro*] ἀφαιρετ. ἀπόλυτος = *Marte secundo*. Οἱ ἀγροὶ τῶν Καρχηδονίων ἐδηλώθησαν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ὅτε ὁ Ἄρης ἦτο μετ' αὐτῶν, τ.ἔ. ὅτε οἱ Ρωμαῖοι ἐνίκων. Κατ' ἄλλους *Marte nostro* = *militibus nostris* ἀφαιρ. τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου.

25—26. *auro...redibit*] εἰρωνεία, ἣν καθιστᾷ ἐμφαντικωτέραν τὸ ἐπίρρ. *scilicet* (=φυσικά, μὰ τὴν ἀλήθειαν). Τὸ *auro repensus* (=ἀντὶ χρυσοῦ ἀντισταθμηθεὶς, τ. ἔ. λυτρωθεὶς) ἐμφανίζει μετὰ περισσῆς ἀπεχθείας τὸν ἐξαγοραζόμενον στρατιώτην ὡς ἀπλοῦν ἐμπόρευμα.—*flagitio*] «εἰς τὴν αἰσχύνην τὴν ἐκ τῆς ἥττης προσθέτετε τὴν ζημίαν τὴν ἐκ τῆς χρηματικῆς λυτρώσεως τῶν αἰχμαλώτων, διότι θ' ἀπολέσητε τὰ χρήματα ὑμῶν χωρὶς οἱ λυτρωθέντες ν' ἀναλάβωσι τὴν πρόσθεν ἀνδρείαν των». Τοῦτο ἐξηγηνέεται σαφέστερον διὰ τῶν ἐπομένων *neque...nec*, ἔνθα ἡ σύνταξις εἶναι παρατακτική, ἐνῶ κυρίως ὑπόκειται σύγκρισις : *ut amissos colores lana non refert...sic vera virtus* κτλ.

27. *amissos colores*] τὸ ἀρχῆθεν φυσικὸν χροῶμα τοῦ ἔριου τὸ διὰ τοῦ χρωματισμοῦ ὕστερον ἀπολεσθὲν θεωρεῖται ὡς τὸ γνήσιον (ἐν ἀντιστοιχίᾳ πρὸς τὸ *vera virtus*) παραβαλλόμενον πρὸς τὸ τεχνητὸν χροῶμα.—28. *refert*] «ἀναπαράγει», ἐμφανίζει πάλιν.—*lana medicata*] «τὸ ἐμβαφὲν ἔριον». Τὸ *medicari* εἶναι μετάφρασις τοῦ ἑλληνικοῦ ῥήματος *φαρμάσσειν*. — *fusco*] κυρίως = τὸ φῦκος (τὸ θαλάσσιον φυτόν), ἀλλ' ἐνταῦθα ἢ ἐκ τούτου παρασκευαζομένη βαφή, δι' ἧς ἐποτιζέτο τὸ ἔριον, πρὶν ἐμφαβῆν ἐν τῇ πορφύρᾳ.

29. *cum semei...excidit*] = ἀπαξ ἐκπεσοῦσα, ἀφανισθεῖσα.—30. *nec....cura reponi*] τῆς φράσεως τὸ ἀηθες ἐγκείται εἰς τὸ ὅτι ἡ *virtus* παρίσταται ὡς νοσοῦσα καὶ βουλομένη, ἐνῶ ὡς ὑποκείμενον περιεμένομεν μᾶλλον τὸ *deteriores* : «Οἱ γενόμενοι κακοὶ (οἱ δειλοὶ) δὲν φροντίζουσιν, ὅπως ἀποκαταστήσωσι (*reponi* = *restitui*) ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἀληθῆ ἀρετὴν, εὐθύς ὡς αὕτη ἐξαφανισθῆ». Ἄλλ' ἀντὶ τούτου κατὰ προσωποποιίαν λέγεται : «ἡ ἀληθῆς ἀρετὴ ἀπαξιοῖ (*non curat*) ν' ἀποκατασταθῆ κτλ.» Περὶ τῆς

ἐννοίας· πρβλ. Τυρταίου 8, 12 *τρειςσάντων δ' ἀνδρῶν πᾶσ' ἀπόλωλεν ἀρετή*.

31. *si pugnatus cerva, erit ille fortis*] σύγκρισις ἀπὸ τοῦ ἀδυνάτου. Ὁ νοῦς: ὅπως εἶναι ἀδύνατον νὰ μάχηται ἔλαφος κτλ., οὕτως εἶναι ἀδύνατον νὰ εἶναι ἀνδρείος κτλ.—33. *perfidis se credit*] εἰρωνικὴ σύνδεσις δύο ἐναντίων ἐννοιῶν. Ὁ τόνος πίπτει ἐπὶ τὸ *perfidis*, ὅπερ καθιστᾷ βαρύτερον τὸ ὄνειδος τῆς παραδόσεως· διότι οἱ παραδοθέντες ἐνεπίστευσαν ἑαυτοὺς εἰς ἐκείνους, ὧν ἦτο γνωστὴ ἡ ἀπιστία. Ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Λιβίου ἀποδίδεται τῷ Ἀννίβᾳ *perfidia plus quam Punica* (XXI, 4, 9).—*Marte altero*] «διὰ δευτέρου πολέμου». — *proteret*] «θὰ κατασυντροίψη», ἡ ἰσχυρὰ ἔκφρασις χάριν τῆς ἀντιθέσεως.

35—36. *lora sensit... timuitque mortem*] διὰ τῆς παρατακτικῆς ἐκφορᾶς τῶν δύο προτάσεων ἀποτελεῖται πρωθύστερον προσποιῶν εἰς τὸν λόγον ζωηρότητα· τὸ πρῶτον δηλ. γεγονός, ὅπερ ὑπῆρξε καὶ ἡ αἰτία τοῦ νὰ ἀνεχθῶσι δειλῶς οἱ Ρωμαῖοι στρατιῶται, ὅπως δεθῶσιν ὀπισθάγκωνα, τ. ἔ. ὁ φόβος, ἐπιφέρεται ὡς δεύτερον. Ὁ Ρωμαῖος στρατιώτης ἐδέχθη ἀσυγκίνητος καὶ μετ' ἀδιαφορίας (*iners*) τὰ ἐπονείδιστα δεσμά, φοβούμενος τὸν θάνατον, ἐν ᾧ ὁ ἀνδρείος δέχεται μετ' ἀδιαφορίας τὸν θάνατον, φοβούμενος τὸ ὄνειδος. — 36. *unde... sumeret*] ἐκ τοῦ *insciis*: «ἀγνοῶν πόθεν νὰ εὕρη σωτηρίαν τῆς ζωῆς». Τὸ δὲ *hic* (δεικτικὴ ἀντωνυμία τοῦ α' προσώπου) = οἱ περὶ ἐμὲ στρατιῶται. Ὁ νοῦς: «ἐν μόνον ὑπῆρχεν αὐτῷ ἐν τῷ πολέμῳ μέσον σωτηρίας, νὰ ρυθοκινδυνεύσῃ ἀνδρείως μαχόμενος. Ἄλλ' ἀγνοῶν τοῦτο συνέχευε τὴν εἰρήνην πρὸς τὸν πόλεμον» (*duello ἀρχικῶς* = *bello*). Ἡ πίστις καὶ αἱ διὰ τῆς πίστεως συνομολογούμεναι συμφωνίαι ἀνήκουσιν εἰς τὸν κατὰ τὴν εἰρήνην χρόνον, ἀλλ' ὁ δειλὸς στρατιώτης ἀπέδειξε τὴν πίστιν ταύτην ἐν πολέμῳ (*credit de hostibus*), ὅπως ἀμαχητὶ σώσῃ τὴν ζωὴν του. — 38. *o pudor*] «ὦ αἰσχύνῃ» δηλ. τῆς Ρώμης. — 40. *altior*] «ὀρθομένη ὑπερτέρα». Ἡ ἀφαιρ. *ruinis* σημαίνει τὸ ὄργανον. Ἐπὶ τῶν ἐπονειδίστων ἐρειπίων τῆς Ἰταλίας πατοῦσα ἡ μεγάλη Καρχηδὼν ὀρθοῦται ὑψηλοτέρα.

41. *fertur*] «ἔδεται», «λέγεται». Εἶναι ἡ συνήθης φράσις, δι' ἧς ὁ λέγων ἐπιροίπτει τὴν εὐθύνην τῆς διηγήσεως αὐτοῦ ἐπὶ

τῆς φήμης ἢ τῆς παραδόσεως. Ἄλλ' ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα δὲν ἀμφιβάλλει περὶ τοῦ γεγονότος, ὅπερ κατ' αὐτὸν εἶναι ἀληθές· ἀλλ' ἢ γενναία προᾶξις τοῦ Ρήγλου ἦτο τόσον ἀπίστευτος καὶ παραπλησία πρὸς τὰς μυθικὰς παραδόσεις, ὥστε ὁ Ὅρατιος ὄφειλε νὰ μεταχειρισθῇ τὴν λ. fertur, ὅπως ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου εἰς τὴν ἀντίθεσιν τοῦ ἥθους τοῦ Ρήγλου πρὸς τὸ ἥθος τῶν συγχρόνων Ρωμαίων. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὰ ἐν στ. 41—43 λεγόμενα ἀναφέρονται εἰς τὸν χρόνον τὸν πρὸ τοῦ λόγου τοῦ Ρήγλου, ὅτε οὗτος ἀφίκετο εἰς Ρώμην καὶ αἰχμάλωτος ὢν τῶν Καρχηδονίων ἐνεφανίζετο ὡς capite diminutus (=ἐστερημένος τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν ἀστικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων) καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀνάξιος νὰ τύχῃ ἀσπασμῶν παρὰ τῆς συζύγου καὶ νὰ περιπτυχθῇ τὰ μικρὰ τέκνα. — 42. capitis minor] ποιητικὴ ἐκφορὰ ἀντὶ τοῦ συνήθους capite diminutus. Ἡ δὲ γενικὴ capitis κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ capitis damnatus. — 43. virilem] «ἀρρενωπὸν» ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ capitis minor. — 44. torvus] «ἀγριωπός». — humi posuisse] = in terram defixisse. Ὁργὴν καὶ ὀδύνην ἐξεδήλου ἢ ἀρρενωπὴ ὄψις του, καὶ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει διετέλει ὁ Ρήγλος, ἕως οὔ κατώρθωσε νὰ στηρίξῃ τοὺς ἐνδοιάζοντας (labantes) συγκλητικούς. Ὅτι δ' οἱ συγκλητικοὶ ἐφαίνοντο ἐνδοιάζοντες πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Ρήγλου, τοῦτο ἐξάγει ἐτι μᾶλλον τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ. — 45. donec... firmaret ...properaret] τὸ donec μεθ' ὑποτακτικῆς, ὅπως δηλωθῇ ὁ σκοπὸς τοῦ ὑποκειμένου. — 46. auctor] οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ γνώμης τινὸς εἰσηγητὴς ἐν τῇ συγκλήτῳ γινόμενος, οἱ δ' ὑπὲρ τῆς γνώμης αὐτοῦ συνηγοροῦντες ἐλέγοντο suasores. — numquam alias] ἐμφαντικώτερον τοῦ non alias : «οὐδέποτε ἄλλοτε». Ἡ πρωτοφανὴς γνώμη, ἣν εἰσηγεῖτο ὁ Ρήγλος, ἦτο πρὸς ἴδιον αὐτοῦ ὄλεθρον. — 48. egregius exsul] «ὁ ὑπέροχος ἐξόριστος». Ὑπερεῖχε τῶν ἄλλων ὁ Ρήγλος, διότι δὲν ἠξίωσε νὰ συμπενήσῃ μετὰ τῶν πενθούντων, οὐδ' ἐφάνη τὸ παράπαν ἐνδοιάζων, ἀλλ' ἔσπευσε ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἐξορίαν.

49. atqui] «ἀλλὰ μὴν», ἐκ τοῦ at + qui (ἀφαιρ. ἀόρ. ἀντ.) κυρίως = ἀλλ' ὅπωςδῆποτε. — sciebat] καὶ ὁ Κικέρων (ἐνθ' ἀν.) λέγει περὶ τοῦ Ρήγλου : neque vero tum ignorabat se ad crudelissimum hostem et ad exquisita supplicia proficisci,

sed iusiurandum conservandum putabat.—50. non aliter] ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως ἐπιφέρεται διὰ τοῦ quam si (στ. 53): «οὐχὶ ἄλλως ἢ εἰάν», ἢ καταφατικῶς: «κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον... καθὼς εἰάν».—51. dimovit] «ἀπῆλθε διωθούμενος τοὺς ἐπιπροσθούντας οἰκίους».—52. reditus] ἀντὶ τοῦ ἐνικοῦ reditum, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μονοτονίας ἐκ τῆς καταλήξεως um: populum reditum morantem.

53. longa negotia] «τὰς ἀτελευτήτους» ὑποθέσεις καὶ ἐπομένως ἀνιαράς.—54. diiudicata lite] «μετὰ τὴν διάγνωσιν τῆς δίκης», διότι ὁ προστάτης ἢ πατρὼν παρίστατο ἐπὶ δικαστηρίου καὶ συνηγόρει ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ πελατῶν.—55—56. Venafranos in agros... Tarentum]. Σπεύδει ἐκεῖ ὁ πατρὼν, ἵνα ἀναζωογονηθῇ ἀπῆλλαγμένος ἤδη ἀπὸ τῶν ἀνιαρῶν δικῶν. Τὸ Οὐέναφρον ἐπὶ τῆς Λατίνης ὁδοῦ ἐν Καμπανία καὶ ὁ Τάρας, ἀποικία τῶν Λακεδαιμονίων, ἐθεωροῦντο τόποι ἀναφυχῆς καὶ ἀνέσεως. Ἄλλαχού δ' ὁ Ὁράτιος ἐκδηλοῖ τὴν ἐπιθυμίαν φεύγων τὰς ἐκ τῆς στρατείας ταλαιπωρίας νὰ ἐγκαταβιώσῃ ἥσυχος ἐγγὺς τοῦ Τάραντος. Τὸ Οὐέναφρον ἐφημιζέτο διὰ τοὺς πλουσίους αὐτοῦ ἐλαιῶνας.

11. (III, 6)

Ἡ ᾠδὴ αὕτη ἔχει ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ Ὁκταβιανοῦ ἐπιχειρηθείσας μεταρρυθμίσεις. Τῷ 28 π. Χ. δῶκει οὗτος τὴν ἕκτην ὑπατείαν μετὰ τοῦ Ἀγρίππου καὶ ὡς ἕκτακτον ἀρχὴν τὴν τιμητείαν, καθ' ἣν ἀδυστηρότατος γενόμενος ἐπηύξησε τὸ βουλευτικὸν τμήμα καὶ οὕτως ἐξέβαλε τῆς Συγκλήτου πολλοὺς ἀναξίους, ἀνφοδόμησε δύο καὶ ὀγδοήκοντα ἱερὰ κατεστραμμένα, τὸ δὲ κυριώτατον, ἐφρόντισε περὶ τῆς τῶν ἡθῶν διορθώσεως καὶ μάλιστα περὶ τῆς ἠθικῆς ἀνυψώσεως τῆς οἰκογενείας διὰ τῆς μείζονος καθιερώσεως τοῦ γάμου.

Τοῦ ἀνορθωτικοῦ τούτου ἔργου τοῦ ἡγεμόνος εὐπρόθυμος ὑποστηρικτῆς προσέρχεται ὁ Ὁράτιος κηρύττων διὰ τῆς προκειμένης ᾠδῆς πρὸς τὴν νῦν γενεάν τὴν εὐσέβειαν. «Ἀπὸ δύο ἡδῆ γενεῶν ἐκλιπούσης τῆς ἀρετῆς ταύτης, ἣτις ἦτο χαρακτηριστικὴ τῶν παλαιῶν Ρωμαίων, ἐπεπόλασαν παντοῖα κακά, ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ ἡθῶν διαφθορά. Διὰ δὲ τὰ ἁμαρτήματα τῶν πατέρων τιμωρούμεθα ἡμεῖς οἱ ἀναίτιοι καὶ ἀθῶοι ἀπόγονοι. Παρημέλουν ἐκεῖνοι τῶν ναῶν, ὥστε νὰ κατακρημινισθῶσι, καὶ ὀλιγώρουν τῆς ἱερότητος τοῦ γάμου. Ἐπακολούθημα λοιπὸν τῆς περὶ τὰ θεῖα ὀλιγωρίας ὑπῆρξεν ἡ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἠθικὴ παράλυσις τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς κοινωνίας. Ἄλλ' οὐχὶ ἐκ τοιούτων πατέρων

Γ. Γρατσιάνου, Ὁρατίου Ῥδαί. *Ἐκδ. δευτέρα 1933

ἐγεννήθη ἡ νεότες ἐκείνη ἢ κατατροπώσασα τὸν Πύρρον, τὸν Ἀντίοχον καὶ τὸν Ἀννίβαν. Ἡ γενεὰ ἐκείνων διήγεν ἐν σωφροσύνῃ, βίου ἀπλότητι καὶ ἡθῶν αὐτηρότητι. Τὰ πάντα μαραινέει ὁ μέγας καὶ πανδαμάτωρ χρόνος· καὶ τῶν Ῥωμαίων ἡ ἀρχὴ ἀφεύκτως θὰ καταπέσῃ, ἐὰν μὴ ἐπέλθῃ ἔγκαιρος ἢ θεραπεία τοῦ κακοῦ. Τρεῖς γενεαὶ παρήλθον ἢ μία χεῖρων τῆς ἄλλης καὶ ἡ μέλλουσα ἔτι χεῖρων.

(*Μέτρον—Ἀλκαϊκὴ στροφή*)

1. delicta] ἦτοι ἐμφυλίους πολέμους, ὀλιγοψίαν περὶ τὰ θεῖα, ἡθῶν παραλυσιν, ἅτινα ἁμαρτήματα ἤρξαντο νὰ ἐπιπολάζωσι κατὰ τὰς δύο προηγουμένας γενεὰς (maiorum), ἦτοι ἀπὸ τῶν χρόνων περίπου τοῦ Σύλλα (88 π. X.).—immeritus] ἐναντιωματικὴ ἢ σχέσις πρὸς τὴν πρότασιν delicta lues: «καίπερ ἀναίτιος ὢν θ' ἀποτίσης τὰ ἁμαρτήματα τῶν προγόνων». Πρβλ. Σολ. ἀπ. 13: ἀναίτιοι ἔργα τίνουσιν ἢ παῖδες τούτων ἢ γένος ὢν ὀπίσω. Εὐριπ. ἀποσπ. Ἀλκμ. 7: τὰ τῶν τεκόντων σφάλματ' εἰς τοὺς ἐγκόνοὺς θεοὶ τρέπουσιν.

2. donec templa refeceris] «ἕως οὗ ἀνακαινίσης», τ. ἔ. ἐφ' ὅσον δὲν ἀνακαινίζεις τοὺς ναοὺς· templum κυρίως εἶναι τετράγωνος χώρος γῆς (τέμενος, πλινθίον) περιοριζόμενος ὑπὸ τοῦ οἰωνοσκοποῦ καὶ διὰ τινων τυπικῶν τελετῶν καθιερούμενος· aedes εἶναι οἰκοδόμημα χρησιμεῖον εἰς λατρείαν θεοῦ τινος. Κατὰ ταῦτα χώροί τινες, ὡς τὰ rostra καὶ ἡ Curia, ἦσαν templa, καὶ ἂν μὴ ἦσαν πρὸς λατρείαν προωρισμένα. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν ἤρμοζε πρὸς τινὰς aedes, οἷον πρὸς τὰς κυκλοτερεῖς τῆς Vestae. Ἀλλ' ὕστερον τὰ δύο ὀνόματα κατέστησαν συνώνυμα, ἰδίᾳ δὲ τὰ μὲν templa ἐδήλουν τοὺς νεωτέρους καὶ μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς, αἱ δὲ aedes τοὺς ἀρχαιότερους καὶ μικροτέρους.—3. labentes] ἀνήκει καὶ εἰς τὸ templa (labentia).—4. foeda... fumo] αἱ εἰκόνες τῶν θεῶν παρεμορφώθησαν ὑπὸ τοῦ καπνοῦ τῶν θυσιῶν ἢ καὶ ἐκ πυρκαϊᾶς τῶν ναῶν χωρὶς ν' ἀνακαινισθῶσι. Περὶ δὲ τοῦ ἔργου τοῦ Αὐγούστου λέγει ὁ Σουητώνιος (Aug. 30) aedes sacras vetustate collapsas aut incendio absumptas refecit.

5. dis te minorem κτλ.] «ὑποτασσόμενος τοῖς θεοῖς ἄρχεις».—6. hinc] κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἐπόμενον refer νοητέον τὸ q. repete: «ἀπὸ τούτων λάμβανε πᾶσαν ἀρχὴν, εἰς τούτους ἀνά-

φερε τὴν ἔκβασιν». Τὸ principium ἐν τῷ μέτρῳ ληπτέον ὡς τρισύλλαβον.—7. neglecti] «ἐπειδὴ ὀλιγωρήθησαν».

8. luctuosae] κατὰ πρόληψιν διορισμός: ut luctuosa sit, «ὥστε βαρέως νὰ πενήθῃ ἐπὶ τοῖς κακοῖς τούτοις». Τὰ ἐκ τῆς ἀσεβείας κακὰ καταδεικνύονται ἐφεξῆς διὰ διαφόρων ἱστορικῶν γεγονότων, καθ' ἃ ἠττήθησαν ἢ ἐκινδύνευσαν οἱ Ῥωμαῖοι.

9. Monaeses] ὁ **Μοναίσης** ἦτο ἐπιφανὴς Πάρθος, ὅστις καταφυγὼν τῷ 37 π.Χ. παρὰ τῷ Ἀντωνίῳ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ ὑπόσχεσιν ὅτι θ' ἀναβῆ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Ἀρσακειδῶν. Ἀλλὰ τῷ ἐπιόντι ἔτει ὑποστρέψας πρὸ τῆς ἐκστρατείας οἴκαδε διηλλάγη πρὸς τὸν βασιλέα Φραάτην καὶ κατενίκησε δύο λεγεῶνας τοῦ Ἀντωνίου, ὃν ἠγεῖτο ὁ Ὀππιος Σταϊανός.—Pacori manus] «ἡ στρατιὰ τοῦ Πακωροῦ». Ὁ Πακωρός, υἱὸς τοῦ Ὀρόδου βασιλέως τῶν Πάρθων, κατετρόπωσε τῷ 40 π. Χ. τὸν ὑπαρχον (legatum) τοῦ Ἀντωνίου Δεκίδιον Σάζαν.

10. non auspīcatos impetus] «τὰς οὐχὶ ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς γενομένης ἡμετέρας ἐφόδους».—contudit] =κατέθραυσεν.—11. praedam] δηλ. nostram, ἐκ τοῦ προηγουμένου nostros «τὴν ἀφ' ἡμῶν ἀρπαγεῖσαν λείαν».—12. renidet] «ἀπαστράπτει», «λάμπει ἐκ χαρᾶς, ὅτι προσέθηκε (adiecisse) τὴν ἀφ' ἡμῶν λείαν εἰς τὰ λεπτὰ αὐτοῦ περιδέραια». Οἱ μεγαστᾶνες τῶν Περσῶν ἔφερον λεπτὰ περιδέραια ὡς σημεῖον τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν.

13—14. raene] σύναπτε μετὰ τοῦ delevit: «τὴν πόλιν κατεχομένην ὑπὸ ἐμφυλίων πολέμων μικροῦ δεῖν κατέστρεψαν οἱ βάρβαροι τοῦ βορρᾶ (Dacus) καὶ τοῦ νότου (Aethiops).—seditiōibus] ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων πολέμων τοῦ Ἀντωνίου καὶ Ὀκταβιανοῦ. Μετὰ τοῦ Ἀντωνίου συνεμάχησαν οἱ Δακοὶ καὶ οἱ Αἰθίοπες, ἦτοι ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος τῆς Κλεοπάτρας.—15. classe formidatus] «διὰ τοῦ στόλου ἐπίφοβος»: ὑπονοοῦνται αἱ 200 νῆες τῆς Κλεοπάτρας.—16. melior] «κρείττων», «ὑπέρτερος».

17. fecunda culpaе saecula] τὸ culpaе ἐξαργῶται ἐκ τοῦ fecunda: «αἱ ἁμαρτωλαὶ γενεαί».—18. Τῆς ἀσεβείας ἐπακολούθημα ὑπῆρξεν ἡ ἀνηθικότης, ἣτις πρῶτον μὲν ἐμόλυνε τὸν γάμον, τὴν ἀγνότητά τοῦ γένους καὶ τὸν οἰκογενειακὸν βίον (domos), εἶτα δὲ ἐντεῦθεν, ὡς ἀπὸ πηγῆς, ἐκρέουσα οἶονεὶ λοιμώδης τις

νόσος ἐπεξετάθη ἐπὶ πάντα τὸν δῆμον. Εἰς τὰς ἐφεξῆς τρεῖς στροφὰς περιγράφεται ὁ ἐκφυλισμὸς τῆς νεωτέρας οἰκογενείας.

21. motus Ionicos] ὀρχηστικὰς κινήσεις ἀκολάστους, εἰς ἃς ἠρέσκοντο οἱ ἡδυπαθεῖς Ἴωνες.—22. matura] ἐνταῦθα οὐχὶ ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ nubilis (ὥραία γάμου), ἀλλὰ κατηγορηματικῶς ἀντὶ ἐπιρρήματος mature=προώρως, πρωίμως, ὡς δεικνύει καὶ τὸ ἐπόμενον iam nunc.—fingitur] «διαπλάσσεται», «διαμορφοῦται» (=eruditur, formatur).—artibus] δηλ. amatoriiis ἢ meretriciis: «διὰ τῶν ἐρωτικῶν τεχνασμάτων».—23. iam nunc] «εὐθύς ἀπὸ τοῦδε», τ. ἔ. ἐν πρωίμῳ ἡλικίᾳ.—24. de tenero... unguis] «ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων», πρβλ. Κικερ. ad famil. I, 6, mihi a teneris, ut Graeci dicunt, unguiculis est cognitus. Ἐν τῇ ὄλῃ στροφῇ ὁ Ὀράτιος ἐμφανίζει τὴν Ρωμαίαν κόρην ἀπὸ τῆς τρυφερᾶς ἡλικίας μέχρι τοῦ χρόνου, καθ' ὃν γίνεται ὥραία γάμου, λαμβάνουσαν διαρκῶς ἀπαίσια διδάγματα ἠθικῆς διαφθορᾶς.

25. mox] «εὐθύς κατόπιν» δηλ. τοῦ γάμου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν πρόσθεν ἄγαμον βίον.—iuniores] δηλ. τῆς συζύγου.—26. inter mariti vina] ἐν συμποσίοις ὑπὸ τοῦ συζύγου παρατιθεμένοις, ἔνθα οὐδόλως ὄφειλεν αὕτη νὰ εἶναι παροῦσα.—neque eligit cui donet] καὶ δὲν παρέχει κατ' ἐκλογὴν τὰς ἀπηγορευμένας ἡδονὰς ἐν τῇ σπουδῇ καὶ ἐν τῷ σκότει, ἀλλὰ δημοσίᾳ καὶ ἐν τῷ φανερῷ συνειδότης τοῦ συζύγου ὑπακούει εἰς τὴν πρὸς κλησιν τοῦ τυχόντος, εἴτε οὗτος εἶναι μεταπράτης (institor) εἴτε πλούσιος ἔμπορος.—29. iussa δηλ. surgere, ἐκ τοῦ ἐπομένου surgit.—coram] «δημοσίᾳ», διορίζει τὸ iussa.—non sine conscio marito] διορίζει τὸ surgit καὶ ἀντιτίθεται πρὸς τὸ impermissa gaudia.—31. navis Hispanae] «κύριος Ἰσπανικῆς νεώ», τ. ἔ. ἀσχολούμενος περὶ τὸ ἰσπανικὸν ἐμπόριον, ἦτοι περὶ τὰ μέταλλα, μόλυβδον, χρυσόν, χαλκὸν κτλ., ἅτινα ἐξήγοντο ἐκ τῆς χώρας ἐκείνης.—32. pretiosus emptor] «ἀγοραστῆς δίδων μεγάλας τιμὰς (pretiosus = qui dat magna pretia) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ cui donet (στ. 27). Ὁ δὲ πληθυντικὸς dedecorum ἔνεκα τῆς ἐν τῷ οὐσιαστικῷ emptor περιεχομένης ἐννοίας τῆς ἐπαναλήψεως.

33. Ἐν ταῖς ἐφεξῆς τρισὶ στροφαῖς ἀντιτίθεται πρὸς τὴν σύγχρονον οἰκογένειαν (his parentibus) ἢ ἄλλοτε ἐπὶ τῶν Λιβυκῶν πολέμων ὑπάρξασα. Ἰδιαιτάτα δὲ ἀντιτίθενται οἱ στ. 33—36 πρὸς

τοὺς 9—16.—34. sanguine Punico] ἀφαιρετ. ὀργανική: «διὰ λιβυκοῦ αἵματος», τ.ξ. κατὰ τὸν πρῶτον Λιβυκὸν ἢ Καρχηδονικὸν πόλεμον.—35. cecidit] «πλήξασα κατέρριψεν», ἡ εἰκὼν ἀπὸ τοῦ πίπτοντος δένδρου εἰλημμένη, πρβλ. Ὁμ. Ἰλ. Β, 482: **ὁ δ' ἤριπεν, ὡς ὅτε τις δρυὸς ἤριπεν.** Ὁ Ἀντίοχος, βασιλεὺς τῆς Συρίας (223—187 π. Χ.), ἠττήθη ἐν Μαγνησίᾳ ὑπὸ τοῦ Σκιπίωνος (τῷ 190 π. Χ.). Καλεῖ ὁ Ὀράτιος τὸν Ἀντίοχον ingentem οὐχὶ ἀναφερόμενος εἰς τὸ ἐπώνυμον αὐτοῦ (Magnus) ἀλλ' ἔχων ἐν νῶ τὰς μεγάλας δυνάμεις, ἃς οὗτος διέθετεν, ὅπως τὸν Ἀννίβαν καλεῖ dirum «δεινόν».—36. Hannibalemque] ὁ Ἀννίβας, ὡς γνωστόν, κατέφυγε πρὸς τὸν Ἀντίοχον.

37. rusticorum militum] «ἀγροίκων (τ.ξ. ἀγροδιαίτων) στρατιωτῶν», οἳοι ἦσαν κυρίως οἱ Σαβῖνοι.—mascula proles] «ἀρρενωπὸς γόνος», τ.ξ. μὴ ἐκθηλυνηθεῖς.—39. versare] «ν' ἀναπολῆ», «ν' ἀναστρέφῃ». Τὸ δὲ Sabellis συνεφώνησε πρὸς τὸ ligonibus καθ' ὑπαλλαγήν ἀντὶ τῆς συμφωνήσεως πρὸς τὸ glaebas (=βόλους).—40. ad arbitrium matris] ἡ μήτηρ διώκει τὴν ἐργασίαν ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἐν τῷ ἀγορῶ ἐπιμελῶς καὶ μετ' αὐστηρότητος, ὥστε τὰ τέκνα εἰς πᾶν αὐτῆς νεῦμα νὰ ὑπηρετῶσι προθύμως καὶ εὐπειθῶς.—41. fustes] «ξύλα πρὸς παρασκευὴν πυρᾶς».—ubi mutaret... demeret] χρονικὴ πρότασις καθ' ὑποτακτικὴν πρὸς δήλωσιν ἐπαναλήψεως τῆς πράξεως, ἣτις σύνταξις εἶναι συνήθης μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κικέρωνος.—42. mutaret umbras] «μετήλλασσε τὰς σκιὰς», ποιητικὴ παράστασις τῆς προσεγγιζούσης ἐσπέρας. Ἐν τῷ δηλ. ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου τὰ ὄρη ρίπτουσι τὴν σκιάν των πρὸς τὴν δυτικὴν πλευράν, δυομένου ρίπτουσι αὐτὴν πρὸς τὴν ἀνατολικήν.—iuga demeret] «ἀφῆρει τοὺς ζυγοὺς ἀπὸ τῶν κατεπεπονημένων βοῶν». Διὰ τούτων συνεχίζεται ἡ περιγραφή τῆς ἐσπέρας, πρβλ. τὸ Ὁμηρ. **βουλευτός.**

43—44. amicum tempus] «φέρων τὸν εὐάρεστον χρόνον», τ. ξ. τὴν ἐσπέραν καθ' ἣν οἱ γεωργοὶ ἀναπαύονται.—abeunte] «διὰ τοῦ ἀποχωροῦντος ἄρματος». Παρατῆρει τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ agens.

45. damnosus dies] «ὁ πανδαμάτωρ χρόνος».—imminuit] πρβλ. Σοφ. Αἴαν. 714: **πάνθ' ὁ μέγας χρόνος μαραίνει.**—46. avis] ἀφαιρετ. συγκρ. βραχυλογικῶς ἀντὶ avorum aetate.—

μοx daturus] «οἷτινες μέλλομεν νὰ γεννήσωμεν μετ' ὀλίγον γενεὰν χείρονα», ἐὰν δηλ. μὴ φροντίσωμεν περὶ τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ἡμῶν διορθώσεως.

12. (I, 21)

Εὐχαριστῶν τῷ Ἀπόλλωνι ὁ Ὀκταβιανὸς ἐπὶ ταῖς νίκαις, κατέστησε πρὸς τιμὴν αὐτοῦ καὶ ἐτέλεσε τῷ 28 π. Χ. τοὺς Ludos Actiacos καὶ καθιέρωσεν ἐπὶ τοῦ Παλατινοῦ λόφου τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ θεοῦ τούτου. Ὁ Ἀπόλλων ἐγένετο τοῦ λοιποῦ ὁ προστάτης τοῦ νέου κράτους. Πρὸς τιμὴν δ' αὐτοῦ καὶ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς τούτων μητρὸς Λητοῦς ἤγετο κατ' ἔτος ἑορτή, καθ' ἣν εὐγενεῖς παῖδες καὶ κόραι ἤδον καὶ ὠρχοῦντο. Ἐκ τοιαύτης τινὸς ἀφορμῆς ἐποιήθη πιθανῶς ἡ προκειμένη ψδῆ, ἣτις εἶναι ὕμνος εἰς τοὺς εἰρημένους θεοὺς καὶ εὐχὴ πρὸ τὸν Ἀπόλλωνα, ὅπως σώξῃ τὴν πόλιν καὶ τὸν *πρῶτον πολίτην*, τὸν Καίσαρα.

Ἐχει δὲ ἡ ψδῆ τύπον χορικοῦ ἕσματος. Ὁ πρῶτος στίχος τῆς πρώτης στροφῆς ἄδεται ὑπὸ τῶν παίδων, ὡς πρώτου ἡμιχορίου, ὁ δεύτερος ὑπὸ τῶν παρθένων ὡς δευτέρου ἡμιχορίου καὶ ὁ τρίτος καὶ τέταρτος ἄδονται ὁμοῦ ὑφ' ὄλου τοῦ χοροῦ. Εὐφρονόμενος δ' ἐφεξῆς τοῦ σχήματος τούτου, ἡ δευτέρα στροφή ἄδεται ὑπὸ τῶν παίδων, ἡ τρίτη ὑπὸ τῶν παρθένων καὶ ἡ τετάρτη ὑφ' ὄλου τοῦ χοροῦ.

(Μέτρον—τρίτη Ἀσκληπιάδειος στροφή)

1. Dianam] ἡ πρώτη συλλαβὴ μακρά, ὅπως καὶ παρὰ Βεργίλιῳ Αἰν. 1, 499.—dicite]=ὕμνεϊτε. Τὸ dicere συνώνυμον τῷ canere.—2. intonsum] πρβλ. Ὀμ. Ἰλιάδ. : *Φοῖβος ἀκερσεκόμης*, ὅπερ ἦτο σύμβολον τῆς αἰωνίας νεότητος. Καλεῖται Κύνθιος ὁ Ἀπόλλων ἀπὸ τοῦ ἐν Δήλῳ ὄρους, ἔνθα ἐπιστεύετο ὅτι ἐγεννήθη. Παρατήρει δ' ὅτι αἱ μὲν τρυφεραὶ παρθένοι προτρέπονται ὑπὸ τῶν παίδων νὰ ὑμνῶσι τὴν Ἀρτεμιν, τ. ἔ. *τὴν κόρην τὴν ἀεὶ ἀδμήταν* (Σοφ. Ἦλ. 1239), οἱ δὲ παῖδες ὑπὸ τῶν παρθένων τὸν Ἀπόλλωνα τὸν αἰωνίως νέον.—3. Latonam] ἡ Λητὸν ὀφείλει νὰ ὑμνηθῆ ὡς οὐσα μήτηρ τῶν δύο θεῶν, πρβλ. Ὀμ. Ὑμν. εἰς Ἀπόλλ. 14 : *χαῖρε, μάκαιρ*, ᾧ *Λητοῦ, ἐπειτέκες ἀγλαὰ τέκνα*.

3—4. supremo Ioni] δοτικὴ ἐν σημασίᾳ ποιητικοῦ αἰτίου διορίζουσα τὸ dilectam, πρβλ. τὸ Ὀμηρ. *κηρόθει φιλέειν* (Ὀδυσ. Ο, 370).

5. laetam fluviiis] «τὴν ἐπὶ τοῖς ποταμοῖς τεροπομένην». Ἡ

Ἄρτεμις ἐκαλεῖτο *ποταμία*.—*nemorum coma*] «ἐπὶ τῇ κόμῃ τῶν ἄλσων», τ.ξ. ἐπὶ τῷ φυλλώματι, εἰς τὰ φυλλώδη ἄλση. Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς λ. *coma* προβλ. Ὅμ. Ὀδ. Ψ, 192 *ἀπέκομα κόμην τανυφύλλου ἐλαίης*. Φυσικὸν ἦτο ἡ θεὰ τοῦ κυνηγίου ν' ἀγαπᾷ τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰ δάση, οὗ ἕνεκα ἐκαλεῖτο καὶ *Nemorensis*.—6. *gelido Alcido*] «ἐπὶ τοῦ παγεροῦ Ἀλγίδου», ὄρους ἐγγυὲς τοῦ Τουσκούλου, ὄρατοῦ ἀπὸ τῆς Ρώμης, ὅπερ ἀλαχοῦ καλεῖται ὑπὸ τοῦ Ὁρατίου (III, 83, 9) *nivalis*.

7. Τὰ δάση τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὄρους Ἐρμυάνθου καλοῦνται *pignae* ἕνεκα τοῦ ὑπομέλανος χρώματος τῶν φύλλων τῆς πίτυος καὶ τῆς ἐλάτης, τὰ δὲ τοῦ Κράγου, ὄρους τῆς Λυκίας (δὲ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις *Λύκι' ὄρεα, διάσσει*, Σοφ. Οἰδ. Τύρ. 208), ἕνεκα τοῦ καθαρωτέρου πρασίνου χρώματος τῶν ἐπ' αὐτοῦ φυομένων φηγῶν, λαρίκιων καὶ ἄλλων τοιούτων δένδρων καλοῦνται *virides*.

9. Φονεύσας ὁ Ἀπόλλων τὸν ὄφιν Πύθωνα κατῆλθεν εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Θεσσαλικῶν Τεμπῶν, ἐνθα ἐκαθαρίσθη ἐν τῷ Πηνειῷ ποταμῷ καὶ ἀπέκοψε τὸν ἱερὸν κλάδον τῆς δάφνης, δι' οὗ ἔστεφάνωσε τὸ μέτωπόν του.—*tollite laudibus*] «ἐγκωμιάσατε», «ὑμνήσατε».—11—12. *insignem umerum*] ὁ διὰ τὴν φαρέτραν καὶ τὴν λύραν ἀριπρεπὴς τοῦ θεοῦ ὄμος, ὡς ὢν τὸ μέρος τοῦ σώματος τὸ φέρον ταῦτα (κυρίως ἢ μὲν φαρέτρα ἐφέρετο ὀπισθεν τῶν ὤμων, ἢ δὲ λύρα ἐστηρίζετο πρὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου), κεῖται ἀντὶ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, ὅστις εἶναι *ἀργυρότοξος, μουσηγέτης, καθαρωδός*. Ἡ δὲ λύρα καλεῖται *fraterna* ὡς εὔρεθεισα ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ, ὅστις ἐδώρησεν αὐτὴν τῷ Ἀπόλλωνι.

13. *Hic*] ὁ Ἀπόλλων ὡς *ἀποτρόπαιος*, ἢ *ἀλεξίκανος* (*averuncus*).—*bellum lacrimosum*] τὸν *πολύδακρυν, δακρυόεντα* πόλεμον (Ὅμηρος). Ἰκετεύουσι τὸν θεὸν οὐχὶ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, ἀλλ' ὅπως τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου ἐπιπέσωσιν ἐπὶ τοὺς Πάρθους καὶ τοὺς Βρεταννοὺς, οὐχὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τῶν Ρωμαίων.—14. *principe*] ἡ προσηγορία *princeps* ἢ τῷ Ὀκταβιανῷ δοθεῖσα ἦτο βραχύτερος τύπος οὐχὶ τοῦ «*princeps senatus*», εἰ καὶ ἔλαβεν οὗτος καὶ τὴν προσηγορίαν ταύτην, ἀλλὰ τοῦ *princeps in re publica* ἢ τοῦ *princeps civitatis*, ὥστε *princeps*=ὁ *πρωτος πολίτης*.

15. *Persas*] ἦτοι τοὺς Πάρθους, παρ' οἷς ἐξεργάγη στάσις

ἐνεκα τῆς περὶ τοῦ θρόνου ἔριδος Φραάτου καὶ Τιριδάτου. Καὶ ἐν Βρετανίᾳ ἐπεκράτουν ἐσωτερικαὶ ταραχαί. Κατὰ τούτων παρεσκευάζετο νὰ στρατεύσῃ ὁ Ὀκταβιανὸς (προβλ. ῥδ. 10). — *vestra prece*] τὰ ἡμιχόρια ἀπευθύνονται πρὸς ἄλληλα.

13. (I, 31)

Προσευχὴ τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, οὗ ὁ ναὸς καθιερώθη ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου τῷ 28 π. Χ. (προβλ. ῥδ. 12) ἐπὶ τοῦ Παλατινοῦ λόφου. Τὸν ναὸν ἐκόσμηι καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Σκόπα πεπονημένον ἄγαλμα τοῦ «κιθαρῶδου Ἀπόλλωνος». Τί δ' αἰτεῖται ὁ ποιητὴς παρὰ τοῦ προστάτου αὐτοῦ θεοῦ; Οὐχὶ ἀφθονα σπαρτά, παχεῖας ἀγέλας, χρυσὸν καὶ ἐλέφαντα, οὐχὶ εὐκάθους ἀμπελῶνας, ἐφήμερα ταῦτα πάντα ἀγαθὰ καὶ τῶν πολλῶν ἴδια. Οὕτε τοὺς εὐτυχήσαντας νὰ παρασκευάζωσι καλλίστους οἶνους ζηλεύει, οὕτε τὸν ἔμπορον τὸν ἀντὶ πολλῶν καὶ δεινῶν κινδύνων ἀγοράζοντα καὶ πίνοντα τούτους φθονεῖ. «Μακρὰν ἀπ' ἐμοῦ ἢ τοιαύτη εὐτυχία· ἐλαῖαι καὶ χόρτα, ἰδοὺ ἢ εὐάρεστος τροφή μου. Δός μοι, υἱὲ τῆς Λητοῦς, ν' ἀπολαύσω ἐν ὑγείᾳ τῆς μικρᾶς μου περιουσίας, ἥτις μοὶ ὑπεραρκεῖ, καὶ νὰ περάσω γῆρας ὠραῖον καὶ εὐθαλές, ἀκμαῖος τὸν νοῦν καὶ ἀσκῶν τὴν ποιητικὴν μου τέχνην».

(Μέτρον—Ἀλκαϊκὴ στροφὴ)

1. *dedicatum*] λέγεται *dedicare deum* (Apollinem). ὅπως λέγεται καὶ *dedicare aedem*. Ἴσως δὲ μετεχειρίσθη ὁ ποιητὴς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος σύνταξιν, διότι ἐν τῷ ναῷ ὑπῆρχε καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ.—*poscit*] ἐντονώτερον τοῦ ἐπομένου *orat*.—2. *vates*] ἐμφαντικὴ ἢ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου θέσις τῆς λέξεως. Ὁ λυρικὸς ποιητὴς ἔχει ἰδιαιτέραν ἀξίωσιν παρὰ τοῦ προστάτου τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ ἐμπνέοντος τὴν τέχνην αὐτοῦ. — *novum liquorem*] «νέον οἶνον», ὡς ἀπαρχὴν δηλ. ἐκ τῶν καρπῶν τοῦ ἔτους, ὅπως ἦτο σύνηθες ἐν ταῖς θυσίαις. Ἄλλως δὲ καὶ ἡ σπονδὴ νέου οἴνου ἤρμοζε πρὸς τὸν νέον ναόν. — 3. *opimae*] «τῆς πλουσίας». — 4. *segetes feraces*] «τὰ εὐκαρπα λήια». Γνωστὴ ἦτο ἡ Σαρδῶ διὰ τὴν ἀφθονον παραγωγὴν σίτου (προβλ. Στροάβωνα V κεφ. 7: *ἔστι δὲ αὐτῆς (τῆς Σαρδόνης) τὸ πολὺ μέρος τραχὺ καὶ οὐκ εἰρηναῖον, πολὺ δὲ καὶ χώραν ἔχον εὐδαίμονα τοῖς πᾶσι, σίτῳ δὲ καὶ διαφερόντως*).

5. *aestuosae*] «τῆς καυστικῆς». Διὰ τὸ θεομὸν τοῦ κλίμα-

τος ἐν Καλαβρία διεχείμαζον τὰ ποίμνια.—grata] «τὰ εὐάρεστα εἰς τὴν ὄψιν». Κατ' ἄλλους ἦτιον πιθανῶς τὰ ποίμνια λέγονται grata ὡς εὐγνώμονα πρὸς τοὺς κυρίους των, οἵτινες ἐκ τοῦ πολυτίμου τούτων ἐρίου ἀπελάμβανον ἄφθονον κέρδος. — 6. non aurum aut efur Indicum] συνήθης ποιητικὴ παράστασις τοῦ ἔξ Ἐνατολῆς πλούτου.—7. Liris] ὁ ποταμὸς Λεῖρις (νῦν Garigliano) διαρρέει τὰς οἰνοφόρους πεδιάδας (rura) τῆς Καμπανίας. Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ ἐγγὺς τῆς θαλάσσης εἶναι ὁ ager Falernus καὶ οὐχὶ μακρὰν ὁ mons Massicus. — 7—8. quieta aqua taciturnus] «ὁ διὰ τοῦ ἠρέμου ροῦ σιωπηλός», τ. ἔ. ὁ ἀθόρυβος ποταμός. — mordet] κυρίως «δάκνει», τ. ἔ. ἐπιφαύει, παραορρεῖ (perstringit, lambit).

9. premant...falce] «ἄς κλαδεύωσι διὰ Καληνοῦ κλαδευτηρίου», ποιητικὴ παράστασις τῆς πλουσίας κτήσεως : ἄς τραγῶσι τοὺς πλουσίους ἀμπελωνάς των, δὲν τοὺς ζηλεύω. Τὸ premant =reprimant, ὅπερ σημαίνει περιστέλλειν διὰ τῆς κλαδεύσεως τὴν ἀκόλασπον βλάστησιν τοῦ κλήματος. Τὸ ἐπίθετον Calena διορίζει κατὰ τινὰ ὑπαλλαγὴν τὸ falce, ἐν ᾧ ἔπρεπε φυσικώτερον νὰ διορίζη τὸ vitem. Τὸ δὲ vitem ἀντικείμενον τοῦ premant καὶ τοῦ dedit.—11. exsiccet] «ἄς ξηραίνη», τ. ἔ. ἄς «ἐκπίνη», ὅπερ δηλωτικὸν τῆς ἀπληστίας τοῦ πίνοντος.—culillis] «διὰ κυλικῶν». Οὕτως ἐκαλοῦντο κυρίως τὰ πῆλινα ποτήρια, ὧν ἐποιούντο χρῆσιν ἐν ταῖς σπονδαῖς οἱ ποντίφικες καὶ αἱ Ἐστιάδες. Ἄλλ' ὁ πλούσιος ἔμπορος πίνων ἀπλήστως μεταχειρίζεται οὐχὶ πῆλινα τοιαῦτα ποτήρια, ἀλλὰ χρυσᾶ. Παρὰ τὸν προμνημονευθέντα πλούσιον κάτοχον τῶν ἀμπελώνων παρατίθεται ὁ πλούσιος ἔμπορος.

12. vina reparata] «οἶνοι ἀνταλλαγέντες ἀντὶ Συριακῶν ἐμπορευμάτων», τ. ἔ. ἀγορασθέντες ἐκ τῆς προσόδου τῆς ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν ἀπὸ τῆς Συρίας καὶ τῆς ἄλλης Ἐνατολῆς κομιζομένων ἐμπορευμάτων (τ. ἔ. μύρων, πορφύρας κτλ.). Τὸ reparare (ἀντικιῆσασθαί τι, ἀντιλαβεῖν) σημαίνει κυρίως κιᾶσθαί τι εἰς ἀναπλήρωσιν προσγενομένης βλάβης (πρβλ. φδ. 8, στ. 24).

13—14. dis carus. ipsis] εἰρωνικῶς, ὅπως δεικνύει καὶ τὸ μεθ' ὑπερβολῆς εἰρημένον ter et quater anno. Ὁ νοῦς : ἄς πίνῃ μὲ χρυσᾶ ποτήρια τὸν πολῦτιμον οἶνόν του ὁ πλούσιος ἔμπορος δὲν τὸν ζηλεύω διὰ τὴν τοσαύτην εὐδαιμονίαν του καὶ φυσικὰ

φαντάζεται ὅτι εἶναι καὶ φίλτατος (οὐχὶ τῆς τύχης, ὅπως ὁ πλούσιος ἀμπελοκτῆμων, ἀλλὰ) αὐτῶν τῶν θεῶν, ἀφ' οὗ τόσον συχνὰ ἐντὸς τοῦ ἔτους διαπλέει τὸν Ὠκεανὸν χωρὶς νὰ ναυαγήσῃ.— *quippe revisens*] «ἄτε δὴ ἐπαναβλέπων». Ἡ μετὰ μετοχῆς σύνταξις τοῦ *quippe* (ἀντὶ τῆς παρὰ τοῖς δοκίμοις πεζογράφοις συνήθους *quippe qui* μεθ' ὑποτακτ.) ἐπιδίδει κυρίως ἀπὸ τῶν Αὐγουστειῶν χρόνων.— 16. *me pascunt*] ἡ ὀριστικὴ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς προηγουμένας ὑποτακτικὰς τὰς δηλούσας παραχώρησιν: «ἄλλοι ἂς ζῶσιν ἄλλως, ἐμὲ τρέφουσι κτλ.»

16. *cichorea*] «τὰ κичώρια». Μεταχειρίζεται ὁ ποιητὴς τὴν ἑλληνικὴν λέξιν, ἡ δὲ λατινικὴ εἶναι *intubum* ἢ *intubus*.— *leves*] «ἐλαφραί», εὐπεπτοὶ ἀλλαχοῦ καλεῖ ὁ Ὁράτιος τὰς μαλάχας *salubres gravi corpori* (Ἐπιδ. 2, 58). Ἡ λιτὴ δίαίτα τοῦ ποιητοῦ ἀντίκειται ζωηρῶς πρὸς τὴν ἀνωτέρω παρασταθεῖσαν πολυτελεῖ εὐωχίαν τοῦ πλουσίου.

18. *Latoe*] ὁ Ἀπόλλων ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων *Ἀητῶος*, *Ἀητοῖδας*, *Ἀητοῖδης*.—*at*] «ἀλλὰ πρὸ πάντων». Τρία αἰτεῖται παρὰ τοῦ υἱοῦ τῆς Λητοῦς ὁ ποιητὴς: *at dones precor mihi*, 1) *frui paratis* (ν' ἀρκῶμαι ἀπολαύων τῶν κεκτημένων), 2) *valido* (δηλ. *frui*) ν' ἀπολαύω ὦν ὑγιῆς, 3) *interga cum mente degere senectutem nec turpem nec cithara carentem* (σώας ἔχων τὰς φρένας νὰ περάσω γῆρας μῆτε αἰσχρὸν μῆτε ἄνευ κιθάρας).

14. (III, 13)

Τῇ προτεραίᾳ τῆς 13 Ὀκτωβρίου, ὅτε οἱ ποιμένες τῆς κόμης Βανδουσίας τελοῦντες τὴν ἑορτὴν τὰ *Fontanalia* ἔμελλον νὰ προσφέρωσιν τὴν νεομισμένην θυσίαν εἰς τὴν ὁμώνυμον πηγὴν, λαμβάνει ἀφορμὴν ὁ ποιητὴς διὰ τῆςδε τῆς ᾠδῆς νὰ ὑμνήσῃ αὐτήν. Τὰ κρυσταλλώδη καὶ διαυγῆ αὐτῆς ὕδατα καταπιθῶσιν ἀπὸ τοῦ ἀποκρήνου πρηνοσκεποῦς βράχου φλύαα καὶ κελαρύζοντα. Ὁ δὲ ποιητὴς λατρεύει καὶ ἀγαπᾷ αὐτὴν εὐγνώμων ἐπὶ τῇ δροσερότητι καὶ τῇ ἀναψυχῇ, ἣν διὰ τῆς πυκνῆς σκιᾶς τῶν ὑπερθεν δένδρων παρέχει εἰς τοὺς πεπονημένους βόας καὶ τὰ πλανώμενα πρόβατα καὶ εἰς αὐτὸν τοῦτον. Διὰ τοῦτο μέλλει αὐριον νὰ ἐγγυθῆ εἰς αὐτὴν οἶνος γλυκύς, νὰ ριφθῶσιν ἄνθη καὶ νὰ προσενεχθῆ θυσία νεαρὸς κριός, ὃν χάριν τῆς ὑελκτικῆς πηγῆς μετ' ἐνδιαφέροντος περιγράφει. Τὴν λατρείαν καὶ εὐγνωμοσύνην του θέλει ὁ Ὁράτιος διὰ τοῦ ἔσματος αὐτοῦ νὰ ἐκδηλώσῃ πρὸς τὴν ἱερὰν πηγὴν καὶ ν' ἀπαθατίσῃ αὐτήν: *fies nobilium tu quoque fontium*.

(Μέτρον—τρίτη Ἀσκληπιάδειος στροφῆ)

1. fons Bandusiae] γενικὴ ἐπεξηγ., ὡς urbs Romae, flumen Galaesi. Φαίνεται ὅτι ἡ πηγὴ δὲν ἔκειτο, ὡς πολλοὶ νομίζουσιν, ἐν τῇ Σαβινικῇ ἐπαύλει, ἀλλ' ἐν τινὶ κόμῃ τῆς ἰδίας τοῦ ποιητοῦ πατρίδος, Bandusia καλουμένη, ὡς δεικνύουσι καὶ ἄλλα ὁμοιοκατάληκτα τοπωνύμια τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας, οἷον Genusia, Venusia κτλ. Ἀπὸ τοῦ τόπου λοιπὸν ὠνομάζετο ἡ πηγὴ, ἢν ἔξ ἀναμνήσεων ὁ ποιητὴς ἢ καὶ ἐκ νέας ἐπισκέψεως ὑμνεῖ ἐνταῦθα. —splendidior vitro] «διαυγεστέρα τοῦ κρυστάλλου», πρβλ. Βεργ. Αἰν. VII 759 vitrea Funcius unda.—2. Κατὰ τὴν ἑορτὴν τὰ Fontanalía ἢ Fontinalia ἐχύνετο εἰς τὰς πηγὰς οἶνος καὶ ἐροῖ-
πτοντο ἄνθη.—3. cras] αὔριον δηλ. τῇ 13 Ὀκτωβρίου, καθ' ἣν θὰ τελεσθῆ ἡ ἑορτή.—donaberis haedo] «θά σοι προσενεχθῆ δῶρον (τ. ἔ. θυσία) ἐρίφιον», δηλ. ὑπὸ τῶν ποιμενικῶν κατοίκων τῆς κόμης τῶν ἀγόντων τὴν ἑορτὴν. Ἐκ τοῦ Ὀμήρου ἦδη (Ἰλ. Ψ, 148) μανθάνομεν ὅτι ἐθύοντο κριοὶ εἰς πηγὰς.

4—5. cui frons...primis] «εἰς ὃ τὸ μέτωπον τὸ οἰδαιόμενον ἅμα τῇ πρώτῃ ἐκφύσει τῶν κεράτων»· ποιητικὴ περιγραφὴ τῆς νεαρᾶς ἡλικίας τοῦ κριοῦ. — venerem et proelia] «ἔρωτα καὶ μάχας», δηλ. πρὸς τοὺς ἀντιζήλους κριοὺς.—destinat] «προορρίζει», προμηνύει. Τὸ αὐτὸ ῥῆμα ἐννοεῖται καὶ ἐπὶ τοῦ ἐπομέ-
νου frustra, οὔτινος ἐμφαντικὴ εἶναι ἢ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου θέσις.—6—7. nam] αἰτιολογικὸν τοῦ frustra. — inficiet] «θα βάψη».—gelidos...rubro] ἐκ μὲν τῆς ἀντιθέσεως τοῦ rubro προσποιεῖται εἰς τὸ ἐπίθετον gelidos πρὸς τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ψυχροῦ καὶ ἢ τοῦ **διαυγοῦς**, ἐκ δὲ τῆς ἀντιθέσεως τοῦ gelidos παράγεται ἐν τῷ ἐπιθέτῳ rubro πρὸς τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἐρυθροῦ καὶ ἢ τοῦ **θερμοῦ**.

9. hora] «ἡ ὥρα τοῦ ἔτους».—Caniculae] τ. ἔ. τοῦ Σειρίου, τοῦ λαμπροτάτου ἀστέρος ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Κυνός, ἔξ οὔ καὶ τὰ κυνικὰ καύματα, dies caniculares. — 10. nescit]=nequit «δὲν δύναται νὰ ἀπτηται». Ἡ πηγὴ ἦτο ἐσκεπασμένη ὑπ' εὐ-
σκίων δένδρων.—12. vago] οὕτω καλεῖται τὸ πλανώμενον καὶ σποράδην νεμόμενον ποίμνιον τῶν προβάτων ἐν ἀντιθέσει τινὶ πρὸς τοὺς κερμηκότας βοῦς, οἵτινες ἐπανερχονται ὑπεξυγωμέ-

νοι. Πρὸς τὸ ἐπίθετον *vagus* προβλ. τὸ ὁμηρ. *πλατέ' αἰπόλια* (Ἰλ. VII, 86).

13. *nobilium....fontium*] γενικὴ τοῦ ὅλου, «θὰ γίνῃς μία τῶν περιφήμων πηγῶν», θὰ καταλεχθῆς εἰς τὰς περιφήμους πηγάς.—*tu quoque*] ὅπως δηλ. ἡ Κασταλία, ἡ Δίρκη, ἡ Ἀρέθουσα, ἡ Ἰπποκρήνη κτλ.—14. *me dicente*] αἰτιολογικὴ μετοχὴ «διότι ἐγὼ ὑμῶν».—*ilicem*] ὁ ἐνικὸς ἀριθμὸς περιληπτικῶς «τοὺς κρίνους». Τὰ σκευρὰ δένδρα ὑφoῦντο ἐπὶ τοῦ βραχῶδους σπηλαίου, ἔξ οὗ καταπηδῶσι κελαρῦζοντα τὰ ὕδατα τῆς πηγῆς. Ἐν ταῖς λέξεσι *loquaces lymphae desiliunt* παρατήρει τὴν ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ γράμματος *l* παραγομένην παρήχησιν πρὸς παράστασιν τοῦ ἤχου τῶν καταπιπτόντων ὑδάτων.

15. (III, 25)

Διθύραμβος. Εἰς τὰς δεινάς στάσεις καὶ τοὺς ἐμφυλίους σπαραγμοὺς ἐν Ρώμῃ ἐπηκολούθησε διὰ τῆς ἀρίστης τοῦ Ὀκταβιανοῦ διοικήσεως περίοδος εἰρήνης, τάξεως καὶ εὐκοσμίας. Εὐγνωμονοῦντες δ' οἱ Ρωμαῖοι προσηγόρευσαν αὐτὸν Αὐγουστον, δι' ἧς προσηγορίας ὁ Καίσαρ ὑψοῦτο ὑπὲρ τοὺς ἀνθρώπους θεοορούμενος ὡς θεόπεμπος, ὡς τις ἀντιπρόσωπος τοῦ Διὸς ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐπὶ τούτῳ ἐνθουσιῶν ὁ Ῥώμιος ἐποίησε τὴν προκειμένην φθῆν, ἔχουσαν διθυραμβικὸν χαρακτῆρα, ἐν ἣ ἐμφανίζεται ἔμπεφορημένος μανίας καὶ ἐκστάσεως βακχικῆς: «Ἀφαρπάζεται ὑπὸ τοῦ Βάχου δὲν γνωρίζει ποῦ, οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀτενίζουσι παράδοξα σπήλαια καὶ ἄγνωστα ἄντρα, ὄχθας ποταμῶν καὶ ἄλση· μέλλει νὰ ψάλη οὐχὶ μικρὸν τι οὐδὲ κατὰ τρόπον ταπεινόν, τὴν αἰωνίαν δόξαν τοῦ Καίσαρος· ἀκολουθεῖ τὸν θεόν, διότι ὀφείλει· καὶ εἶναι μὲν τοῦτο, λέγει, γλυκὺ, ἀλλὰ καὶ φοβερόν». Παρατηρητέον δὲ καὶ τοῦτο: ἐνῶ ὁ ποιητὴς λέγει ὅτι ὑποκείμενον τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ ἔσματος ἔσται ὁ ὕμνος τῆς δόξης τοῦ ἀποθεωθέντος Καίσαρος, διὰ τῆς εἰς τὸ ὑποκείμενον τοῦτο προσδιδομένης ἐξάρσεως ὁ ὑπεσχημένος ὕμνος εἶναι ἔτοιμος.

(Μέτρον—πρῶτῃ Ἀσκληπιάδειος στροφῇ)

1. *Quo*] «ποῦ», ἐρωτᾷ οὕτως ὁ ποιητὴς φανταζόμενος ὅτι ἀφαρπάζεται ὑπὸ τοῦ Βάχου εἰς χώρας ἀγνώστους, ἔνθα ποὺς ἀνθρώπου ἀδυνατεῖ νὰ πατήσῃ.—2. *tui plenum*] «σοῦ ἔμπλεων», σοῦ ἔμπεφορημένον, *ἐνθρον*.—*quae pemora*] ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἐπομένων ἢ πρόθεσις *in* (σχῆμα ἀπὸ *κοινοῦ*).—3. *velox*] ἀντι

ἐπιροήματος : «ταχέως», «ὄρμητικῶς». Ἡ ἔμπνευσις καθιστᾷ τὸν ποιητὴν ὑπόπτερον καὶ ταχὺν εἰς τὰς συλλήψεις τῶν ἑαυτοῦ ἰνδαλμάτων. — mente nova] ἀφαιρετ. τῆς ἰδιότητος «ἔχων νέον πνεῦμα». Ἐχων ἐν ἑαυτῷ τὸν θεὸν δὲν ἀναγνωρίζει τὴν ψυχὴν του ὡς τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ, αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἐμπεφορημένον νέων καὶ ἀγνώστων συναισθημάτων καὶ διανοημάτων.

3—4. quibus antris] δοτικὴ (dativus auctoris) «ὑπὸ τίνων ἄντρων θ' ἀκουσθῶ». Τὰ ἄντρα θεωρεῖ ὁ ποιητὴς ὡς τοὺς ἀκοαστὰς τῆς φῶδης αὐτοῦ. Τὰ ἄλση, τὰ σπήλαια καὶ τὰ ἄντρα εἶναι αἱ θελκτικαὶ ἐρημίαι, ἐν αἷς ὁ ποιητὴς ἐπινοεῖ καὶ συλλαμβάνει τὰς ἑαυτοῦ παραστάσεις καὶ εἰκόνας. — egregii Caesaris] ἐξαορτάται ἐκ τοῦ aeternum decus : «τὸν ὑπέροχον Καίσαρα ἐν τῇ αἰωνίᾳ αὐτοῦ λάμπει».

5. meditans] «μελετῶν». Τὸ ρῆμα λέγεται κυρίως περὶ τῆς καλλιτεχνικῆς ἐξεργασίας τῆς προηγουμένης τοῦ ἔσματος, ὅπερ πρόκειται νὰ ποιήσῃ ὁ ποιητὴς, εἶτα δὲ καὶ περὶ τῆς κατὰ τὴν σύνθεσιν τοῦ ποιήματος μεγαλοφώνου ἀπαγγελίας.

6. stellis inserere et consilio Jovis] τὸ ἀπαρέμφ. ἐξαορτάται ἐκ τοῦ meditans «μελετῶν τὸν ὑπέροχον Καίσαρα ἐν τῇ αἰωνίᾳ αὐτοῦ λάμπει νὰ καταλέξω μεταξὺ τῶν ἀστέρων κτλ.». Ὁ νοῦς : ἀσχολούμενος ἤδη περὶ τὴν σύνθεσιν ἔσματος ἀναφερομένου εἰς τὴν ἀποθέωσιν τοῦ Καίσαρος, ὅστις μέλλει ν' αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀστέρων καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν θεῶν, ὑπὸ τίνων ἄντρων θ' ἀκουσθῶ ;

7. insigne] «ὑψηλόν», τ. ἔ. ὑποκείμενον τοῦ ἔσματος μου μέλλει νὰ εἶναι τι ὑψηλόν, νέον καὶ ἀγνωστον (recens), ὅπερ ὑπ' οὐδενὸς ἀνθρωπίνου στόματος μέχρι τοῦδε ὑμνήθη. — 8. non secus] «οὐχὶ ἄλλως», τ. ἔ. «κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον», τὸ δεύτερον μέρος τῆς συγκρίσεως ἀκολουθεῖ ἀνωμάλως πως ἐν στ. 12 : ut mihi devio κτλ.

9—11. Euhias] ἐν Θράκη κατ' ἀρχὰς ἐπεχωρίαζεν ἡ λατρεία τοῦ θεοῦ Βάκχου. Ἐκεῖ λοιπὸν παρίσταται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἡ Εὐιδιάς (*Βακχίς, Μαινάς*) παρακολουθοῦσα τὸν Βάκχον ὀχούμενον ἐφ' ἄσματος. — exsomnia] = insomnis : «ἄυπνος», «ἀκοιμητος», «νυκτιπόλος», ὡς παρακολουθοῦσα τὸ ἄσμα τοῦ θεοῦ. Τὸ ἐπίθετον δηλωτικὸν τῆς ἐξεγέρσεως τῆς Βάκχης, πρβλ. Σοφ.

Ἐντυγ. *Θυίαισιν αἶ σε μαινόμεναι πάννυχοι χορεύουσιν.*—
10. Ἀναβαίνουσα ἡ Βάκχη ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν θεᾶται μακρὰν ἐν ἑκστάσει τὰ ἐξῆς τρία: τὸν ποταμὸν Ἐβρον, τὴν χιονοσκεπῆ Θυράκην καὶ τὴν ὑπὸ βαρβαρικοῦ μόνον ποδὸς πατουμένην Ροδόπην. Διὰ τοῦ *barbaro pede* κτλ. παρίσταται ἡ ἐρημία καὶ τὸ ἄγριον τῆς θέας.

12. *devio*] = *devertenti a via hominum*, «ἐκτροπομένῳ ἀπὸ τῆς κοινῆς ὁδοῦ», τ. ἔ. ἀπομακρυνόμενῳ ἀπὸ τῆς μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἀναστροφῆς καὶ πλανωμένῳ εἰς ἀγνώστους χώρας.—
13. *vacuum nemus*] τὸ *vacuum* ἀπὸ κοινοῦ καὶ εἰς τὸ *tipas* «τὰς ἐρήμους ὄχθας καὶ τὸ ἐρημον ἄλσος».—14. *libet*] = *iuvat*, «ἥδομαι», πρβλ. Εὐριπ. *Βακχ.* 874: *θρῶσκει* (ἡ Μαινὰς) *πεδίον παραποτάμιον ἠδομένα βροτῶν ἐρημίας σκιαροκόμου τ' ἐν ἔργεσιν ὕλας*. Τὸ κοινὸν σημεῖον τῆς τοῦ ποιητοῦ πρὸς Βάκχην παρομοιώσεως εἶναι ἡ ἐκ τῆς ἀπροσδοκίτου καὶ μαγικῆς θέας τῶν ἀγρίων καὶ ἐρήμων τόπων παραγομένη ἑκστασις, ἣς ἐπακολούθημα ἡ ἐξέγερσις *βακχικοῦ* ἢ *ποιητικοῦ ἐνθουσιασμοῦ*.—
Naiadum potens] περὶ τῆς συντάξεως πρβλ. ῥδ. 2 στ. 1. Ὁ δεσπότης τῶν Ναϊάδων, ἦτοι τῶν νυμφῶν τῶν ὑδάτων εἶναι ὁ Βάκχος.

16. *vertere*] «ν' ἀνασπῶσιν ἐκ ρίζης». Παρ' Εὐριπίδῃ αἱ Βάκχαι (στ. 1092), ἵνα φρονέσωσι τὸν Πενθέα, ἐξακοντίζουσι κατ' αὐτοῦ *ῥζους ἐλατίνους, συγκεραυνοῦσι δρυῖνους κλάδους καὶ ἐξανασπῶσι τὴν ἐλάτην*, ἐφ' ἧς ἐκεῖνος ἐκάθητο. Ἐπικαλούμενος ὁ Ὀράτιος τὸν δεσπότην τῶν Βακχῶν τῶν τηλικαύτην δύναμιν ἔχουσῶν, ἐπιζητεῖ νὰ ἐξάρῃ τὴν ὁμοιότητα τῆς ὑπερφουδῆς δυνάμεως τῆς ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς τὰς Βάκχας παρεχομένης πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ ποιητοῦ, ὅστις ἐμπνεόμενος ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ θεοῦ μέλλει νὰ ψάλλῃ ἄσμα οὐχὶ ταπεινόν.—
18. *mortale*] «προωρισμένον ν' ἀποθάνῃ», διότι θεοῦ ἐμπλεως εἶναι ὁ ποιητῆς καὶ εἰς θεὸν (τὸν Καίσαρα) ἀναφέρεται τὸ ἄσμα αὐτοῦ.—
dulce periculum] ὀξύμωρον, «γλυκὸς κίνδυνος», τ. ἔ. κίνδυνος πλήρης ἠδονῶν. Πρὸς τὸν θεὸν πλησιάζει τις οὐχὶ ἄνευ φρίκης, ἀλλ' ἡ φρίκη εἶναι γλυκεῖά τις.

19. *deum*] ἐντονώτερον τοῦ *te*.—*Lenaee*] ἐπίθετον τοῦ Διονύσου, «Ληναῖε», παρὰ τὸ ληνός.—20. *cingentem*] ἐπὶ τοῦ

παρακολουθοῦντος τὸν θεόν· εἶναι γλυκὺς κίνδυνος νὰ παρακολουθῇ τις τὸν θεὸν στεφανῶν τοὺς χροτάφους του δι' οἶναρίδος. Τὸν κόσμον τοῦτον ἄλει καὶ αὐτὸς ὁ Βάκχος ornatus viridī tempora rampirino (ᾠδ. III, 8, 33).

16. (I, 22)

Ἡ ᾠδὴ αὕτη ἀπευθύνεται πρὸς παλαιὸν τοῦ Ὁρατίου φίλον, τὸν γραμματικὸν Ἀρίστιον Φύσκον, ἄνδρα εὐπαιδευτον καὶ φιλόμουσον. «Ὁ ἄγνός καὶ ἀθῶος, ὅπου καὶ ἂν εἶναι, πανταχοῦ εἶναι ἀσφαλής. Τοῦτου πείραν ἔλαβον ἐγὼ αὐτός· ἐν ᾧ ἀμέριμνος περιπλανώμην ἐν τῷ Σαβρινικῷ δάσει πρὸ τῆς Λαλάγης μου, ἐπεφάνη λύκος πελώριος, ὅστις ἅμα ἰδὼν με, καίπερ ἄοπλον ὄντα, ἔφυγε. Βάλε με λοιπὸν ὅπου θέλεις, εἴτε ἐπὶ τῆς κατεψυγμένης ζώνης, ὅπου οὐδεμία βλάστησις γίνεται, εἴτε ἐπὶ τῆς διακεκαυμένης, ὅπου δὲν δύναται νὰ κατοικῇ ἄνθρωπος, πάντοτε θὰ ἀγαπῶ τὴν Λαλάγην μου».

(Μέτρον—Σαπφικὴ στροφή)

1. integer] ἡ γενικὴ vitae δηλωτικὴ περιορισμοῦ ἢ ἄλλως λεγομένη γενικὴ τῆς ἀναφορᾶς κατ' ἀναλογίαν τοῦ integer animi, incertus animi κτλ., (ἐνθα τὸ animi εἶναι κυρίως τοπικὴ πτώσις, ἀλλ' οἱ λαλοῦντες ἠσθάνοντο αὐτὴν ὡς γενικὴν), καὶ κατὰ συμμετρίαν πρὸς τὸ sceleris purus. ἐνθα ὅπως τὸ sceleris εἶναι γενικὴ ἀφαιρετικὴ (ἀλλαγῶν τὸ purus εὐθῆται μετ' ἀφαιρετικῆς). Μετάφραζε ἀμφοτέρω: «ὁ ἄγνός καὶ ἀθῶος».—2. Mauris] Mauricis «Μαυροσιακῶν», ὅπως Roenus ἀντὶ Punicus, Marsus ἀντὶ Marsicus κτλ. Διὰ τοῦ Mauris iaculis, ἀπερ' ὅπλα ἀρομόζουσι κυρίως εἰς τοὺς διὰ τῶν καινοτικῶν Σύσσεων πορευομένους (στ. 5), εἰδικεύεται ποιητικῶς ἢ ἔκφρασις, ὡς δεικνύουσιν οἱ στ. 6—8.—3. gravis] συντάσσεται μετ' ἀφαιρετικῆς sagittis ὡς πληρώσεως σημαντικόν.

6—7. per inhospitalem Caucasum] «διὰ τοῦ ἀξένου Κανκασοῦ».—Iambis] «λείχει», τ. ἔ. παραρρέει.—8. Hydaspes] ὁ Ὑδάσπης (νῦν Jelum) εἶναι παραπόταμος τοῦ Ἰνδοῦ. Παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος κατετρόπωσε τὸν Πῶρον. Τὸ ἐπίθετον fabulosus (=μυθώδης) ἀναμιμνήσκει ἡμᾶς τὰ θαυμαστά διηγήματα περὶ Ἰνδιῶν, περὶ τῶν ἐν αὐταῖς δασῶν καὶ τῶν παραδόξων θηρίων.

9. *namque*] ὡς αἰτιολογία τῆς ἐν ταῖς δυοῖς πρώταις στραφαιῖς διατυπωθείσης ἐννοίας τῆς ἀπὸ παντὸς κινδύνου ἀσφαλείας τοῦ χρηστοῦ ἀνδρὸς ἐπιφέρεται ἢ διήγησις θαυμαστοῦ τινος πράγματος, ὅπερ συνέβη εἰς τὸν Ὀράτιον αὐτόν.—10. *Lalagen*] πιθανῶς ὄνομα πεπλασμένον ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ *λαλαγή*. Ἰδιότητες τῆς ἐρωμένης Λαλάγης εἶναι τὸ *dulce loqui* καὶ *dulce ridere* (στ. 24).—10—11. *ultra terminum*] «ἐπέκεινα τῶν ὁρίων», δηλ. τοῦ κτήματος αὐτοῦ, εἰς ὃ ἦτο προσηρητημένον δάσος.—11. *curis expeditis*] «ἀπολύσας τὰς φροντίδας», τ. ἔ. ἀφροντις.

13. *portentum*] δηλ. ὁ λύκος, τέρας, *πέλωρον* (Ὀμ. Ὀδυσσ. Κ, 219). Μετ' ἀστείότητος ὑπερβολικῆ διατύπωσις τῆς ὅλης στραφῆς.—14. *Daunias*] οὕτως ἐκαλεῖτο ἡ Ἀπουλία ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ ἐγκαθιδρυθέντος Ἰλλυριοῦ βασιλέως Δαύνου (πρβλ. ῥδ. 20). Οἱ Μάρσοι καὶ οἱ Ἀπουλοὶ ἐθεωροῦντο οἱ ἀριστοὶ Ρωμαῖοι στρατιῶται (*militaris*), πρβλ. ῥδ. 10 στ. 9.—15. *Jubae tellus*] ἡ Νομαδική. Ὁ Ἰόβας II ἦτο υἱὸς τοῦ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος παρὰ τὴν Θάβρον ἠττηθέντος Ἰόβα, βασιλέως τῆς Μαυριτανίας ἀπὸ τοῦ 25 π. Χ.—16. *arida nutrix*] «ἡ ξηρὰ τροφός», ὀξύμωρον.

17. *pigris campis*] «ἐπὶ τῶν ἀργῶν πεδιάδων», τ. ἔ. ἐπὶ τῶν ἀγόνων πεδιάδων τῆς κατεψυγμένης ζώνης, ἔνθα οὔτε θέρος γίνεται οὔτε δένδρον βλαστάνει.—19—20. *quod latus*] = *in eo latere mundi quod* κτλ., *latus mundi* = *plaga*, «κλίμα», «χώρα».—*malus Juppiter*] «ὁ κακὸς» ἦτοι σκοτεινὸς οὐρανός, πρβλ. ῥδ. I στ. 25.—*urget*] = *πιέζει*, πρβλ. Ἡροδ. I, 142: «τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τε καὶ ὑγροῦ πιεζόμενα, τὰ δὲ ὑπὸ θερμοῦ καὶ αὐχμώδους».

21—22. *sub curru . . . solis*] ὑπὸ τὸ ἄρμα τοῦ πλησιεστάτου ἡλίου», τ. ἔ. ἐπὶ τῆς διακεκαυμένης ζώνης.—*in terra domibus negata*] «ἐπὶ γῆς ἀπηγορευμένης εἰς ἀνθρωπίνην οἴκησιν», ἀκατοικήτου, *οὗ διὰ καῦμα οὗ δύναται οἰκεῖν ἄνθρωποι* (Ξενοφ. Ἄναβ. 1, 7, 6),—23—24. *dulce ridentem . . . dulce loquentem*] πρβλ. τὸ τῆς Σαπφοῦς: *ὅστις ἐναντίον τοι ἰζάνει καὶ πλάσιον ἄδν φωνεύσας ὑπακούει καὶ γελαίσας ἰμερόεν*. *Dulce ridere* = *dulcem risum ridere*.—*amabo*] ἢ πρώτασις μετὰ τὰ *pone . . . pone* = *sive me posueris pigris campis . . . sive posueris sub curru* κτλ., *Lalagen amabo*.

17. (II, 13)

Ἐν προηγουμένη ᾠδῇ (ᾠδ. 6) ὁ ποιητὴς προσεκάλεσε τὸν Μαικήναν εἰς εὐωχίαν ἐπὶ τῇ ἐπειφίᾳ τῆς σωτηρίας του ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ ἐπαύλει καταπεσόντος δένδρου, ἐν δὲ τῇ προκειμένη ᾠδῇ λαμβάνει ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ἀφορμὴν νὰ διατυπώσῃ ὑψηλὰς σκέψεις. Ἐν ἀρχῇ μετὰ τινος εὐστραπελίας ἐκδηλοῖ τὴν ἀγανάκτησιν αὐτοῦ κατὰ τε τοῦ κατηραμένου δένδρου, ὅπερ ὀλίγον ἔλειψε νὰ καταπέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀθφου κυρίου, καὶ κατὰ τοῦ ἀθλίου ἐκείνου καὶ ἀσεβοῦς, ὅστις ἐφύτευσε αὐτό. Πρὸς ταῦτα συνάπτεται λογικῶς ἡ σκέψις περὶ τῆς ἀπροσμάχτου δυνάμεως τοῦ ἀδοκίτου θανάτου. Πᾶς ἕκαστος νομίζει ὅτι διαφυγὼν μετὰ προνοίας τοὺς κινδύνους, οἷτινες ἐπέκειντο κατ' αὐτοῦ, ἀπηλλάγη τοῦ θανάτου· ἀλλ' ὁ θάνατος καρᾶδοκῶν ἐπισκῆπτει ἐκεῖθεν, ὁπόθεν οὐδόλως περιμένεις αὐτόν. Ἐντεῦθεν δὲ ἀνερχόμενος ὁ Ὁρατίος εἰς τὴν γενικὴν ἔννοιαν: *leti vis rapuit rapietque gentes*, ἀναμιμνήσκειται πόσον ἐγγὺς τοῦ θανάτου ἦλθε, «πόσον ἐγγύτατα εἶδε τὴν σοτεικὴν Περσεφόνην καὶ τὸν δικάζοντα Αἰακὸν καὶ τὰς χωριστὰς ἔδρας τῶν εὐσεβῶν», ἐν οἷς καὶ ἐκεῖνους, οὓς μάλιστα ἐπόθει ὡς λυρικὸς ποιητὴς, τὴν Σαπφῶ καὶ τὸν Ἀλκαῖον. «Ἐκεῖ αἱ σκιαὶ συνωστιζόμεναι ἀκροῶνται ἐν θαυμασμῶ τῶν θεσπεσίων ἀσμάτων ἀμφοτέρων, μάλιστα δὲ τοῦ Ἀλκαίου. Τί δὲ θαυμαστόν, ἐὰν αὗται ἀκροῶνται, ἀφ' οὗ ὁ Κέρβερος αὐτὸς ἐκ τοῦ ἄσματος ἐκείνου κατακλεῖται, ὁ Προμηθεὺς καὶ ὁ Τάνταλος λησμονοῦσι τὰς δόδυνας των καὶ ὁ Ὁρίων ὀλιγορεῖ τοῦ κυνηγίου του, ἵνα ἀκούσῃ ;»

(Μέτρον—Ἀλκαϊκὴ στροφὴ)

1. *ille*] ἐμφαντικῶς προτάσσεται, ὅπως καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς β' στροφῆς τὸ *illum* καὶ ἐν τῷ τέλει αὐτῆς τὸ *ille* (στ. 8). Ἡ ἐπανάληψις τῆς ἀντωνυμίας ἐμφανίζει ζωηρῶς τὴν οὐπω κατευνασθεῖσαν ταραχὴν τοῦ ποιητοῦ μόλις διαφυγόντος τὸν κίνδυνον. —*nefasto*] «ἐν ἀποφράδι ἡμέρα». *Nefasti* (ἀντίθετον *fasti*) *dies* ἐλέγοντο κυρίως αἱ ἡμέραι, καθ' ἃς ὁ πραιτώρ δὲν ἐδίκαιε. Πᾶσαι λοιπὸν αἱ ἡμέραι, καθ' ἃς ἤρουν τὰ δικαστήρια, ἦσαν *nefasti* (ἄπρακτοι), ἀλλ' ὕστερον τὸ ἐπίθετον περιορίσθη εἰς ἐκείνας τὰς ἡμέρας, καθ' ἃς ἀπηγορεύετο πᾶσα ἐργασία ὡς *tristi omine infames* (δυσοιωνίστους). Παρὰ ποιηταῖς καὶ τοῖς μετὰ τοὺς Αὐγουστείους χρόνοις πεζοῖς τὸ *nefastus* κατήντησε συνώνυμον πρὸς τὸ *nefarius*.—2. *quicumque*] δηλ. *posuit* (=ἐφύτευσε).—*sacrilega*] κυρίως «ἱεροσύλῳ», εἴτα δὲ καθ' ὅλου ἀσεβεῖ, *μιαρᾶ*, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν ἐφεξῆς μνημονευομένων κακουρ-

γημάτων.—3. *produxit*] «ἀνέθραψεν», «ἐκαλλιέργησεν». — *perotum*] «τῶν ἐγγόνων αὐτοῦ» ἐὰν δηλ. ἐξηκολούθουν οὗτοι νὰ κατέχωσι τὴν ἔπαυλιν. — 4. *in... opprobrium pagi*] «πρὸς αἴσχος τοῦ χωρίου», ἀφ' οὗ δηλ. μικροῦ δεῖν ἐφρονεύθη ὁ ἐν αὐτῷ οἰκῶν ποιητής.

5. *crediderim*] = *πιστεύσαιμι ἄν.* — 6—8. *penetralia* κτλ.] παρατήρει πῶς ἐξαίρονται τὰ καθ' ἕκαστα τοῦ φρικώδους ἐγκλήματος. Ὁ τὸ δένδρον φυτεύσας ἦτο οὐ μόνον πατροκτόνος, ἀλλὰ καὶ ξενοκτόνος. Ὁ φονευθεὶς ἦτο φιλοξενούμενος ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐσφάγη ἐν καιρῷ νυκτός, ἐν ᾧ ἐκοιμᾶτο ἐν τῷ μυκῷ τῆς οἰκίας, ὃν προστατεύουσιν οἱ *diī penates*. — *Colcha*] = *Colchica* «Κολχικὰ φάρμακα», οἷα δηλ. μετεχειρίσθη ἡ Μήδεια.

9. *quicquid usquam... nefas*] «ὄτιδήποτέ που (ἐκτὸς δηλ. τῆς Κολχίδος) ἀνοσιούργημα δύναται τις νὰ συλλάβῃ». Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ *concipitur* ἐπακολουθεῖ τὸ *tractavit*. Οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι πάντες εἶναι μόλις ἱκανοὶ διὰ τῆς διανοίας νὰ συλλάβωσιν ὅ,τι ὁ μισρὸς ἐκεῖνος ὑπῆρξεν ἱκανὸς καὶ νὰ ἐπιτελέῃ. Παρατήρει δὲ τὴν προοιούσαν δεινῶσιν· ἐν ᾧ δηλ. ὁ ποιητὴς ὠμίλει μέχρι τοῦδε μετὰ τινος δισταγμοῦ (*crediderim*) περὶ τῶν κακουργημάτων τοῦ φυτεύσαντος τὸ δένδρον, νῦν ὀμιλεῖ ὡς περὶ γεγονότος (*tractavit*). — 11. *triste*] «ἀπαίσιον». — «*caducum*] = *quod casurum erat*, «ὄπερ ἦτο πεπρωμένον νὰ πέσῃ».

13. *quid quisque vitet*] «οἰονδήποτέ τις ἀποφύγη κίνδυνον». — *homini*] δοτικῆ ἀντι ἀφαιρετ. ποιητικοῦ αἰτίου (*dat. auctoris*) διορίζουσα τὸ *cautum est*, ὄπερ κεῖται ἀπροσώπως: «οἰονδήποτε κίνδυνον καὶ ἂν ἀποφύγη ὁ ἄνθρωπος, οὐδέποτε εἶναι ἱκανῶς ἠσφαλισμένος καθ' ἑκάστην στιγμήν», τ. ἔ. παρὰ πᾶσαν προφύλαξιν ὁ ἄνθρωπος ἐν πάσῃ στιγμῇ κινδυνεύει. — 14. Ἐφεξῆς παρατίθενται παραδείγματα ἀνθρώπων διαφόρων ἐθνῶν, νομιζόντων ὅτι ἀπέφυγον τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, ἀλλ' οὓς ἀπροόπτως ἀφαρπάζει παρὰ πᾶσαν αὐτῶν τὴν πρόνοιαν ὁ ἀνίκητος θάνατος. — *navita Poenus*] «ὁ Καρχηδόνιος ναύτης», τὸ ἀτομικὸν ἐπίθετον ἀντὶ τοῦ γενικοῦ «ὁ τολμηρὸς ναύτης». — *ultra*] «ἐπέκεινα», δηλ. τοῦ Βοσπόρου. — 16. *caeca fata*] παθητικῶς «τὴν σκοτεινὴν μοῖραν»· κατωτέρω ἡ δύναμις τοῦ θανάτου λέγεται *improvisa* (στ. 19). Διαβάς ὁ ναύτης τὸ θυελλῶδες

στενὸν τοῦ Βοσπόρου οὐδαμόθεν ἄλλοθεν φοβεῖται κινδύνους, ὥς μὴ βλέπων αὐτούς, ἐν ᾧ οὔτοι δὲν παύουσιν ἐπικείμενοι.

17. miles] δηλ. ὁ Ρωμαῖος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Πάρθον.—sagittas et celerem fugam] δηλ. perhorrescit. Οἱ Πάρθοι φεύγοντες ἦσαν ἐπικινδυνότατοι, διότι στρεφόμενοι ἐξαπίνης ἐπέπιπτον τοξεύοντες ἐπὶ τοὺς καταδιώκοντας αὐτοὺς πολεμίους.—18. catenas et robur Italum] «τὰς ἀλύσεις καὶ τὴν Ἰταλικὴν ρώμην», διότι robur ἔκαλεῖτο τὸ Tullianum ἢ ἡ ὑπόγειος εἰρκτὴ τοῦ Μαιμερτίνου δεσμοτηρίου ἐπὶ τοῦ Καπετωλίου, ἔνθα κατεκλείοντο οἱ κακουροῦντες, προτοῦ νὰ θανατωθῶσι, καὶ ὅπου καὶ ὁ Ἰουγοῦρθας ἐμβληθεὶς ἀπέθανε.—19. improvisa] κατηγορούμενον.—20. gentes] τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀρμόζει τὸ gentes ἐνταῦθα μάλιστα, διότι κατελέχθησαν προηγουμένως ἔθνη διαφέροντα ἀλλήλων κατὰ τοὺς φόβους, ἀλλὰ πάντα ὁμοῦ ὑποκείμενα εἰς τὴν αὐτὴν μοῖραν.—quam prae... vidimus] «πόσον ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἴδω».—furvae] «τῆς *κελαινῆς*», διότι ἡ Περσεφόνη ἦτο βασίλισσα τοῦ Ἄδου. Ὁ Ὅμηρος καλεῖ αὐτὴν *ἐπαινήν*.—23. sedes discriptas] «τὰς κεχωρισμένας ἔδρας», προβλ. Βεργιλ. Αἰν. 8, 670 *secretosque rios*.

25. Sappho] τύπος ἑλλην. αἰτιατικῆς πτώσεως. Ἡ Σαπφὸ ζηλοτυποῦσα μέμφεται τὰς συμπολιτίδας τῆς, διότι δὲν δεικνύουσι πρὸς ἑαυτὴν τὴν αὐτὴν συμπάθειαν, ἦν καὶ αὕτη αἰσθάνεται πρὸς αὐτάς· οὕτως ἐν σφζομένῳ ἀποσπασματι λέγει πρὸς τὴν Ἀτιθίδα: *Ἀτιθι, σοὶ δ' ἐμέθεν μὲν ἀπήχθετο φρονιόσδην, ἐπὶ δ' Ἀνδρομέδαν πότη*.—26. te sonantem] «σὲ ἄδοντα».—plenius] = ἐντονώτερον, δηλ. ἢ ἡ Σαπφώ.

26—27. aureo plectro] «χρυσῷ πλήκτρῳ», ὅπως ὁ Ἀπόλλων παρὰ Πινδάρῳ παρίσταται ἔχων *χρυσέαν φόρμιγγα*, ἦν χρούει *χρυσέῳ πλάκτρῳ*. Ἡ πρὸς τὸν Ἀλκαῖον ἀποστροφὴ ἐμφανίζει τὴν περὶ τὸν ποιητὴν τοῦτον σπουδὴν καὶ τὸν θαυμασμὸν τοῦ Ὄρατιου.—dura navis] «τὰ δεινὰ τῆς νεῶς», τ. ἔ. τοὺς ἐκ τῆς θαλάσσης κινδύνους. Παρατήρει τὴν ἐπανάληψιν τοῦ dura πρὸς παρὰστασιν τῆς πληθῆος τῶν δεινῶν.—28. fugae] «τῆς φυγῆς», τ. ἔ. τῆς ἐξορίας, εἰς ἣν καταδικασθεὶς ὑπὸ τῶν τυράννων ὁ Ἀλκαῖος ἀπῆλθεν εἰς Αἴγυπτον.—belli] δηλ. κατὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν τυράννων τῆς πατρίδος του.

29. sacro silentio] οἷα δηλ. ἱερὰ σιγή ἐπικρατεῖ κατὰ τὰς θυσίας καὶ τὰς ἄλλας θρησκευτικὰς τελετὰς (πρβλ. ᾠδ. 4).—30. mirantur] «ἀκούουσιν ἐν θαυμασμῶ».—31. exactos tyrannos] «τὰς ἐξορίας τῶν τυράννων», τοῦ Μυρσίλου κτλ.—32. bibit aure] κυρίως=πίνει τῷ ὄτι, τ. ἔ. ἀκούει ἀπλήστως, ὅπως ὁ διψῶν πίνει ἀπλήστως.—33. quid mirum, ubi] «τὶ θαυμαστόν, ἀφ' οὗ», τ. ἔ. οὐδὲ ὅπως θαυμαστά τάνωτέρω, ἀφ' οὗ ὁ Κέροβρος κτλ. — illis carminibus] ἀφαιρετικὴ διορίζουσα τὸ stupens: «ἐπ' ἐκείνοις τοῖς ἔσμασιν».

34. demittit] τὰ ὄτα, ἅτινα προτοῦ ὡς φύλαξ τοῦ Ἄδου εἶχεν ὠρθωμένα, καταβάλλει νῦν κατακηλούμενος καὶ τιθασειόμενος ὑπὸ τῆς ᾠδῆς.—belua centiceps] «τὸ ἑκατοντακάρονον θηρίον», τ. ἔ. ὁ Κέροβρος, ὃν ὁ Ἡσίοδος καλεῖ *Ἄιδεω κύνα χαλκεόφωνον πεντηκοντακάρονον*, ὃ δὲ Σοφοκλῆς (Τροαχ. 1098) *Ἄδου τρίκρανον σκύλακα*. Καὶ ὁ Ὀράτιος ἀλλαχοῦ παριστᾷ αὐτὸν *τρικέφαλον* ἢ *τριγλωσσον* (trilinguis πρβλ. ᾠδ. II, 19, 31).—36. recreantur] «ἀναζωογονοῦνται». Ἐπεγειρόμενοι ὑπὸ τοῦ ἔσματος οἱ ὄφεις ἐκ τῆς νόρκης ἀναλαμβάνουσι γλυκύ τι συναίσθημα ζωῆς. Τὰς ὀφιοπλοκάμους Ἐρινῦς καλεῖ ὁ Αἰσχύλος *πεπλεκτανημένας πυκνοῖς δράκουσι*.

37. quin et] «καὶ δὴ καί». Ἐνεκα τῶν θελκτικῶν ἔσμάτων οὐ μόνον τοῦ Ἄδου τὰ τέρατα λησμονοῦσι τὸ φοβερὸν αὐτῶν ἔργον, ἀλλὰ καὶ οἱ βασανιζόμενοι αὐτοὶ τὰς βασάνους των. Περὶ τοῦ Προμηθέως ἐν Ἄδου κολαζομένου ἐξ οὐδενὸς ἄλλου συγγραφέως εἶναι τι ἡμῖν γνωστόν.—Pelopis parens] ὁ Τάνταλος, περὶ οὗ πρβλ. Ὀμ. Ὀδ. β, 382. Ἡ περίφρασις ἀναμιμνήσκει τὸ ἁμάρτημα τὸ ἐπενεγκὸν τὴν ποινήν.

38. laborum decipitur] πρβλ. τὸ τῆς Ἑλληνικῆς *τῶν πόνων κλέπτεται, λήθεται, ἀπολήγει* (Ὀμ. Ἰλ. IX, 17). Κατὰ ζήλον ἑλληνικὸν παρ' Ὀρατίῳ συντάσσονται πρὸς γεν. ἀφαιρετικὴν τὰ ρ. decipi, solvi (operum solutis), abstinere (abstineto irarum) κτλ.—39. Orion] ὁ μυθευόμενος κυνηγός, ὅστις πειράσας τὴν Ἄρτεμιν κατεδικάσθη ἐν Ἄδου νὰ θηρεύῃ (πρβλ. Ὀμ. Ὀδ. λ, 57: *τὸν δὲ μετ' Ὠρίωνα πελώριον εἰσενόησα θῆρας ὄμοῦ εἰλεῦντα*), δηλ. νὰ ἐπιτελῇ τὸ αὐτὸ ἔργον, ὅπερ ἐτέλει καὶ ζῶν, ὅπως ἡ Σαπφὼ καὶ ὁ Ἀλκαῖος, οἵτινες καὶ ἐν Ἄδου ἤδον.

18. (III, 26)

Ὁ Ὀράτιος ἀποφασίζει, ὡς τις παλαίμαχος τοῦ ἔρωτος στρατιώτης, νὰ παραιτήσῃ πλέον αὐτὸν καὶ τὰ ὄπλα, δι' ὧν τοσαῦτα ἔστησεν ἐρωτικά τρόπαια, ν' ἀναρτήσῃ εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης. *Militavi non sine gloria!* ἀναφωνεῖ. Ἄλλ' εὐθύς ὕστερον παρὰ προσδοκίαν εὐτραπέλως παλινφθῶν, ἱκετεύει τὴν Ἀφροδίτην, ὅπως δι' ἑνὸς πλήγματος τοῦ μαστιγίου τῆς ἐξάψῃ ἐν τῇ ψυχῇ τῆς ὑπερηφάνου Χλόης φλογερὸν πρὸς αὐτὸν ἔρωτα.

(Μέτρον— Ἀλκαϊκὴ στροφὴ)

1. *vixi*] κυρίως παρακείμενος «ἔχω ζήσει», τ. ἔ. *iam non sum*. Τὸ *nuper* εἰς τὸ *vixi* καὶ τὸ *puellis* (= *amoris puellarum*) εἰς τὸ *idoneus*: «μέχρι πρὸ ὀλίγου χρόνου ἤμην ἐπιθήδειος ἐν τῷ ἔρωτι μαχητῆς».—2. *militavi*] «ἔστράτευμαι», τ. ἔ. ἔχω τελέσει τὴν στρατιωτικὴν θητείαν μου.—3. *arma*] τὰ κατωτέρω μνημονευόμενα.— *defunctum bello barbiton*] τὸ *defunctum ἀπὸ κοινοῦ* καὶ εἰς τὸ *arma* (*defuncta*): «τὰ ὄπλα καὶ τὴν βάρβιτον, ἅτινα ἐξεπλήρωσαν τὰ πολεμικά των καθήκοντα». Ἡ φράσις *defungi bello κατ' ἀναλογίαν* τῆς συνήθους *fungi vita*.—4. *hic paries*] τὰ ὄπλα καὶ τὴν βάρβιτον θ' ἀναρτήσῃ ὁ ποιητῆς ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης.

5. *laenum... latus*] κρατῶν ὁ ποιητῆς διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τὴν λύραν ἀναρτᾷ αὐτὴν ἐπὶ τοῦ πρὸς τὰριστερὰ τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀφροδίτης τοίχου τοῦ ναοῦ.— *marinae*] «θαλασσίας» (πρβλ. φδ. 2) ὡς γεννηθείσης ἐκ τοῦ ἀφροῦ τῆς θαλάσσης (*ἀναδυομένη*).—6. *ponite*] «ἀναθέσατε». Οὕτω λέγων ἀποτείνεται πρὸς τοὺς παρακολουθοῦντας δούλους, οἵτινες φέρουσι τὰ ὄπλα αὐτοῦ, ἐν ᾧ αὐτὸς κρατεῖ, ὡς προεῖρηται, τὴν λύραν.—7. *funalia*] λαμπάδας κατεσκευασμένους ἐκ σχοινίου ἀλλημιμένου κηρῷ ἢ πίσσῃ, ἵνα φωτίζωσιν (*lucida*) ἐν καιρῷ νυκτὸς τὸν ἐραστὴν παρὰ τὴν θύραν τῆς ἐρωμένης ἢ καὶ ὅπως χρησιμεύσωσιν ὡς ὄργανον ἐκπορθήσεως τῆς θύρας.— *vectes*] «τοὺς μοχλοὺς», πρὸς ἀνατροπὴν τῆς κλεισμένης θύρας, πρβλ. Θεοκρ. (2, 118) *εἰ δ' ἄλλα μ' ὠθεῖτε καὶ ἡ θύρα εἶχετο μοχλῶ, πάντες καὶ πελέκεις καὶ λαμπάδες ἤνθηον ἐφ' ὑμέας*.— *arcus... minaces*] «τόξα ἀπειλητικά», ὅπως δηλ. ἐμπνέωσι φόβον εἰς τὸν θυρωρὸν τῆς

ἔρωμένης.—8. oppositis foribus] ἔαν δηλ. ὁ θυρωρὸς ἅμα ἰδὼν τὸν ἔραστὴν ἔκλειε τὰς θύρας.

9. beatam tenes Cyprum] «προστατεύεις τὴν μακαρίαν Κύπρον» (πρβλ. ᾠδ. 2). Ἦτο σύννηθες τοῖς προσευχομένοις νὰ προτάττωσι τῶν ἑαυτῶν δεήσεων διαφόρους προσηγορίας τῶν θεῶν, οὓς ἰκέτεον, καὶ νὰ μνημονεύωσι καὶ τοὺς τόπους, ὧν ἦσαν πολιοῦχοι. Τὸ ἐπίθετον beata ἀρμόζει εἰς τὴν Κύπρον, καλουμένην πρότερον *Μακαρίαν*.—10. Memphin] ἐν Μέμφιδι τῆς Αἰγύπτου μνημονεῦει ὁ Ἡρόδοτος (II, 112) ἱερὸν Ἀφροδίτης *ξείνης*.—carenten Sithonia nive] «μὴ καλυπτομένην ὑπὸ Σιθωνίας χιόνος», ὅποια δηλ. πίπτει ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Σιθωνίων. Σιθωνιοὶ κυρίως ἔκαλοῦντο οἱ κάτοικοι τῆς μεσαίας Χαλκιδικῆς χερσονήσου. Ὁ ποιητὴς Βακχυλίδης τὴν Μέμφιν καλεῖ *ἀχειμαντον*.

11—12. sublimi flagello] «μετεώρω τῷ μαστιγίῳ», τ. ἔ. ὑψοῦσα τὸ μαστίγιον πρὸς βιαίαν αὐτοῦ καταφοράν. Ἡ παράστασις τῆς Ἀφροδίτης ὡς πολιοῦχου τῆς Μέμφιδος καὶ ἐχούσης ἐν χειρὶ μαστίγιον προῆλθεν ἐκ συγχύσεως αὐτῆς πρὸς τὴν Αἰγυπτίαν θεὰν Ἴσιν, ἧς ἡ λατρεία ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Σύλλα ἠρξάτο νὰ ἐπικρατῇ ἐν Ρώμῃ. Κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τοῦ ποιητοῦ ἔλατρεύετο μάλιστα παρὰ τῶν γυναικῶν ὡς regina καὶ marina (Isidis navigium). Ἡ Ἴσις παρίστατο φέρουσα ὡς σύμβολον τῆς ἐξουσίας αὐτῆς μαστίγιον· ἐν ἐπιγραφῇ δὲ τῆς νήσου Ἴου φέρεται λέγουσα : «ἀναγκάζω τὰς γυναῖκας νὰ ποιῶσιν ἑαυτὰς ἀγαπητὰς εἰς τοὺς ἄνδρας».—tange semel] «ἔγγισον ἅπαξ», τ. ἔ. πληῖον ἅπαξ. Ὁ νοῦς : ἐν μόνον πληγμὰ σου θ' ἄρκουσι, ὅπως ἔξαφθῇ ὁ ἔρωσ ἐν τῇ ψυχῇ τῆς ὑπερηφάνου Χλόης.

19. (II, 20)

Ὁ ποιητὴς φαντάζεται ἑαυτὸν ἀποθνήσκοντα· περὶ αὐτὸν ἴστανται θρηνοῦντες οἱ τε ἄλλοι οἰκεῖοι καὶ ὁ φίλτατος Μαικήνας. «Δὲν θὰ μείνω, λέγει ὁ Ὅρατιος, ἐπὶ τῆς γῆς· περιφρονῶν τοὺς φθονεροὺς ἀντιπάλους μου θ' ἀνέλθω ἔνδοξος εἰς τοὺς οὐρανοὺς· ἐγὼ ὁ ὑπὸ τῶν μικρῶν ἀνθρώπων μεγόμενος ἐπὶ ταπεινῇ καταγωγῇ, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ μεγάλου Μαικήνου φιλούμενος, δὲν θ' ἀποθάνω τὸν κοινὸν τῶν ἀνθρώπων θάνατον». Καὶ ἤδη αἰσθάνεται ἑαυτὸν μεταμορφούμενον εἰς κύκνον : «Σύμπας ὁ κόσμος θὰ μὲ ἴδῃ πετόμενον καὶ θ' ἀκούσῃ τὸ κύκνειον ᾠσμὰ μου. Μακρὰν λοιπόν, Μαικήνα, οἱ γόοι καὶ οἱ ὀλοφρονοί, περιτταὶ αἱ ἐπικήδειοι τιμαί».

(Μέτρον — Ἀλκαϊκὴ στροφὴ)

1. non usitata penna] «ἐπὶ ἀήθους πτέρυγος», τ. ἔ. ἐπὶ νέας καὶ θαυμαστῆς.—non tenui]=densa «ἐπὶ πυκνῆς», «ἰσχυρᾶς». Ὑπαινίσσεται ὁ ποιητῆς εἰς τὸ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ κύριος εἰσηγητῆς παρὰ Ῥωμαίοις τῆς ἀληθοῦς λυρικῆς ποιήσεως, ἥτις πρὸ αὐτοῦ ἦτο opus intemptatum, καὶ εἰς τὸ ὅτι τὰ ποιήματα αὐτοῦ παραβαλλόμενα πρὸς τῶν Ἑλλήνων λυρικῶν ἐμφανίζουσι ἱκανὴν πρωτοτυπίαν.—2. biformis] «δίμορφος», τ. ἔ. ἄνθρωπος ἄμα καὶ κύκνος, ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ, ἀλλὰ μετὰ πτερόγων κύκνου.—liquidum] «διαυγῆ», «λαμπρόν», οὕτω καλεῖται ὁ αἰθήρ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς γῆς οὐρανόσφαιρα.—4. longius]=diutius.—invidiaque maior] τὸ que κατόπιν ἀρνητικῆς προτάσεως ἀντὶ τοῦ sed, «ἀλλ' ὑπέροτερος τοῦ φθόνου», δηλ. τῶν ἀντιπάλων τοῦ Ὀρατίου, οἵτινες ἐψέγον αὐτὸν καὶ τὰ ποιήματα αὐτοῦ ὡς στερούμενα πρωτοτυπίας.

5. urbes] τ. ἔ. τοὺς στενοὺς χώρους, ἐνθα κατοικοῦσιν οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι.—6—7. pauperum sanguis parentum] «τέκνον ἐνδεῶν γονέων», ὀνειδισμός, ὃν προσέφερον τῷ Ὀρατίῳ οἱ φθονεροὶ ἀντίπαλοι αὐτοῦ.—quem vocas] «ὃν καλεῖς», τ. ἔ. εἰς ὃν προσφωνεῖς τὸ ὕστατον χαῖρε. Τοῦ vocare γίνεται χρῆσις πρὸς παράστασιν τοῦ τριπλοῦ vale, ὅπερ μετὰ τὴν ταφήν ἐφώνουν πρὸς τὴν σκιάν τοῦ τεθνεῶτος, πρβλ. Βεργ. Αἰν. 6, 505 magna manis ter voce vocavi.—7. non... obibo]=non moriar, συνήθως μετὰ τῆς αἰτιατικῆς (supremum) diem ἢ mortem.

9. iam iam] ἐπανάληψις δηλωτικὴ τῆς ταχύτητος μεθ' ἧς συντελεῖται ἡ θαυμαστὴ μεταμόρφωσις εἰς ᾧδικὸν κύκνον (albus ales καὶ κατωτέρω ales canorus). Ἡ πρὸς κύκνου, οἵτινες ἦσαν ἴεροὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, σύγκρισις τῶν ποιητῶν (πρβλ. ᾧδ. 3) ἦτο συνήθης μάλιστα εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῆς Ἀλεξανδρείας. Κατὰ τὸν Πλάτωνα (Πολιτ. X, 620α) ὁ Ὀρφεὺς μετεμορφώθη εἰς κύκνον.—residunt] «ἐφιζάνουσιν ἐπὶ τοῖς σκέλεσι τραχέα δέγματα».—11. superne] «ὑπερθεν», τ. ἔ. ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου μέρους τοῦ σώματος κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ cruribus.—11—12. nascuntur leves plumae] «φύονται λεῖα πτίλα» κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀνωτέρω asperae pelles.

13. tutior] «ἀσφαλέστερος τοῦ Δαιδαλείου Ἰκάρου», τ. ἔ. χωρὶς νὰ κινδυνεύσω νὰ πάθω τὸ τοῦ Ἰκάρου. Τὸ ἐπίθετον Dae-
daleo δὲν εἶναι περιττόν : «τοῦ Ἰκάρου, οὗ τὰς πτέρυγας κατε-
σκεύασεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Δαίδαλος, ὁ περιφημος τεχνίτης».—
14. gementis] «τῷ στένοντος Βοσπόρου», ἔνεκα δηλ. τῶν μεγάλων
κυμάτων του ἄλλαχού ὁ ποιητὴς καλεῖ τὸν Βόσπορον
insanientem (III. 4, 30) πρὸς τὴν μεταφορικὴν χρῆσιν τοῦ
gemere πρβλ. Ὁμ. Ἰλ. II, 391 *μεγάλα στενάχουσι ἔρουσαι,
ὁ δ' ἔστεινε οἴδματι θύων*.—15—16. Syrtes... Hyperbo-
reosque campos] ποιητικὴ παράστασις τῶν ἑσχατιῶν τοῦ κόσμου.
17. dissimulat metum] φοβεῖται, ἀλλὰ προσπαθεῖ ν' ἀποκρύ-
πτῃ τὸν φόβον, προσποιεῖται ὅτι δὲν φοβεῖται τὴν Μαρσικὴν
κούρτιν.— 19. Geloni] οἱ Γελωνοί, λαὸς Σκυθικός.—peritus
Hiber] «ὁ πεπειραμένος» ἦτοι ὁ πεπαιδευμένος Ἰβηρ. Οἱ Ἰσπα-
νοὶ καὶ οἱ Γαλάται πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου ἤρξαντο νὰ δέχωνται
τὸν ρωμαϊκὸν πολιτισμόν. Ἐνῶ δὲ περὶ αὐτῶν ὡς πεπολιτι-
σμένων λέγει ὁ ποιητὴς : *ne discet* «ἀναγιγνώσκων θὰ διδαχθῇ
τὰ ποιήματά μου», περὶ τῶν Κόλχων καὶ τῶν ἄλλων βαρβάρων
λέγει ἁπλῶς *noscent* «θὰ γνωρίσωσι».—20. Rhodani potor]
«ὁ τὸ ὕδωρ τοῦ Ροδανοῦ πίνων», τ. ἔ. ὁ κατοικῶν παρὰ τὸν
Ροδανόν, ἦτοι οἱ κάτοικοι τῆς Ναρβωνίτιδος Γαλατίας (νῦν Pro-
vence, ἐκ τοῦ λατιν. provincia). Περὶ τῆς φράσεως πρβλ. Ὁμ.
Ἰλ. B, 825 : *πίνοντες ὕδωρ μέλαν Αἰσῆπιοι*.
21. absint... neniae] «μακρὰν αἰ θρηνηδίαί».—inani
funere]=sine corpore funere : δὲν πρέπει νὰ γίνωνται ἐπική-
δαιοι θρηνηοὶ, διότι δὲν ἔχεις τίνα νὰ ἐνταφιάσῃς.—22. Iustus-
que... et querimoniae] ἀναφέρονται εἰς τοὺς οἰκείους καὶ
φίλους, ἐνῶ τὰς θρηνηδίας ἔψαλλον συνήθως αἱ ἰαλεμιστρίαὶ
(praeficae). Τὸ ἐπίθ. turpes ἀνήκει ἀπὸ κοινοῦ καὶ εἰς τὸ que-
rimoniae καὶ ἔχει σημασίαν ἐνεργητικὴν διὰ τῶν γόων καὶ
τῶν κοιπετῶν κατησχύνετο καὶ παρεμορφοῦτο τὸ πρόσωπον.—
24. mitte] ἀποτείνεται πρὸς τὸν Μαικίηναν : «ἄφες τὰς περι-
τὰς τιμὰς τῆς ταφῆς». Ὡς τοιαῦται τιμαὶ ὑπονοοῦνται τὸ ὕλι-
κὸν πρὸς κατασκευὴν τοῦ τάφου, ἢ ἐπ' αὐτοῦ χαραττομένη ἐπι-
γραφή καὶ ἡ περικόσμησις.—supervacuus] ὁ δόκιμος παρὰ
Κικέρωνι τύπος εἶναι supervacaneus, ὁ δὲ τύπος supervacuus

εἰσαχθεῖς παρὰ τῶν ποιητῶν, ὡς μᾶλλον εὐαρμοστών πρὸς τὸ μέτρον, ἐπεκράτησε καὶ παρὰ τοῖς πεζογράφοις.

20. (III, 30)

Ἐπίλογος. Ὅπερ συγκεκαλυμμένως πως ὁ Ὅρατιος ὑπεδήλωσεν ἐν τῇ 19 ᾠδῇ περὶ τῆς ποιητικῆς αὐτοῦ δόξης, τοῦτο κηρύττει νῦν ἀναπεπταμένως καὶ μετὰ βεβαιότητος. «Τὸ ἔργον μου συνετελέσθη· ἐφιλοτέχνησα μνημεῖον, ὅπερ θ' ἀπαθανάτισθαι τὸ ὄνομά μου. Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει Ρώμη, οἱ ἄνθρωποι θὰ λέγωσιν ὅτι ὁ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Αἰφίδου γεννηθεὶς ὑψώθη ἐκ ταπεινοῦ μέγας καὶ ἀνεδείχθη ὁ πρῶτος Ρωμαῖος λυρικὸς. Εὐδόκησον λοιπόν, ὦ μουσα, νὰ στεφανώσῃς τὴν κόμην μου διὰ στεφάνου δελφικῆς δάφνης, οὐτινος εἶμαι ἀντάξιός».

(Μέτρον—πρῶτον Ἀσκληπιάδειον)

1. exegi] «ἐπετέλεσα».—aere] = aereis statuīs «τῶν χαλκῶν ἀνδριάντων» τῶν νικητῶν καὶ ἡρώων.—2. regali situ] ἀφαιρετικὴ τῆς συγκρίσεως. Situs = τάφος (*πυραμίδες τάφοι βασιλέων* Στραβ. 17, 808). Ἀσυνήθης τῆς λέξεως σημασία, τὴν ὁποίαν ὁ ποιητὴς μετεχειρίσθη ἐνιαῦθα ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν σταθερὸν τύπον τῶν ἐπιτυμβίων ἐπιγραφῶν: hic situs est (ἐνθάδε κεῖται). Ὁ νοῦς: Ἐὰν τὸ ὕψος τῶν πυραμίδων εἶναι ἐγγύησις περὶ τῆς διαρκείας των, τὸ ποιητικόν μου ἔργον, λέγει ὁ Ὅρατιος, θὰ εἶναι ὑψηλότερον (altius) καὶ διαρκέστερον τῶν βασιλικῶν πυραμίδων.—3—4. quod non possit] ἀναφ. συμπερασματικὴ πρότασις συνεχίζουσα τὴν ἔννοιαν τοῦ situ... altior ut id non... possit.—impotens] δηλ. sui, «ἀκρατής», «μαινόμενος» (πρβλ. ᾠδ. 8 στ. 10).

6. omnis] «ὀλόκληρος».—multaque] = sed multa (πρβλ. ᾠδ. 9 στ. 4). Τὸ μέρος τοῦ ποιητοῦ τὸ μέλλον νὰ διαφύγῃ τὸν θάνατον εἶναι τὸ πνεῦμα, ὅπερ θὰ εξακολουθῇ ζῶν ἐν τοῖς ἀθανάτοις αὐτοῦ ἔργοις.—7. vitabit Libitinam] «δὲν θὰ ταφῇ». Libitina εἶναι ἐπίθετον τῆς Ἀφροδίτης «ἐπιτυμβία Ἀφροδίτη», ἥτοι ἢ Ἀφροδίτη ὡς θεὰ τῶν κηδειῶν καὶ καθ' ὅλου τοῦ θανάτου. Ἡ θεὰ τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς σφριγώσεως ζωῆς συνεχύθη πρὸς τὴν

θεάν τοῦ θανάτου, τὴν Περσεφόνην, ὅπως συμβαίνει συνήθως εἰς τὰς φυσικὰς θρησκείας νὰ συνάπτωσιν ἐν τῷ προσώπῳ μιᾶς θεότητος ἐναντίας ἰδιότητος.—7. usque] «διηνεκῶς», σύνναπτε μετὰ τὸ *crescam*.

7—8. *postera laude*] ἀφαιρ. ὀργανικὴ διορίζουσα τὸ *crescam* ἅμα καὶ τὸ *recens* (=ἄει νέος). Ὁ νοῦς : ὁ ἔπαινος τῶν μεταγενεστέρων νὰ διασώξῃ τὴν μνήμην μου ἀγήρω.—8. *dum Capitolium* κτλ.] ἐφ' ὅσον δηλ. θὰ ὑπάρχῃ Ρώμη, ὅπερ διὰ τὸν ἀρχαῖον Ῥωμαῖον οὐδὲν ἄλλο ἐσήμαινεν ἢ «αἰωνίως». Ἡ *tacita virgo* εἶναι ἡ Ἐστίας. Ἡ δὲ ὑπονοουμένη ἑορτὴ εἶναι ἡ τελομένη κατὰ τὰς Εἰδούς τοῦ Μαρτίου ἐν τῷ ναῷ τοῦ Καπετωλίου Διός, ἐνθα προσεφέρετο θυσία καὶ ἀνεπέμπογτο εὐχαὶ ὑπὲρ ὑγείας καὶ σωτηρίας τῆς πόλεως κατὰ τὸν ἐπερχόμενον ἐνιαυτόν. Τῆς ἑορτῆς ταύτης προΐστατο ὁ *Pontifex maximus* καὶ ἡ *Virgo maxima*.

10. *dicar* . . . *deduxisse*] «θὰ λέγῃται περὶ ἐμοῦ ὅτι κτλ.». Ἡ παρεμβالλομένη ἀναφορ. πρότασις *qua violens* κτλ., ἢ ποιητικῶς παριστῶσα τὴν γενέτειραν γῆν τοῦ Ὀρατίου, διορίζει τὸ ἀπαρέμφ. *deduxisse* : παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Αὐφίδου . . . πρῶτον εἰσήγαγε κτλ. Τῶν ἐρμηνευτῶν τινες τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος πρότασιν ἀναφέρουσιν εἰς τὸ *dicar* : «ὅπου ρεεὶ ὀρητικὸς καὶ παταγώδης ὁ Αὐφίδος, ἐκεῖ θὰ λέγεται περὶ ἐμοῦ κτλ.». Ἄλλ' ὁ Ὀρατίος ἐπιθυμεῖ μὲν ἐν τῇ περὶ αὐτοῦ φήμῃ νὰ μνημονεῦται καὶ ἡ μικρὰ πατρίς του, ἀλλ' ἅμα ποθεῖ, ὅπως ἡ φήμη του ἐξεέλθοῦσα τῶν στενῶν ταύτης ὀρίων διαδοθῇ ἀνὰ τὴν οἰκουμένην.—*Aufidus*] ποταμὸς ἢ μᾶλλον χεῖμαρρος ἐγγυὲς τῆς Οὐενουσίας.

11. *pauper aquae*] «λείψυδρος» καλεῖται ὁ βασιλεὺς Δαῦνος, ὡς ἀρχὸν χώρας ἀὐχμηρᾶς, τῆς Ἀπουλίας. Ὁ Δαῦνος κατὰ τὴν παράδοσιν ἦτο Ἰλλυριὸς ἐξόριστος.—12. *regnavit populorum*] ἔλληνίζουσα σύνταξις «ἤρξε λαῶν».—*ex humili potens*] δηλ. *factus*, «ἐκ ταπεινοῦ μέγας γενόμενος» (ᾠδ. 19, 9).

13—14. *princeps deduxisse*] «ὅτι πρῶτος τὸ αἰολικὸν μέλος μεθήροσα εἰς τοὺς Ἰταλικοὺς ρυθμούς», τ.ἔ. τὴν λυρικὴν ποιήσιν τοῦ Ἀλκαίου καὶ τῆς Σαλφούς πρῶτος εἰσήγαγον εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Τὸ *deducere carmen* εἴρηται κατὰ τὸ *deducere coloniam*.—*sume superbiam*] τὸ *sumere* ἐνταῦθα ἔχει μέσην

σημασίαν (=sumere sibi, αντίθετον τὸ ponere=ἀποτίθεσθαι: deponere superbiam), ὥστε sume superbiam=ἀνάλαβε εἰς ἑαυτὴν τὴν ὑπερηφάνειαν, ἀποδέχθητι τὴν ὑπερήφανον τιμὴν.— 15. quaesitam meritis]=quam meritis quaesivisti «ἦν (ὑπερηφάνειαν) διὰ τῶν ἐπαξίων ἔργων σου ἀπέκτησας». Τὰ ἔργα εἶναι αὐτὰ τοῦ Ὁρατίου τὰ ποιήματα, ἅτινα οὗτος δὲν θεωρεῖ ἴδια, ἀλλ' ὀφείλει εἰς τὴν ἔμπνευσιν τῆς μουσῆς Μελπομένης. Λέγων δὲ ταῦτα ὁ ποιητὴς μειριάζει πὼς τὴν ἐν τῇ ὅλῃ ᾠδῇ ἐκδηλουμένην ὑπερηφάνειαν.

15. Delphica]=Apollinari.—16. volens] «θέλουσα», «ἐκούσα». Συνήθως ἐν ταῖς εὐχαῖς ἢ φράσις volens propitiusque. Ὁ νοῦς τῶν τριῶν τελευταίων στίχων: «δικαίως ὑπερηφανουμένη, ὦ μουσα, ἐπ' ἐμοί, ὅστις εἰς σὲ ὀφείλω τὰς ᾠδὰς μου εὐδόκησον νὰ στεφανώσης τὴν κόμην μου διὰ δελφικῆς δάφνης».

ΜΕΤΡΙΚΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πλήν τῶν στίχων τῶν συγκειμένων ἐκ καθαρῶν δακτυλικῶν ((δακτυλικὸν ἑξάμετρον) ἢ ἱαμβικῶν (ἱαμβικὸν τρίμετρον) ἢ τροχαϊκῶν (τροχαϊκὸν τετράμετρον) ποδῶν ὑπάρχουσι καὶ στίχοι ἀποτελούμενοι ἀναμιξ ἑκ δακτυλικῶν καὶ τροχαϊκῶν ποδῶν οἵτινες καλοῦνται **λογαοιδικοί**. Οἱ στίχοι οὗτοι δύνανται νὰ εἶναι καταληκτικοὶ καὶ ἀκατάληκτοι.

Οἱ παρ' Ὀρατίῳ συνήθεις λογαοιδικοί στίχοι εἶναι :

1) Ὁ **Ἀδώνειος**, ἀκατάληκτος λογαοιδικὴ διποδία $\underline{\text{—}} \cup \cup \underline{\text{—}} \cup$.

2) Ὁ **Φερεκράτειος**, ἀκατάληκτος λογαοιδικὴ τριποδία κατὰ τὴν θέσιν τοῦ δακτύλου **πρῶτος** ($\underline{\text{—}} \cup \underline{\text{—}} \cup \underline{\text{—}} \cup$) ἢ **δεύτερος** Φερεκρ. ($\underline{\text{—}} \underline{\text{—}} \cup \cup \underline{\text{—}} \cup$) καλούμενος. Ἀμφότεροι οἱ τύποι ἀπαντῶσι καὶ καταληκτικοί : $\underline{\text{—}} \cup \cup \underline{\text{—}} \cup \underline{\text{—}} \cup$ καὶ $\underline{\text{—}} \underline{\text{—}} \underline{\text{—}} \cup \cup \underline{\text{—}} \cup$.

3) Ὁ **Γλυκῶνειος**, καταληκτικὴ λογαοιδικὴ τετραποδία κατὰ τὴν θέσιν τοῦ δακτύλου **δεύτερος** ($\underline{\text{—}} \underline{\text{—}} \underline{\text{—}} \cup \underline{\text{—}} \cup \underline{\text{—}} \cup$) ἢ **τρίτος** Γλυκῶνειος ($\underline{\text{—}} \cup \underline{\text{—}} \underline{\text{—}} \underline{\text{—}} \underline{\text{—}} \cup \underline{\text{—}} \cup$) καλούμενος.

Τὰ τῶν ἀνωτέρω ἐρμηνευθεισῶν εἴκοσιν ᾠδῶν μέτρα εἶναι τάδε :

Α') Τὸ **πρῶτον Ἀσκληπιάδειον**, ἐν ᾧ ἐπαναλαμβάνεται κατὰ στίχον ὁ καλούμενος **μικρὸς Ἀσκληπιάδειος** ἔχων ᾠδε :

$\underline{\text{—}} \quad \underline{\text{—}} \quad \underline{\text{—}} \quad \cup \quad \cup \quad \underline{\text{—}} \quad | \quad \underline{\text{—}} \quad \cup \quad \cup \quad \underline{\text{—}} \quad \cup \quad \underline{\text{—}}$
 Mae ce nas a ta vis | e di te re gi bus

Ὁ μικρὸς Ἀσκληπιάδειος σύγκεται ἐξ ἑνὸς Φερεκρατείου δευτέρου καὶ ἑνὸς Φερεκρατείου πρώτου. Ἡ τομὴ πίπτει κανονικῶς μετὰ τὴν ἕκτην συλλαβὴν. Κατὰ τὸ πρῶτον Ἀσκληπιάδειον εἶναι πεποιημένα αἱ ᾠδαὶ 1. 20. Διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων αἱ δύο αἴται ᾠδαί, διότι κατὰ τὰς ἐν αὐταῖς διατυπουμένας ἐννοίας ἢ μὲν 1 διαιρεῖται εἰς στροφὰς τετραστίχους, ἢ δὲ 20 οὐχί. Ἐν μὲν τῇ 1 παρίστανται αἱ ποικίλαι κλίσεις τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, πρὸς ἃς ἀντιτίθεται ὁ εὐγενὴς πόθος τοῦ Ὀρατίου, ἐν δὲ

τῇ 20 ἐξαγγέλλεται μόνον ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ πόθου τούτου, ἢ κτησίς ἀθανάτου ποιητικοῦ κλέους.

Β') **Ἡ πρώτη Ἀσκληπιάδειος στροφή**, ἐν ἣ ἑναλλάσσεται ὁ δεύτερος Γλυκώνειος πρὸς τὸν μικρὸν Ἀσκληπιάδειον στίχον, ὥστε ἡ ὄλη δίστιχος στροφή ἔχει ᾧδε :

$\frac{_}{_}$ — $\frac{_}{_}$ \cup \cup $\frac{_}{_}$ \cup $\underline{\underline{\cup}}$
 sic te di va po tens Cy pri

$\frac{_}{_}$ — $\frac{_}{_}$ \cup \cup $\frac{_}{_}$ | $\frac{_}{_}$ \cup \cup $\frac{_}{_}$ \cup $\underline{\underline{\cup}}$
 sic fra tres He le nae | lu ci da si de ra

Κατὰ τὴν στροφήν ταύτην εἶναι πεποιημένοι αἱ ᾧδαὶ 2. 15.

Γ') **Ἡ δευτέρα Ἀσκληπιάδειος στροφή**, ἐν ἣ μετὰ τριπλῆν ἐπανάληψιν τοῦ μικροῦ Ἀσκληπιαδέιου στίχου κείται ὡς τέταρτος στίχος ὁ Γλυκώνειος κατὰ τόδε τὸ σχῆμα :

$\frac{_}{_}$ — $\frac{_}{_}$ \cup \cup $\frac{_}{_}$ | $\frac{_}{_}$ \cup \cup $\frac{_}{_}$ \cup $\underline{\underline{\cup}}$
 $\frac{_}{_}$ — $\frac{_}{_}$ \cup \cup $\frac{_}{_}$ | $\frac{_}{_}$ \cup \cup $\frac{_}{_}$ \cup $\underline{\underline{\cup}}$
 $\frac{_}{_}$ — $\frac{_}{_}$ \cup \cup $\frac{_}{_}$ | $\frac{_}{_}$ \cup \cup $\frac{_}{_}$ \cup $\underline{\underline{\cup}}$
 $\frac{_}{_}$ — $\frac{_}{_}$ \cup \cup $\frac{_}{_}$ $\underline{\underline{\cup}}$

Κατὰ τὴν στροφήν ταύτην εἶναι πεποιημένοι αἱ ᾧδαὶ 3. 4.

Δ') **Ἡ τρίτη Ἀσκληπιάδειος στροφή**, ἐν ἣ μετὰ δύο μικροῦς Ἀσκληπιαδέιους ἐπακολουθεῖ τρίτος ὁ Φερεκράτειος καὶ τέταρτος ὁ Γλυκώνειος κατὰ τόδε τὸ σχῆμα :

$\frac{_}{_}$ — $\frac{_}{_}$ \cup \cup $\frac{_}{_}$ | $\frac{_}{_}$ \cup \cup $\frac{_}{_}$ \cup $\underline{\underline{\cup}}$
 $\frac{_}{_}$ — $\frac{_}{_}$ \cup \cup $\frac{_}{_}$ | $\frac{_}{_}$ \cup \cup $\frac{_}{_}$ \cup $\underline{\underline{\cup}}$
 $\frac{_}{_}$ — $\frac{_}{_}$ \cup \cup $\frac{_}{_}$ $\underline{\underline{\cup}}$
 $\frac{_}{_}$ — $\frac{_}{_}$ \cup \cup — \cup $\underline{\underline{\cup}}$

Κατὰ τὴν στροφήν ταύτην εἶναι πεποιημένοι αἱ ᾧδαὶ 7.12.14.

Ε') Ἡ Ἀλκαϊκὴ στροφή, ἣς τὸ σχῆμα εἶναι τότε :

$$\begin{array}{c} \bar{\cup} \mid \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \text{---} \mid \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \\ \bar{\cup} \mid \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \text{---} \mid \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \\ \\ \bar{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \text{---} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \bar{\cup} \\ \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \end{array}$$

Ἡ στροφή αὕτη σύγκεται ἐκ διπλοῦ ἐνδεκασυλλάβου, ἐνὸς ἐννεασυλλάβου καὶ ἐνὸς δεκασυλλάβου Ἀλκαϊκοῦ στίχου. Καὶ ὁ μὲν ἐνδεκασύλλαβος Ἀλκ. στίχος εἶναι καταληκτικὴ λογαοιδικὴ πενταποδία μετὰ τοῦ δακτύλου ἐν τῇ τρίτῃ χώρᾳ καὶ μετ' ἀνακρούσεως· ὁ δ' ἐννεασύλλαβος τροχαϊκὴ διποδία μετ' ἀνακρούσεως· ὁ δὲ δεκασύλλαβος λογαοιδικὴ τετραποδία μετὰ δακτύλων εἰς τὰς δύο πρώτας χώρας. Τὸ μέτρον τοῦτο, κεινημένον καὶ πλήρες διάρματος, εἶναι συνηθέστατον παρ' Ὀρατίῳ. Κατ' αὐτὸ εἶναι πεποιημένοι αἱ ᾠδαὶ 5. 8. 9. 10. 11. 13. 17. 18. 19.

Ζ') Ἡ Σαπφικὴ στροφή, ἣς τὸ σχῆμα εἶναι τότε :

$$\begin{array}{c} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \text{---} \mid \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \text{---} \acute{\cup} \\ \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \text{---} \mid \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \bar{\cup} \\ \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \text{---} \mid \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \bar{\cup} \\ \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \acute{\cup} \bar{\cup} \end{array}$$

Ἡ στροφή αὕτη σύγκεται ἐκ τριπλοῦ ἐλάσσονος Σαπφικοῦ στίχου καὶ ἕξ ἐνὸς Ἀδωνείου. Ὁ ἐλάσσων Σαπφικὸς στίχος εἶναι λογαοιδικὴ πενταποδία μετὰ τοῦ δακτύλου ἐν τῇ τρίτῃ χώρᾳ, ὅπως ὁ ἐνδεκασύλλαβος Ἀλκαϊκὸς στίχος, ἀλλ' εἶναι ἀκατάληκτος καὶ δὲν ἔχει τὴν ἀνάκρουσιν τοῦ ἐνδεκασυλλάβου Ἀλκαϊκοῦ. Κατὰ τὴν στροφήν ταύτην, ἔχουσαν ἦθος ἀνειμένον, εἶναι πεποιημένοι αἱ ἀστεῖον χαρακτῆρα ἔχουσαι ᾠδαὶ 6. 16.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΩΝ ΩΔΩΝ

A') Ὑδαὶ εἰς φίλους τοῦ Ὀρατίου ἢ εἰς πολιτικούς ἀνδρας :

1. Maecenas atavis	σελ.	3—4
2. Sic te diva potens	»	4—5
3. Scriberis Vario	»	5—6
4. Quis desiderio	»	6—7
5. O saepe mecum	»	7—8
6. Martiis caelebs	»	8—9

B') Ὑδαὶ πολιτικαί :

7. O navis, referent	»	9
8. Nunc est bibendum	»	10—11
9. Odi profanum volgus	»	11—12
10. Caelo tonantem	»	12—14
11. Delicta maiorum	»	14—16

Γ') Ὑδαὶ εἰς τοὺς θεοὺς :

12. Dianam tenerae	»	16
13. Quid dedicatum	»	17
14. O fons Bandusiae	»	17—18
15. Quo me, Bacche	»	18—19

Δ') Ὑδαὶ ἀναφερόμεναι εἰς περιστατικὰ τοῦ ποιητοῦ :

16. Integer vitae	»	19
17. Ille et nefasto	»	20—21
18. Vixi puellis	»	21

Ε') Ὑδαὶ ὑμνοῦσαι τὴν ἀθανασίαν τοῦ ποιητοῦ :

19. Non usitata	»	22
20. Exegi monumentum	»	22

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	Κείμενον	σελ.	3—	22
2.	Βίος και ἔργα Ὁρατίου	»	27—	31
3.	Ἐξηγητικὸν ὑπόμνημα	»	32—	99
4.	Μετρικὸν παράρτημα	»	100—	102
5.	Κατάλογος τῶν ἐρμηνευομένων ᾠδῶν	»	103	

Ποτ ΣΠ
Αδτ ΗΠ
Κατ Ε
Ομτ Ε
Φατ Κ
Ματ Δ
Ψατ Τ
Α Π

ΤΥΠΟΙΣ, ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ, ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ 30

Τιμάται Δρχ. 25 —

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

20 -

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Πρὸς

τοῦς ἐκδότας κ. κ. Ἰωάν. Δ. Κολλάρον καὶ Σίαν

Ἀνακοινούμεν ὑμῖν, ὅτι δι' ἡμετέρας ταυταριθμοῦ καὶ ἀπὸ 2 Ἰουνίου 1930 πράξεως καταχωρισθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 86 τοῦ 15 Ἰουλίου 1930 φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως (Τεύχος Β'), ἐνεκρίθη συμφώνως τῷ Νόμῳ 3438 τὸ ὑφ' ἡμῶν ὑποβληθὲν πρὸς κρίσιν διδακτικῶν βιβλίων Γεωργίου Γρατσιάνου **Κ. Ἐκδοτικῶν Φλάκκου Εἴκοσιν Ἐκλεκτικὰ Ὁδοὶ** διὰ τὴν τάξιν τῶν ἑξαταξίων γυμνασίων διὰ πέντε σχολικὰ ἔτη, ἤτις ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1930 — 1931 ἕως τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1934 — 1935 ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν αὐτῶν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει καὶ ἐκτελεσθῶσιν αἱ ὑπὸ τῆς αἰκείας ἐπιτροπῆς ὑποδειχθεῖσαι τροποποιήσεις.

Ὁ Ὑπουργὸς
Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

*Ἄρθρον βον τοῦ Π. Διατάγματος
«Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμῆσεως τῶν ἐγκειμένων
διδακτικῶν βιβλίων».*

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τὰ πολούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεως ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 15 % τῆς ἐπιβάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης ἀνεὶ βιβλιοσήμου τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς, τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους τοῦ ἐξωφύλλου ἢ τῆς τελευταίας σελίδος τοῦτου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.